

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

VOJENSKÁ MYSL

DVACÁTÝ TŘETÍ ROČNÍK

10

Vojenskopolitická linie

XIV. sjezdu KSČ

Teoretickým základem vojenské politiky KSČ a ČSSR je marxisticko-leninské učení o obraně socialistické vlasti. Základní ideje o vojenské obraně vítězně proletářské revoluce formulovali ve svých dílech K. Marx a B. Engels. V. I. Lenin vytvořil v nových historických podmínkách současně s novou teorií socialistické revoluce i teorii obrany socialistické vlasti.

Teorie obrany socialistické vlasti byla dále rozvinuta v usneseních sjezdů, KSSS, v dokumentech porad představitelů komunistických a dělnických stran, v dokumentech obranné organizace zemí socialistického společenství — Varšavské smlouvy, v dokumentech KSČ.

Obrana socialistické vlasti, socialistických států, je i dnes vynucena reálnou hrozbou agresivní imperialistické politiky — politiky nejreakčnějších sil současného světa, které hájí přežití společenský řád, založený na parazitismu malé skupiny vlastníků monopolního kapitálu a vykořisťování celých národů.

Politika imperialismu podala v posledních letech mnoho důkazů o tom, že jeho reakční, agresivní podstata se nemění. Imperialismus představuje neustálou hrozbu světovému míru. Jeho neodvratitelným rysem je militarismus, který právě v poválečném období roste nebyvalou směrou. Militarizační tendence v poslední době v hlavních kapitalistických zemích ještě

zesílily. To vyplývá z mnoha skutečností, především z neustálého růstu vojenských výdajů zemí Severoatlantického paktu. Od roku 1969 se zvýšily šestinásobně. V roce 1972 činily již obrovskou sumu 114,6 miliard dolarů. Spojené státy vydaly v rozmezí let 1945—1970 na zbrojení 1100 miliard dolarů. Právě dnes by bylo zásadní chybou podceňovat nebezpečí války, které vytváří imperialismus a především hlavní síla světové reakce — imperialismus americký. Síly agrese a militarismu byly sice zatlačeny, nebyly však zatím zcela zneškodněny. Pokud jde o přímé použití vojenské síly, přináší politika imperialismu v poválečném období desítky příkladů omezených, lokálních válek, vojenských intervencí a kontrarevolučních pučů. Za zcela odstraněné nemůžeme považovat ani nebezpečí nové světové války, která by měla všeobecný, raketový jaderný charakter.

V politice našeho státu, ležícího na rozhraní kapitalistického a socialistického světa, se soustřeďuje mnoho významných momentů, které se vztahují nejen k zajištění naší obrany, ale i obrany ostatních socialistických zemí, celého socialistického společenství národů. Stabilita našeho státu a důsledné plnění internacionálních povinností má širší, celoevropský význam. Proto těmto otázkám věnoval XIV. sjezd KSČ takovou pozornost.

XIV. sjezd KSČ (25.—29. 5. 1971) představuje významný mezník v dějinách strany a socialistického Československa. Sjezd uzavřel konsolidační proces strany a společností a současně vypracoval generální linii výstavby rozvinuté socialistické společnosti. Tato linie směřuje k dalšímu upevnění vedoucí úlohy strany, k posílení materiálně technické základny socialismu, ke zvýšení úlohy dělnické třídy ve společnosti, k rozvinutí velkovýrobního charakteru družstevního zemědělství, k prohloubení mezinárodní socialistické ekonomické integrace, k všestrannému rozvoji vědy, školství a kultury a k upevnění mezinárodního postavení ČSSR.

Význačnou součástí sjezdové linie je linie vojenskopolitická. Sjezd, vycházející z jednoty mírové a obranné výstavby, zdůraznil, že **trvalým úkolem celé společnosti, ozbrojených sil, státních a společenských orgánů a institucí je zajištění spolehlivé obrany země a socialistických vymožeností našeho lidu.** Z tohoto pojetí obrany socialismu vyplývá, že sjezdovou vojenskopolitickou linií nemůžeme zužovat pouze za vymezení konkrétních úkolů československým ozbrojeným silám. Vojenskopolitická linie XIV. sjezdu strany má širší záběr. Přímou či nepřímou se dotýká, respektive je obsažena, ve všech hlavních částech politické linie, jež vymezuje obsah a zaměření vnitřní a zahraniční politiky.

KSČ přistupuje k problematice zajištění nezávislosti a bezpečnosti socialistického Československa z **třídních, internacionálních pozic a realizuje je v rámci smluvního systému,** jehož základní pilíř tvoří československo-sovětská spojenecká smlouva z května 1970, a v rámci jednotného úsilí členských států Varšavské smlouvy.

XIV. sjezd KSČ ustanovil hlavní obsah, zaměření a cíle československé zahraniční politiky. Vycházel přitom z existence třídně rozděleného světa a ze závěrů XXIV. sjezdu KSSS, který provedl všestrannou vědeckou analýzu vývoje světového revolučního procesu, odhalil nové tendence a změny ve vývoji mezinárodních vztahů, charakterizoval podstatu procesu změn v poměru sil mezi socialismem a imperialismem ve prospěch socialismu, vyznačil hlavní rysy vojenskopolitické situace v Evropě i ve světě a vypracoval ofenzivní mírový program. XIV. sjezd zdůraznil, že „trvalým základem zahraničně politické linie KSČ a ČSSR, hlavní zárukou svobody, nezávislosti a socialistického vývoje naší vlasti jsou vztahy bratrské spolupráce, přátelství a pevného spojení se SSSR a s ostatními socialistickými země-

mi“.¹⁾ Tento závěr XIV. sjezdu KSČ představuje jak hlavní východisko, tak hlavní obsahové zaměření československé zahraniční a vojenské politiky.

XIV. sjezd KSČ vycházejí z vnějších a vnitřních souvislostí a z nejvlastnějších zájmů dělnické třídy, vymezil hlavní úkoly československé zahraniční politiky takto:

- koordinovanou zahraničně politickou činností se zeměmi socialistického společenství v čele se SSSR zajistit příznivé mírové mezinárodní podmínky pro výstavbu rozvinuté socialistické společnosti;

- na základě marxismu-leninismu, proletářského internacionalismu a závěrů mezinárodní rady komunistických a dělnických stran v Moskvě (1969) aktivně přispívat k upevňování jednoty a semknutosti socialistických zemí, mezinárodního komunistického hnutí a všech protimperialistických sil. Rozhodně bojovat proti pravcovému oportunismu a pokračovat v principiální kritice maoistických teorií a praxe, které poškozují věc socialismu a světového komunistického hnutí;

- podporovat bratrské strany kapitalistických zemí v jejich zápase proti panství monopolů za práva a spravedlivé požadavky dělnické třídy. Podporovat úsilí komunistických a revolučně demokratických stran mladých národních států Asie, Afriky a Latinské Ameriky o překonání nepřítivného sociálně ekonomického dědictví kolonialismu a závislosti na imperialismu a jejich boj proti neokolonialismu. Poskytovat pomoc národně osvobozeneckému boji dosud ujařmených národů;

- koordinovaně se Sovětským svazem a dalšími socialistickými zeměmi bojovat za prosazení leninské politiky mírového soužití států s rozdílným společenským zřízením. Rozhodně čelit agresivní politice imperialismu a aktivně se spolupodílet na realizaci mírového programu XXIV. sjezdu KSSS.

Realistická a konstruktivní zahraničně politická linie XIV. sjezdu — dále konkretizovaná říjnovým plénem ÚV KSČ (1971) — spojuje v dialektickou jednotu naše státní, národní a internacionální zájmy. Úspěchy dosažené při její realizaci výrazně pomohly upevnit zahraničně politické postavení a bezpečnost ČSSR. Jsou výsledkem cílevědomé aktivity československé zahraniční politiky, především však výsledkem koordinace zahraničně politické činnosti zemí socialistického společenství. ČSSR svým dílem přispívá k realizaci mírového programu XXIV. sjezdu KSSS, pražské deklarace schválené Poli-

¹⁾ XIV. sjezd KSČ, Praha, Svoboda 1971, s. 585 až 586

tickým poradním výborem Varšavské smlouvy v lednu 1972 a závěrů krymských porad vedoucích představitelů bratrských komunistických a dělnických stran z let 1971, 1972 a 1973.

Vojenskopolitická linie XIV. sjezdu KSČ vychází z **vnitropolitických, zahraničně politických závěrů sjezdu, z doktrinálních závěrů obranné organizace Varšavské smlouvy a z vojenskopolitické situace v Evropě.** „Žijeme na hranicích imperia- listického světa“, prohlásil na sjezdu s. G. Husák, „a nemůžeme ani na chvíli ztrá- cet ze zřetele, že musíme být připraveni spolu s našimi spojenci k obraně národní a státní nezávislosti i socialistického zř- ízení. Zabezpečujeme tento úkol v rámci společného úsilí států Varšavské smlouvy, opření o pevné, nerozborné přátelství se Sovětským svazem.“²⁾ Realizace této linie předpokládá posílení politické, ekonomické a vojenské síly Československa natolik, aby se naše vlast stala pevným a spoleh- livým článkem socialistického společen- ství. To se vši vážností zdůraznilo i říjno- vé plénum ÚV KSČ, které projednalo otáz- ky mezinárodních vztahů. Pro ČSLA z toho vyplývá náročný úkol — vysokou bojovou připraveností a bojovou pohotovostí aktiv- ně přispívat ke zvyšování vojenské síly obranné organizace Varšavské smlouvy. Jen tak může ČSLA jako součást prvního strategického sledu Varšavské smlouvy v případě potřeby zajistit splnění všech závažných úkolů, které jsou před ní posta- veny. Proto je **trvalým úkolem ČSLA roz- víjet těsnou spolupráci s bratrskými armá- dami Varšavské smlouvy, především se So- větskou armádou.**

Těsná spolupráce ozbrojených sil So- větského svazu a Československa, ČSLA a Střední skupiny sovětských vojsk je v na- šem nejvlastnějším národním a státním zájmu. Sovětská armáda zajišťuje našim ozbrojeným silám mohutný štít raketových jaderných zbraní. Všechny problémy, kte- ré souvisí s obranou ČSSR, jakož i všech- ny vojenskoodborné otázky, jež vystupují do popředí v důsledku vědeckotechnické revoluce ve vojenství, může ČSLA řešit pouze v rámci a za spolupráce armád Va- ršavské smlouvy, především v těsné spolu- práci se Sovětskou armádou. Z uvedených vnějších souvislostí vyplývá, že vojensko- politická linie v ucelené podobě vyjadřu- je naše státní, národní a internacionální zájmy.

Dokumenty XIV. sjezdu, jakož i další stranické a státní dokumenty vymezují tyto **hlavní principy československého branného systému:**

²⁾ XIV. sjezd KSČ, Praha, Svoboda 1971, s. 55

— obrana ČSSR, která je nedílnou součástí socialistického společenství, se řeší a garantuje ve společném úsilí obran- né koalice států Varšavské smlouvy. Pří- slušnost ČSSR k Varšavské smlouvě, spo- jenectví se Sovětským svazem představuje hlavní záruku bezpečnosti a nezávislosti socialistického Československa;

— ochrana ČSSR vyžaduje dialektickou jednotu politických, ekonomických a vo- jenských faktorů. To předpokládá optimál- ní využití všech vojenských, morálně poli- tických a vědeckotechnických možností členských států Varšavské smlouvy. ČSSR důsledným plněním generální linie XIV. sjezdu strany svým dílem aktivně přispí- vá a dokazuje, že jednota národního a in- ternacionálního v obraně socialistické vlasti je nám věci vlastní. Obrana socia- lismu v Československu je neoddělitelná od obrany celého socialistického společen- ství;

— obrana ČSSR spočívá v jednotě ar- mády a lidu. Československý politický sy- stém vytváří optimální podmínky a před- poklady pro sjednocování zájmů nejen všech sociálních skupin, ale i jednotlivců s celospolečenskými zájmy, což umožňuje využít aktivity a iniciativy širokých lido- vých mas pro třídně pojatou obranu so- cialistické vlasti. V tomto směru podal zejména XIV. sjezd strany přesnou cha- rakteristiku sociální struktury naší společ- nosti;

— obrana ČSSR je spojena s vytvoře- ním jednotného systému branné výchovy obyvatelstva. Tuto problematiku komplex- ně řeší zákon ze dne 27. 6. 1973 č. 73 Sb. o branné výchově. Konstatuje se v něm: „Prohlubování branné výchovy na vyhra- něné třídních a internacionálních záklá- dech, posilování jednoty ozbrojených sil a lidu tak, aby obrana socialistické vlasti a věci cti každého občana, je důležitým úko- lem branné politiky státu.“³⁾

XIV. sjezd KSČ v souladu s marxis- ticko-leninskou teorií o válce a armádě všestranně objasnil a zdůvodnil, že socia- listická společnost potřebuje tak přípra- vené mocenské prostředky, aby byly schopny ochránit revoluční vymoženosti pracujících před vnitřními i vnějšími ne- přáteli. Proto **výstavba československých ozbrojených sil tvoří nedílnou součást bu- dování vyspělé socialistické společnosti.** Vojenský organizmus představuje základní mocenskou instituci socialistického státu. Všestranně a úspěšně se může rozvíjet pouze pod přímým vedením strany. ČSLA jako mocenský nástroj socialistického stá-

³⁾ Obrana socialistické vlasti nejčestnější povin- nost občana ČSSR, Praha 1973, s. 17

tu plní dvě funkce: vnitřní a vnější. Obě tyto funkce mají hluboký třídní obsah. Proto XIV. sjezd stanovil ČSLA pro nejbližší etapu velmi důležité a náročné úkoly:

Prvořadým úkolem, který vyplývá pro ČSLA z vojenskopolitické linie, je **rozvíjet a prohlubovat vedoucí úlohu strany** s cílem dosáhnout důsledného a všestranného uplatnění leninských principů výstavby a života armády, prohloubit politickou a organizační jednotu armádní stranické organizace, vytvořit cílevědomou a nepřetržitou stranickopolitickou práci politické a ideologické záruky proti recidivám minulosti a opakování příčin politické krize. Rostoucí význam vedoucí úlohy strany při upevňování obranyschopnosti země, zvyšování bojové pohotovosti a připravenosti ČSLA vyplývá z důležitosti řešení otázky války a míru za podmínek existence raketových jaderných zbraní a je umocněn vědeckotechnickou revolucí ve vojenství. Historické zkušenosti přesvědčivě ukazují, že výstavba socialistické armády nového typu nemůže být automatickou a živelnou záležitostí. Může úspěšně probíhat jedine pod vedením strany, která na základě marxisticko-leninské teorie formuluje program výstavby ČSLA, řídí a organizuje jeho plnění.

Nové úkoly vytyčené sjezdem, zejména potřeba vyšší kvality a účinnosti stranickopolitické práce, si vyžádaly upřesnění a novou formulaci **postavení, místa, úlohy a obsahu práce politických orgánů a stranických organizací**. Proto předsednictvo ÚV KSČ v prosinci 1971 schválilo dva významné dokumenty: Směrnice pro práci politických orgánů a Směnice pro práci organizací KSČ v ČSLA. Oba tyto dokumenty vytvářejí příznivé podmínky pro splnění náročných úkolů XIV. sjezdu strany a pro prohloubení její vedoucí úlohy. Upevňování vedoucí úlohy strany je objektivní potřebou rozvoje ČSLA. Z tohoto důvodu tvoří upevňování principu vedoucí úlohy strany základ sjezdové vojenskopolitické linie.

XIV. sjezd KSČ na podkladě poučení z minulosti a zároveň na podkladě současné situace v ČSLA uložil úkol: **třídní a politický upevnit armádu**. Tento druhý úkol v sobě integruje jednak zlepšovat sociální složení velitelského sboru pravidelným doplňováním z řad dělnické a rolnické mládeže, jednak cílevědomým zkvalitňováním třídně vyhraněného systému ideově výchovné a masové politické práce formovat socialistické uvědomění příslušníků armády V současné době na tomto úseku vystupují do popředí tyto požadavky: pěstovat u příslušníků armády vědomí socia-

listického vlastenectví a proletářského internacionalismu, prohlubovat třídní chápání internacionálních úkolů obrany socialismu, pěstovat nenávisť k třídnímu nepříteli.

Velitelské kádry tvoří zlatý fond československých ozbrojených sil. Jejich příprava hlavní úloha při zvyšování připravenosti a bojeschopnosti armády. Hrají rozhodující úlohu při formování vysokých morálně politických a psychologických kvalit příslušníků armády. Třídní, ideové zocelování velitelských kádřů, zdokonalování jejich organizačních schopností a vysoké prvotřídní mistrovství představuje rozhodující podmínku, aby ČSLA mohla úspěšně plnit náročné úkoly vytyčené XIV. sjezdem KSČ. Drazé zaplacené zkušenosti z krizových let 1968–1969 jednoznačně potvrzují skutečnost, že ve velitelském sboru nemůže a nesmí být místo pro sebemenší projevy apolitičnosti a bezideovosti. Každý velitel a politický pracovník v duchu branného zákona, přísahy, řádů a předpisů nese vysokou zodpovědnost za morální stav podřízených, za vysokou bojovou pohotovost jednotky. Trvalou podporu musí mít nároční velitelé, kteří správně spojují nedílnou velitelskou pravomoc s principiální stranickostí. Proces třídního a politického upevňování armády spolu s prohlubováním vedoucí úlohy strany vytváří hlavní předpoklad pro růst její morálně politické síly a upevňování jednoty armády a lidu.

Dalším úkolem, který vyplývá z vojenskopolitické linie XIV. sjezdu pro ČSLA, je **zdokonalovat na všech stupních armády systém řízení a velení**. Komplexní a efektivní plnění všech náročných úkolů bojové a politické přípravy, polního výcviku vojsk je přímo závislé na kvalitě řízení. Potřeba jeho zdokonalování těsně souvisí s procesem vědeckotechnické revoluce ve vojenství, který je charakterizován neustálým vybavováním armády nejnovější bojovou technikou.

Zdokonalování řídicí a organizační práce velitelů, štábů vytváří optimální předpoklady pro zlepšování plánování, zejména perspektivního. XIV. sjezd KSČ v této oblasti zdůraznil naléhavost komplexního přístupu ke všem otázkám života vojsk, k úkolům bojové a politické přípravy, k úkolům souvisejícím s bojovou pohotovostí. To předpokládá využívání soudobých poznatků ekonomických a společenských věd, moderní výpočetní techniky a poznatků vědy o řízení. Trvalým úkolem v oblasti zdokonalování řízení zůstává stále využívání nevyčerpatelných zkušeností a poznatků z vědeckého řízení bratrských

armád Varšavské smlouvy, především Sovětské armády. S tím úzce souvisí prohlubování a rozšiřování spolupráce a koordinace s bratrskými armádami ve všech oblastech vojenské výstavby a řízení ozbrojených sil. Zkvalitňování řízení v neposlední řadě předpokládá pokračovat, respektive prohlubovat jednotné úsilí velitelů, politických pracovníků, stranických orgánů a společenských organizací při plnění úkolů bojové a politické přípravy a bojové pohotovosti. Z aplikace závěrů únorového pléna ÚV KSČ (1973) na podmínky armády výrazně vystupuje do popředí požadavek vysoké osobní odpovědnosti velitelů a politických orgánů za důsledné plnění plánů bojové a politické přípravy. Kvalitní řízení vytváří optimální podmínky pro včasné řešení potřeb příslušníků armády.

XIV. sjezd stanovil ČSLA velmi **náročné úkoly na úseku kázně a organizovanosti vojsk**. Potřeba nově řešit tuto problematiku je determinována charakterem soudobého boje. Cílem na tomto úseku je: podstatně zlepšit kázeň a organizovanost vojsk v duchu požadavků přísahy, řádů a úkolů stanovených rozkazem ministerstva národní obrany pro výcvikový rok. Vojenská kázeň v socialistické armádě spočívá na vysoké politické uvědomělosti každého vojáka, na hlubokém pochopení odpovědnosti za obranu socialistické vlasti a internacionální povinnosti. Vysoká kázeň a organizovanost vojsk představují základní předpoklady trvalé bojové pohotovosti. Zkušenosti jednoznačně dokazují, že s kázní a organizovaností stojí a padá akceschopnost vojenského organismu. Proto otázka kázně a organizovanosti vojsk v současné etapě výstavby armády má mimořádný politický význam a dosah.

Významným úkolem, který vyplývá z vojenskopolitické linie XIV. sjezdu pro ČSLA, je **zvyšování bojové pohotovosti** všech součástí armády. Požadavek neustálého zvyšování bojové pohotovosti vyplývá z nutnosti reagovat na zvláštnosti agresivních doktrín imperialistických zemí, na vývoj prostředků vedení války a na nové způsoby vedení soudobého boje. Na celarmádní konferenci tajemníků stranických organizací Sovětské armády ministr obrany SSSR maršál A. A. Grečko zdůraznil: „Bojová pohotovost je pojem široký a obsažný. Ze strategického hlediska chápeme pod termínem bojové pohotovosti takový stav ozbrojených sil, který spolehlivě zajišťuje bezpečnost země v době míru a dosažení stanovených cílů ve válce. Z taktického hlediska bojeschopnost svazů, svazků, jednotek, lodí a útvarů v maximálně krátké době organizované zahájit boj

s nepřítelem a za jakékoli situace úspěšně splnit stanovený úkol“.⁴⁾ Zdokonalování bojové pohotovosti jako nepřetržitý proces v sobě obsahuje: vysokou politickou uvědomělost příslušníků armády, pevnou a uvědomělou kázeň, přísně organizovaný režim v duchu řádů, kvalitní a důsledné plnění úkolů bojové a politické přípravy maximálně přiblížené bojovým podmínkám, mistrné ovládání svěřené bojové techniky. Vysokou bojovou pohotovostí přispívá ČSLA ke zvyšování bojové pohotovosti armád Varšavské smlouvy.

XIV. sjezd KSČ obrátil pozornost strany a společnosti na **rozvoj vědy a techniky**. V tom spočívá jeden ze základních předpokladů úspěšného rozvoje rozvinuté socialistické společnosti. Rozvoj vědy a techniky se v plném rozsahu týká i armády a je umocněn probíhající vědeckotechnickou revolucí ve vojenství. V podstatě jde o to, aby veškerý vědecký a technický výzkum v úzké koordinaci s vědeckým a technickým výzkumem bratrských armád Varšavské smlouvy, především Sovětské armádou, včas a s potřebným předstihem plně sloužil potřebám obrany socialistického Československa. Zkvalitňování a zefektivňování vědeckovýzkumné činnosti je spojeno s promyšlenou realistickou koncepcí a s prognostickou činností vědeckovýzkumných pracovišť.

XIV. sjezd KSČ vytyčil náročné **úkoly rozvoje školství, včetně školství vojenského**. Vojenská akademie, vojenské vysoké a střední školy připravují velitelé a politické kádry armády. Vzhledem k bouřlivému rozvoji vědy v procesu vědeckotechnické revoluce se podstatně zvyšují nároky jak na vědecko-pedagogický sbor, tak i na posluchače všech typů vojenských škol. V celé řadě to znovu zdůraznilo červencové plenární zasedání ÚV KSČ. Důraz položilo zejména na dva dialekticky spojené principy: **vysoký stupeň odbornosti a stranickosti** v celém systému přípravy a výchovy posluchačů vojenských škol. Náčelník hlavní politické správy ČSLA generálporučík PhDr. Václav Horáček na celarmádním aktivu zdůraznil: „Marxistickoleninské a vojenskopolitické vzdělání má jediný cíl: aby každý absolvent akademie, vysoké a střední školy byl všestranně — politicky a odborně připraven k práci ve vojscích, uměl organizovat bojovou a politickou přípravu, výcvik a výchovu vojáků. To vyžaduje, aby posluchači studovali, pochopili a osvojili si základní teoretické, ideové politické a metodologické poznatky stěžejních děl klasiků, zejména V. I. Lenina a dokumenty strany i mezinárodního

⁴⁾ Příloha Obrany lidu ze dne 31. 3. 1973

komunistického hnutí.⁵⁾ Trvalým úkolem vědecko-pedagogického sboru a posluchačů všech vojenských škol je komplexní studium sovětských zkušeností a poznatků sovětské vojenské vědy a jejich důsledné uplatňování v praxi.

XIV. sjezd KSČ zdůraznil další významný úkol ČSLA — **armáda musí být budována jako spolehlivý mocenský nástroj dělnické třídy a pracujícího lidu.** Úloha armády při obraně socialistických vymožeností proti vnějším a vnitřním nepřítelům je nezastupitelná, ČSLA pod vedením strany a v duchu sjezdové linie se objektivně podílí na výchově občanů naší země a připravuje morálně zdatné obránce a budovatele socialismu. Vojenská služba v socialistické armádě není jen školou bojového mistrovství. Je to zároveň dobrá škola ideového a fyzického zocelení, disciplinovanosti a organizovanosti. Tuto její úlohu a poslání zvláště výrazně zdůraznilo jednak plenární zasedání ÚV KSČ v říjnu 1972, které projednalo hlavní úkoly ideologické práce strany po XIV. sjezdu KSČ, jednak plenární zasedání ÚV KSČ v červenci 1973, které se zabývalo otázkou socialistické výchovy mladého pokolení a jeho přípravy pro život a práci v rozvinuté socialistické společnosti. Závěry obou zasedání ÚV KSČ podtrhují zvýšenou potřebu vnášet proletářskou ideologii do řad vojáků. Upevňování jejich třídních a stranických postojů tvoří hlavní předpoklad kvalitní přípravy na samostatný cílevědomý život v současné etapě zostřování třídního boje.

Nová etapa historického zápasu mezi socialismem a kapitalismem, jakož i všestranné důsledky vědeckotechnické revoluce ve vojenství, jež mají svůj odraz v kvalitativně nových formách ozbrojeného zápasu, **zvýrazňují úlohu morálního faktoru v soudobé válce.** Proto patří upevňování morálně politického faktoru, jakož i psychologická příprava příslušníků socialistické armády, k prvořadým a trvalým úkolům všech velitelů, politických pracovníků, stranických orgánů a společenských organizací.

ČSLA je úzce spojena s veškerým životem společnosti. **Růst její bojovosti souvisí s procesem prohlubování vedoucí úlohy dělnické třídy v rozvíjení socialistické společnosti.** Dělnická třída, která tvoří téměř 60 % našeho obyvatelstva, je objektem i subjektem historického procesu. Je hlavním tvůrcem materiálních hodnot a má rozhodující vliv na růst socialistického umědomení společnosti. Dělnická třída tvoří hlavní základ třídního svazku

s družstevním rolnictvem a pracující inteligencí. Tento svazek v podmínkách sblížení tříd a sociálních skupin tvoří hlavní politický pilíř socialistického státu. Jeho upevňování ovlivňuje přímo i nepřímou bojovost ČSLA. Proto důsledné uplatnění principu spojení armády s lidem vytváří stěžejní předpoklad pro to, aby socialistická armáda mohla úspěšně plnit své historické poslání — hájit zájmy lidu, jeho svobodu a nezávislost i jeho socialistické vymoženosti.

Vojenskopolitická linie XIV. sjezdu strany a její další konkretizace obsažená v usneseních jednotlivých plenárních zasedání ÚV KSČ a v rozkazech ministra národní obrany je **konkrétním programem další výstavby československých ozbrojených sil.** Jeho důsledné plnění vyžaduje od každého příslušníka armády pocit vysoké osobní zodpovědnosti za obranu socialistické vlasti, tvůrčí politickou a pracovní iniciativu. Tím každý příslušník armády aktivně přispívá k růstu bojovosti a bojové připravenosti nejen vlastní armády, ale konečně celé organizace Varšavské smlouvy.

Díky cílevědomé mírové ofenzivě socialistického společenství nastal obrat od „studené války“ k **uvolňování napětí.** V souvislosti s tímto složitým procesem položilo červencové zasedání ÚV KSČ (1973) zvláštní důraz **na ideologickou stránku této problematiky. Zdůraznilo tři základní skutečnosti:**

1. Leninská politika mírového soužití států s rozdílným společenským zřízením v žádném případě neznamena oslabení nebo dokonce otupení ideologického boje mezi socialismem a kapitalismem.

2. Řada významných dohod uzavřených mezi socialistickými a kapitalistickými státy nic nemění na objektivním faktu, že svět je třídně rozdělen.

3. Agresivní podstata imperialismu se nezměnila a nebylo odstraněno nebezpečí vzniku války.

„Proces uvolňování napětí zdaleka ještě nevedl k překonání četných negativních zkušeností“, zdůraznil tajemník ÚV KSČ V Biřák, „jez v minulosti kalily vzájemné vztahy mezi státy a které i dnes musíme pečlivě sledovat, abychom mohli dělat správné závěry. O tom svědčí fakta i slova. Bez ohledu na pokrok při zmírňování napětí, v rámci Severoatlantického paktu pokračuje zvyšování výdajů na zbrojení. Již samy skutečnosti ukazují, jak lehkomyšlné a neodpovědné a přitom naprosto neodůvodněné by mohly být názory, jež by v souvislosti s uvolňováním napětí kladly různé otázky nad posláním

⁵⁾ Příloha Obrany lidu, 19. 7. 1973, s. 6

lidové armády nebo nad funkcí Varšavské smlouvy.⁶⁾ Z tohoto hodnocení mezinárodních vztahů a vojenskopolitické situace v Evropě i v celosvětovém měřítku vyplývá jednoznačný závěr, že všechny úkoly obsažené ve vojenskopolitické linii XIV. sjezdu musí být důsledně plněny, aby ČSLA byla připravena kdykoli splnit svou třídní a internacionální povinnost.

Z jednání červencového pléna ÚV KSČ vystupují pro příslušníky ČSLA do popředí **tyto úkoly:**

- rozhodně a důsledně bojovat proti iluzím o podstatě, charakteru imperialismu a jeho politiku. Rozhodující je skutečnost, že protisovětské a protisocialistické zaměření imperialistické zahraniční politiky se nezměnilo. Mění se pouze jeho možnosti a jeho taktika;

- vývoj mezinárodních vztahů a uvolňování napětí posuzovat a hodnotit z důsledně třídních pozic;

- rozhodně bojovat proti jakýmkoli projevům pacifismu a jeho nositelům. Šíření pacifistických iluzí snižuje ideově politickou bdělost příslušníky armády a brannou hodnotu morálně politického potenciálu. Ve svých důsledcích pacifismus snižuje a narušuje politickou a ideologickou bdělost a vytváří falešné, neodůvodněné iluze o podstatě a charakteru imperialistické politiky. Tím vším by se otevřel prostor pro ideologickou diverzi. Na tomto úseku platí leninská teze, že boj proti nebezpečí války není prostá a snadná záležitost. Tento boj je součástí třídního boje, který probíhá na mezinárodní aréně mezi socialismem a imperialismem;

- soustavně a cílevědomě objasňovat

nezbytnost vysoké bojové pohotovosti, kázně a organizovanosti vojsk. Velmi aktuální v této souvislosti je závěr V. I. Lenina, který zdůraznil, že armáda, která se necvičí v ovládnutí všech druhů zbraní, všech bojových prostředků a metod, jimiž disponuje nebo může disponovat nepřítel, počíná si pošetile, ba zločinně.

XIV. sjezd KSČ stanovil hlavní směry a úkoly komplexního rozvoje vyspělé socialistické společnosti pro nejbližší vývojovou etapu. Dialektickou součástí celkové sjezdové politické linie je linie vojenskopolitická. Tato linie teoreticky vychází ze základní marxisticko-leninské teze, že **obrana socialistické vlasti je obecnou zákonitostí rozvoje světové socialistické soustavy, internacionální povinností všech socialistických zemí.** Je trvalým úkolem celé společnosti, ozbrojených sil, státních a společenských orgánů a institucí. Platí zde zásada, zdůrazněná XXIV. sjezdem KSSS, že všechno, co lid vytvořil, musí být spolehlivě chráněno. Vojenskopolitická linie XIV. sjezdu strany vymezuje konkrétní úkoly a cesty, jak v nynější vývojové etapě uskutečňovat leninské principy při výstavbě československých ozbrojených sil. Svou sociální podstatou je vyhraněná třídní a internacionální. Vojenskopolitická linie XIV. sjezdu KSČ úzce koresponduje s vojenskopolitickou linií XXIV. sjezdu KSSS a dalších bratrských komunistických a dělnických stran socialistického společenství, celého socialistického společenství národů a jeho obranné organizace Varšavské smlouvy i veškerého mezinárodního komunistického hnutí.

⁶⁾ Rudé právo 8. 7. 1973

Psychologická příprava — nedílná součást přípravy vojsk

„V každé válce“ psal V. I. Lenin, „je nakonec vítězství podmíněno morálním stavem mas, které prolévají krev“. Ozbrojené síly tvoří totiž jednak bojová technika a jednak lidé, kteří danou bojovou techniku (včetně zbraní) používají. **Rozhodujícím přitom je člověk**, který bojovou techniku obsluhuje. Na mistrovství, s jakým danou techniku ovládá, závisí i efektivnost bojové činnosti.

Bedřich Engels o vlivu člověka a bojové techniky na bojovou činnost napsal: „Celá organizace a bojový způsob armád a tím i vítězství či porážka se jeví závislými na hmotných, tj. materiálních podmínkách; na materiálu lidském a materiálu zbrojním, tedy na kvalitě i kvantitě obyvatelstva a techniky“.

Kvalita a kvantita obyvatelstva povoláného do armády a bojové techniky tvoří hodnotu ozbrojených sil. V ozbrojeném zápase, který je konfrontací dvou, vzájemně si nepřátelských a ničících se ozbrojených systémů bude úspěšnější ten, kdo dovede vnutit protivníkovi své požadavky, svou vůli. Základním předpokladem k tomu je, aby získal převahu.

Převahu můžeme definovat jako rozdíl v hodnotách obou protivníků. Převahu má ten z nich, jehož hodnota je větší.

Kvantitativní hodnota živé síly i bojové techniky každého ozbrojeného systému je dána celkem jednoznačně jejich **počty**. Kvalitu pak tvoří vlastnosti, které můžeme vcelku snadno a přesně určit u bojové techniky, avšak jen vel-

mi obtížně a nepřesně u vojsk. Přitom, a to zdůrazňoval ve svých pracích jak Engels, tak Lenin, **rozhodující je právě kvalita živé síly**, tedy vojsk.

Je tomu tak proto, že jen jejich činnost umožňuje využívat vlastností bojové techniky k ničení nepřítele. Na lidech, jejich schopnostech a vůli bude proto záviset také efektivnost využití dané bojové techniky. Bojová technika je totiž vlastně prostředkem, který prodlužuje nebo násobí lidské možnosti.

Kvalitu živé síly vidíme především v: — morálně politické a psychologické vyspělosti všech příslušníků armády a v jejich přesvědčení o správnosti cílů války a z toho pramenící podpory jejího vedení i za cenu nejvyšších obětí, včetně sebeobětování;

— teoretické, organizační a vojenské hodnotě velitelského sboru, v jeho **zkušenostech a schopnostech tvůrčím způsobem aplikovat získané teoretické znalosti a praktické zkušenosti** na konkrétní situace a v dovednosti maximálně efektivně využívat možnosti bojové techniky, jakož i v umění překonávat všechny obtíže a strádání, jež přináší válka a umět k tomu vést své podřízené;

— praktickém ovládnutí bojové techniky vojsky v jejich technické úrovni a schopnostech vlastností dané bojové techniky využít, v získaných zkušenostech a vynalézavosti.

Ne náhodou je **morálně politická vyspělost** všech příslušníků armády, jejich

chápaní a podpora cílů války uvedena na prvním místě.

V. I. Lenin o tom napsal: „Přesvědčení o spravedlnosti války pozvedá ducha vojáků a nutí je překonávat obrovské útrapy“. Hrdinství sovětských vojáků za Velké vlastenecké války tato Leninova slova plně potvrdilo a prokázalo jejich životnost.

Jestliže morální stav vojsk byl důležitým faktorem ve všech minulých válkách, vystupuje do popředí tím spíše v soudobých podmínkách. Změny, k nimž v posledních letech ve výzbroji a tím i ve vojenství došlo, **způsobili růst požadavků na morální a s ní bezprostředně související psychologickou složku všech vojáků a tím i význam morálně politického faktoru v soudobé válce.**

Plnění velkého počtu obsahově širokých úkolů, nutných k úspěšnému vedení války, si totiž vyžadá nadměrné úsilí bojujících stran jako celků. **Úspěšnější přitom bude ta z nich, která dokáže maximálně zmobilizovat, využít a udržet nejen materiální (ekonomické), ale především duchovní síly lidu pro vítězství nad nepřitelem, ta z nich, která uplatní lépe svůj morální potenciál.**

Předpoklady k dosažení vysoké úrovně morálního potenciálu má především stát, jehož obyvatelstvo je schopno se snadněji a po delší dobu vyrovnávat s obrovskými zatíženími války, způsobenými ztrátami, strastmi a dokonce i dílčími porážkami, být v podmínkách používání jaderných zbraní dokonce s krutými až katastrofálními následky. Současně však neztratí vůli k boji a k dosažení konečného vítězství i za cenu dalších obětí, případně sebeobětování. Příkladem o tom podalí sovětské vojáky za Velké vlastenecké války víc než dost.

Reálnější vyhlídky na úspěch bude mít za této situace proto ta bojující strana, u níž jsou zájmy vládnoucích sil a širokých vrstev obyvatelstva shodné. Takovým typem státu je v soudobých podmínkách **socialistický stát.**

Bezprostřední zainteresovanost v boji na splnění stanovených cílů bojové činnosti se projevuje jednak vysokou aktivitou jednotlivců i armády jako celku a jednak vůlí a tím také schopností lépe snášet útrapy, těžkosti a všechny negativní jevy, jež sebou každá válka nese.

Aktivita jednotlivců i vojsk se může projevit především:

— dosahováním maximálního mistrovství v plnění funkce či úkolů, které jsou jednotlivcům nebo i jednotlivým organizačním celkům určeny,

— uplatňováním široké iniciativy s cílem splnit stanovený úkol co nejlépe, v nejkratší době a s minimálními ztrátami,

— soustavným zdokonalováním a případně hledáním nových výhodnějších způsobů vedení bojové činnosti.

Nemůže být aktivita tam, kde voják neví proč bojuje, kde pochybuje o spravedlnosti vedení války a je dokonce v bojové činnosti držen proti své vůli jen silou, násilím.

Všechno to názorně dokumentuje význam morálně politického činitele, který je praktickým uplatněním morálně politického potenciálu v bojové činnosti vojsk.

Morálně politický potenciál je souhrn morálně politických hodnot zakotvených ve společenském vědomí. Je to jakýsi reservoar, z něhož stát nebo koalice států čerpá síly k plnění úkolů politiky.

Morálně politický potenciál však sám o sobě ještě neznámá, že musí být plně využit. Ukazuje jen **možnou duchovní sílu národa, státu či koalice států. Její praktické uplatnění je věcí politického vedení.**

Vzhledem k nebezpečí třetí světové války je žádoucí dosáhnout co největšího stupně morálně politického potenciálu zejména v armádě. **Základní buňku morálně politické síly armády tvoří duševní síly vojáka.**

Pod pojmem **duševní síly vojáka** je třeba rozumět aktivní, cílevědomý projev jeho vědomí, citů vůle, projevující se ve schopnosti obstát ve všech těžkostech války a za všech podmínek i za cenu sebeobětování splnit svou vojenskou povinnost.

Duševní síly vojáka jako součást jeho společenského vědomí, jsou jednotou objektivního a subjektivního. Jejich objektivnost určuje to, že jsou odrazem společenského zřízení, společenského bytí a také to, že jejich vnější projev je konkrétní, to znamená, že jej vyjadřují jednání, činy. Subjektivní stránka je v tom, že schopnost vojáka plnit svou vojenskou povinnost ovlivňuje jeho vlastní vědomí.

Duševní síly v podstatě tedy zahrnují jednak **společensko-ideologické a jednak společensko-psychologické prvky.** Společensko-ideologické prvky duševních sil jsou výchovnými. Jsou uvědomělým odrazem společenského bytí, uvědomělým odrazem existujících společenských vztahů.

Na rozdíl od společensko-ideologických prvků, které se formují v průběhu výchovy k uvědomělé činnosti, **vyvíjejí se společensko-psychologické prvky do určité míry živelně pod vlivem prostředí a**

podmínek. Jejich podstatu tvoří životní prostředí, názory, dojmy a nálady.

Na vytváření představ a názorů se do značné míry podlejí bojové tradice, vlastenecké city, zvyklosti, zkušenosti, armádní zvyky apod. Jde vesměs o činitele, kteří se stávají součástí vědomí každého vojáka v průběhu jeho formování a mají vcelku stabilní charakter, neodrážejí momentální stav vojáků.

Konkrétní stav vojáků je projevem všech společensko-psychologických prvků, včetně jejich emocí a nálad. A právě ty mohou jednat jak jednotlivců, tak celých kolektivů značně ovlivnit. V některých případech mohou dokonce převládnout a stát se určujícími. V tomto případě pak platí zásada nejslabšího článku.

K jevům, které ovlivňují nálady vojsk patří **dosazené úspěchy, nebo naopak neúspěchy** a to, jak ukazují zkušenosti z Velké vlastenecké války, nejen vlastní, ale i sousedů, popřípadě i jiných úseků fronty. Kromě nich k nim patří všechny překážky, těžkosti a strádání v boji.

Při soudobých mohutných prostředcích ničení ovlivní psychický a tím morálně politický stav vojsk nesporně také ztráty. Čím budou vyšší a neočekávanější tím bude jejich demoralizující účinek na vojska větší.

Jak je tedy zřejmé, tvoří všechny prvky duševních sil jeden celek, jsou spolu

v dialektické jednotě. Nepřítomnost nebo slabost některého z nich zákonitě nepříznivě ovlivní morálku vojsk a tím i jejich bojeschopnost. Hodnota bytí silné vůle, neoprávňující se o vnitřní přesvědčení o správnosti věci, za níž bojuje, se snižuje, popřípadě také i ztrácí v důsledku nejasností a pochyb, ale také těžkosti. A naopak silná vůle spolu s vnitřním přesvědčením je hnacím motorem nejen za splnění povinností, ale vyvolává nadšení, obětavost a hrdinské činy.

Formování duševních sil vojáků je proto velmi důležitou součástí přípravy vojsk k vedení bojové činnosti. Jeho cílem je dosáhnout maximální sblížení, ne-li ztotožnění osobních potřeb s potřebami společnosti a kolektivu. Splnění tohoto požadavku je úkolem morálně politické a psychologické přípravy, která musí být jednotným procesem.

V naší armádě půjde o to, abychom na základě formování materialistického světového názoru a vytvoření tomu a bojové činnosti odpovídající psychiky člověka dosáhli u vojáků takových morálně bojových vlastností, které jim umožní plnit úkoly obrany socialistické vlasti za všech situací, k nimž v eventuální přísti válce může dojít, s **maximálním efektem a vírou v konečné vítězství.** K tomu musí být zaměřena nejen morálně politická ale i psychologická příprava vojsk již nyní v míru a za války ještě více prohloubena.

Úloha, místo a podstata psychologické přípravy vojsk v soudobých podmínkách

Psychologická příprava vojáků bezprostředně souvisí s morálně politickou přípravou vojsk. **Je to jednotný, neoddělitelný proces výchovy. Obě přípravy na sobě závisí a podporují se.** Mají společný objekt působení — vojáka, v jehož jednání se projevují nejen morálně politické, ale také psychologické vlastnosti.

V jednotném procesu morálně politické a psychologické přípravy je **rozhodující a hlavní morálně politická příprava.** Ona je základem vysokého morálního ducha vojsk, jejich hluboké ideové přesvědčenosti, politického uvědomění a oddanosti věci komunismu. Komunistické přesvědčení způsobuje, že psychické vlastnosti vojáků jsou trvalejší a pevnější.

Zachování bojeschopnosti za všech podmínek ve značné míře závisí na **přesnosti a spolehlivosti jednání nejrozličnějších kategorií za všech situací.**

Účinek soudobých zbraní, vysoké fyzické i duševní vypětí, nepřetržitost a intenzita bojové činnosti, rychlé změny situací a další charakteristické rysy sou-

dobého boje a operací mohou u jednotlivých vojáků, popřípadě skupin či dokonce určitých organizačních celků **vyvolat těžký morální ořes.** V těchto momentech hrají rozhodující úlohu **velitelé a politické orgány.**

Na nich, na jejich osobním sebeovládání, pevnosti, tvrdosti a nepřetržitosti ve velení závisí, jak rychle se podaří překonat záporné následky situace a zachovat morální sílu vojsk. Úspěšné a rychlé řešení tohoto problému ukazuje na úroveň stranickopolitické práce a tím také na kvalitu morálně politické a psychologické přípravy.

Pro úspěšnou morálně politickou a psychologickou přípravu jsou u nás všechny podmínky: nejpokrokovější společenský řád, marxisticko-leninská ideologie, morálně politická jednotá, vědecké řízení všech oblastí života našeho státu — včetně výstavby ozbrojených sil — Komunistickou stranou Československa.

Morálně politickou a psychologickou přípravu, jak ukazují sovětské i naše zku-

šenosti, je účelné organizovat v podstatě podle navzájem zcela souvisejících, prolínajících se a doplňujících principů a to:

— jako systematickou ideologickou práci (sem patří také agitační, propagační a ostatní masová práce),

— jako jednotu ideologického a psychologického působení,

— s maximálním využitím úspěchu vědy ve výchovném procesu.

Hlavním článkem celého výchovného procesu je systematické ideologické působení. Jeho obsahem jsou především:

— důsledná propaganda marxismu-leninismu nejen v teorii, ale také v praxi denního života jako usnesení KSČ a vlády Československé socialistické republiky;

— každodenní vysvětlování otázek vnitřního a mezinárodního života státu a celé socialistické soustavy, jejího boje za mír, jakož i nebezpečí ze strany imperialismu a z toho plynoucí význam naší soudržnosti ke státům Varšavské smlouvy a RVHP;

— objasňování agresivních snah imperialismu, jeho nenávisti k našemu socialistickému zřízení a odhalování jeho horečných příprav k rozpoutání světové války v kteroukoli dobu a pokud možno s překvapením.

Důležitým principem výchovy vojáka je **jednota ideologického a psychologického působení.** Ideologie působí na masy nejen přímo, bezprostředně, ale také zprostředkovaně, přes psychologii společnosti. **Ideologie působí na konkrétní stav společenského vědomí,** veřejné mínění, duševní atmosféru, veřejnou náladu, velmi napomáhá společenským vztahům v regulování sociálních vztahů, konkretizuje obecné principy, hesla, postavení v realitě, tedy i bojové situace.

Tak se **vzájemné působení ideologie a psychologie** společnosti uskutečňuje nejen ve sféře ideí a emocí, ale i v praxi v procesu osvojování určitých idejí.

Člověk, v jehož vědomí převládá na určitých podmínkách negativní psychologické prvky, může v kritických chvílích **podlehnout proudům záporných citů,** jako jsou strachy, zbabělost, panika apod. V psychologické oblasti se totiž daleko snadněji zachovávají a ujmají právě nízké city. To je také důvod, proč je také v soudobých buržoazních armádách kladen takový důraz na přípravu vojáka v oblasti sociální psychologie.

Dlouhodobé napětí a nebezpečí, které sebou nese válka, mohou způsobit **nerovnováhu vyčerpání.** Jejím důsledkem může být roztrázenost, nepřesnost, zkreslené vyhodnocování situace a z toho vyplývající chyby. Následky chybného jednání

ni v soudobé válce mohou být nedozírná a v některých případech pro některé organizační celky dokonce katastrofální.

K překonání ztrnutí, netečnosti a skleslosti jednotlivých vojáků i určitých celků, jak ukazují zkušenosti z Velké vlastenecké války, postačí rázný podnět, osobní příklad odvážlivce, přesvědčivý rozkaz a pevné slovo velitele a politického pracovníka. Vojákovitě to pomůže přemoci psychickou slabost a nabývat převahy vědomí vojenské povinnosti, disciplinovanost, odpovědnost a vlastenectví.

Tyto skutečnosti jen dokumentují jednotu ideologického a psychologického působení. Ukazují, že **psychologie aktivně pomáhá ideologii,** že ji přímo ovlivňuje, přispívá k jejímu zkvalitnění a rozvoji. Ideologie čerpá z kladných zkušeností, úspěchů, hrdinství a jejich zobecněním je popularizuje.

Ideologické působení na vojáky sílí s tím, jak se přibliží k mínění kolektivu, k novým proudům a tendencím, specifickým zvykům a obyčejům, jak dalece se tedy bere v úvahu **psychický stav daného kolektivu.**

A tak cílem procesu morálně politické a psychologické přípravy je nejen formování přesvědčenosti a připravenosti k válce, ale i **vytváření soustavy citů, zvyků, tradic a psychologických vlastností.**

Především půjde o to, aby **voják nahyl zkušenosti** se sebekontroly, ze způsobů potírání jedněch, v podstatě negativních citů (strachu, bezradnosti apod.) a z posilování citů druhých, které mu pomáhají k splnění stanovených úkolů. K těmto druhým citům patří například nenávist k nepříteli, smysl pro povinnost, snaha co nejvíce přispět k vítězství nad nepřitelem apod.

Vypěstování kladných psychologických vlastností vojáků je cílem psychologické přípravy, je výsledkem jí používaných forem.

Nejúplněji se princip jednoty ideologického a psychologického působení projevuje zejména při **náročných cvičeních,** přibližujících se maximálně bojovým podmínkám. V jejich přípravě a průběhu můžeme nejen rozvíjet a upevňovat **potřebné vlastnosti vojáků, ale také odhalovat a odstraňovat nedostatky.**

Uplatnění komunistické ideologie je součástí vojenské politiky strany. Předpokládá nejen hluboké zvládnutí marxismu-leninismu a jeho důsledné využívání v praxi, ale také **vyšší znalosti psychologie a pedagogiky.** Jen tak totiž můžeme dosáhnout maximálních výsledků v rozvíjení morálně politického poten-

ciálu a v jeho praktickém uplatnění v různých bojových situacích.

Správné psychologické působení a výchova předpokládá znalost pravděpodobných situací, k nimž bude v průběhu bojové činnosti docházet, a reálné předvídaní působení těchto situací jak na jednotlivce, tak i na kolektivy. To umožní včas připravit a provést taková opatření, která vyloučí demoralizaci vojsk a případnou jejich nebojeschopnost. **Hledání obsahu těchto opatření a v jejich duchu vedená výchova vojsk jsou základem psychologické přípravy.**

Při zkoumání otázek morálně politického potenciálu a psychologického působení k jeho rozvíjení a udržení je třeba vycházet z **pravděpodobných charakteristických rysů**, které budou průvodními jevy případné třídní války mezi socialismem a imperialismem. Za základní je přitom třeba považovat to, že půjde o rozhodující střetnutí mezi nimi, že imperialismu půjde o jeho bytí či nebytí. Této skutečnosti je si imperialismus dobře vědom a lze předpokládat, že použije ke své záchraně všech svých sil a prostředků.

Příští možná válka se proto v našich podmínkách bude vyznačovat nebývalou urputností, ukrutností a intenzitou. Jednotlivá cvičení, mají-li být (a tak tomu musí být) důležitou součástí psychologické přípravy, tomu musí plně odpovídat, musí napomáhat ve vytváření správných představ o válce, napomáhat maximálnímu přiblížení výcviku podmínkám skutečné bojové činnosti. Jen tak budeme mít možnost jednak získat dostatek podkladů pro další zkvalitňování a rozvoj morálně politické a psychologické přípravy vojsk a jednak vyzkoušet její různé formy v praxi.

V eventuální příští válce budou mít vedle vysoké odborné připravenosti vojsk **rozhodující význam jejich morálně politická a psychologická příprava, tvořící ve výchově vojáků jeden celek.**

Základ morálně politické a psychologické přípravy vojsk tvoří marxisticko-leninská ideologie.

Vzhledem ke krutosti příští možné

Požadavek kvalitní morálně politické a psychologické přípravy vyžaduje, aby-
chom při její realizaci **maximálně využívali vědeckých poznatků.**

V souvislosti s tím bychom měli uskutečnit **výzkumy k objasnění obsahu a jednotlivých metod morálně politické a psychologické přípravy, zvládnutí jedná-
ní vojáků v podmínkách skutečného ne-
bezpečí, jejich přípravy u různých druhů vojsk apod.** Na základě toho pak **vybírat vojáky k jednotlivým specializacím.** Statistika totiž ukazuje, že příčinou mnohých poruch a katastrof jsou často ne technické, ale především mravní a psychologické faktory.

Dokazují to např. i některé americké materiály. Podle jejich údajů došlo k 30 % poruch raketových systémů a 66 % leteckých katastrof vinou lidí, vinou jejich slabých individuálních vlastností, nutných pro službu u těchto specializací.

Vědecky opodstatněný výběr vhodných jedinců s použitím různých testů umožní **doplňovat specialisty lidmi, kteří mají předpoklady** jak pro zvládnutí dané techniky, tak také pro její neefektivnější exploataci.

Soudobé technické vymoženosti vytvářejí rovněž výhodné podmínky k tomu, aby byl **výcvik některých profesí konán s pomocí různých technických prostředků, které dovedou vyvolat iluzi skutečného boje** nebo se mu velmi blíží.

Zatím těchto prostředků využíváme především při výcviku pilotů, řidičů apod. I v těchto případech je však pozornost zaměřena především na zvládnutí techniky dané funkce při zanedbání bojových podmínek.

★

války, vedené s mohutnými ničivými prostředky, nepřetržitě, s neočekávanými zvraty, s velkým fyzickým a duševním vý-
pětím, je **třeba počítat také s řadou emo-
cí a nálad jak jednotlivců, tak různých vel-
kých skupin či organizačních celků.** Zkou-
mání těchto emocí a nálad, potírání zá-
porných a využívání kladných vlivů patří
do oblasti psychologické přípravy vojsk.

Morálně politická a psychologická příprava a bojová pohotovost ČSLA

V druhé polovině r. 1973 bylo do politické přípravy vojáků z povolání ČSLA zařazeno téma „Vzrůstající význam morálně politické a psychologické přípravy příslušníků armády na soudobou válku“, a to zcela oprávněně, neboť morálně politický a psychologický faktor bude mít v budoucí válce velký význam pro dosažení vítězství.

V důsledku pokračujících příprav kapitalistických vládnoucích kruhů k řešení svých strategických cílů ozbrojeným zápasem musí být všechny státy Varšavské smlouvy připraveny k odrazení nepřátelské agrese.

Proto i ČSSR prostřednictvím vedoucí politické síly — KSČ a svých státních orgánů přijímá opatření k upevnění své obranyschopnosti.

Hlavní a rozhodující složkou k zabezpečení obrany našeho socialistického státu před agresí nepřítel je ČSLA. Proto musí být ČSLA po všech stránkách na takové úrovni, aby mohla v součinnosti se svými spojenci nejenom odrazit jakoukoli agresi nepřítel, ale rozhodným protiúderem rozbit jeho hlavní úderné uskupení a způsobit mu drtivou porážku. Základní podmínkou zabezpečení tohoto úkolu je **nepřetržitá vysoká bojová pohotovost**, která zasahuje všechny oblasti života vojsk a vyžaduje

široký rozsah nejrůznějších opatření dlouhodobého charakteru. Mezi tato opatření patří:

- vysoké morální a politické uvědomění vojsk,
- vysoká kázeň všech vojáků,
- správné rozmístění, doplnění a příprava kádru,
- účelná dislokace vojsk,
- rychlé a organizované vyvedení vojsk do poplachových prostorů,
- rychlé a organizované zmobilizování vojsk a štábů,
- důkladné a všestranné znalosti nepřítel,
- úroveň, vycvičenost a sladěnost jednotek,
- schopnost a připravenost velitelů a štábů velet vojskům,
- bojeschopnost dopravní a bojové techniky,
- nepřetržitě spojení a utajení,
- materiální zabezpečení.

Ve všech opatřeních se v plném rozsahu uplatňuje morálně politická a psychologická příprava. Vzhledem k omezenému rozsahu článku a k nezbytnosti utajení budu v článku aplikovat opatření morálně politické a psychologické přípravy jen na některá opatření bojové pohotovosti.

Uplatnění morálně politické a psychologické přípravy v opatřeních bojové pohotovosti

Vysoké morální a politické uvědomění vojsk (morální duch vojsk) je souhrn politických a mravních idejí, jimž jsou příslušníci ČSLA oddáni a které vyjadřují jejich vztah k zájmům vlasti a lidu, k sociálně politickému zřízení, politice státu a za války vztah k jejich cílům a charakteru. Je to složitý a mnohostranný jev, který je v neustálém vývoji. Je těsně spojen s morálně politickým stavem všeho obyvatelstva našeho státu a se vzájemným vztahem socialistických států.

Jeho zdrojem je komunistický světový názor i ideové přesvědčení o správnosti věci socialismu, důvěra v politické a vojenské vedení, láska k vlasti, hluboké pochopení spravedlnosti vedené války a vira ve vítězství.

Věrnost věci socialismu a komunismu a zájmy obrany socialistické vlasti před nepřitelem umožňují příslušníkům ČSLA pochopit podstatu, zdroje, charakter a typy válek současné epochy, sociální podstaty a poslání armád a z toho vyplývající i úlohu ČSLA při zabezpečování míru.

Opatření velení ČSLA k rozvíjení komunistického názoru kladně působí na rozvoj morálně psychologické připravenosti pro boj. Současně vědomí příslušníků ČSLA upevňuje mravní přesvědčení o správnosti plnění svých vojenských povinností.

Nejvyšším morálním principem je odanost socialismu a komunismu. Je-li tento princip zafixován ve vědomí příslušníků ČSLA, určuje jejich morální profil a jejich činy. Je mravním základem a zdrojem morálně bojových vlastností, nezbytných k vítězství. Nachází konkrétní výraz v lásce ke své socialistické vlasti, k zemím socialismu a nenávist k jejich nepřítelům.

Vysoce uvědomělí a morálně pevní příslušníci ČSLA pozorně sledují mezinárodní život, analyzují události a zauímají k nim správný postoj. V případě pronikavého zhoršení mezinárodní situace a zvýšeného napětí u nich rychle ustupují do pozadí osobní zájmy a svou pozornost soustřeďují na kvalitní plnění služebních úkolů.

Naproti tomu vojákům málo uvědoměným, kteří nejsou zvyklí a neumějí rozebírat zostření mezinárodního života, se každé zostření mezinárodní situace zdá neočekávaným a každé překvapení či náhlá změna situace v nich vyvolává bezradnost, strach nebo apatii a lhostejnost. Cit vojenské povinnosti a cit nenávisti k imperialismu se u nich aktivizuje velmi slabě. Hodnotí složité mezinárodní události s mnohem větším subjektivismem a soustřeďují svou pozornost na to, jak se zhor-

šení mezinárodní situace dotkne jejich osobních zájmů.

Při vytváření vysokého morálně politického uvědomění vojsk se musí stát základem vysvětlování usnesení KSČ a vlády ČSSR o vojenských otázkách a prací zkladatelů marxismu-leninismu o válce a armádě.

Vysoká kázeň všech vojáků, vojenského kolektivu je stav, kdy vojáci hluboce chápou politiku strany, jsou odhodláni k boji, dovedně zacházejí se svěřenými zbraněmi, ovládají bojovou techniku, dokonale znají a bezpodmínečně plní požadavky příslušných vojenských řádů, jsou připraveni a schopni v kterýkoli okamžik splnit uložený úkol.

Vzhledem k velkému významu kázně pro zvyšování bojové síly ČSLA, velení ČSLA uplatňuje všestranné úsilí ke splnění usnesení XIV. sjezdu KSČ, které uložilo „neustálou pozornost věnovat zdokonalování systému velení, upevňování kázně, organizovanosti života a vysoké bojové pohotovosti“.

Upevňování kázně, organizovanosti života a předcházení mimořádným událostem velení armády chápe jako nepřetržitý proces, ve kterém má důležité místo výchova k přesvědčení o nutnosti kázně stejně jako boj proti nekázní.

Ukáznost — jako jeden z nejdůležitějších morálních rysů vojáka — je nezbytnou podmínkou dosažení a udržení vysoké bojové pohotovosti. Je tomu tak proto, že dosáhnout maximální připravenosti k odrazení překvapivého napadení nepřitele a jeho zničení v krátké době rozhodným útokem je možné jen při vysoké organizovanosti a bezpodmínečném dodržování obrovské fyzické i morální překážky, které budou před každým jednotlivcem i kolektivem vyvstávat.

Nekázeň (nedůsledné plnění rozkazů a nařízení, svémocné odloučení, nezodpovědný přístup k dozorcům a strážníkům službě, o šetřování bojové techniky, opilství, výtržnictví a vojenské trestné činy) bojovou pohotovost oslabuje.

Ukáznost vojáka je výrazným ukazatelem jeho morální a psychologické připravenosti na válku. Vytváří podmínky, aby mohl jednat často zcela jinak, než obvykle, dosáhnout sebezapření a sebeovládání. Umožňuje mu pochopit složitost bojové situace, dynamičnost a rychlý spád boje a jeho obtížnost. V důsledku toho se

bezvýhradně podřizuje rozkazům a nařízením velitelů a náčelníků.

Výchova vojáků k ukázněnosti je v podstatě procesem psychologické přípravy jeho osobnosti. Tento proces předpokládá vytvoření systému motivů činnosti vojáka a jeho potřeb, uvážení jeho správných vztahů k okolí, ke službě, k veliteli a kolektivu, formování charakteru, návyků v jednání, přísně odpovídajících požadavkům vojenské příslušnosti, rozkazů a řádů.

Jde o to, dosáhnout toho, aby voják uvědoměle řídil své jednání, neváhal vynaložit všechny své síly k překonání nebezpečných situací a obtíží, které by soudobý boj přinesl.

Důležitým prvkem výchovy vojáka je přístup velitele. Přistupuje-li velitel k vojákům s otcovským pochopením, je-li spravedlivý a pozorný, vyvolává u vojáků kladné pocity.

Nadutost, hrubost, urážení a ponižování osobní důstojnosti vyvolává záporné pocity. Mezi velitelem a podřízeným vzniká odcizení nazývané „psychologickou bariérou“. Výchova v takovýchto podmínkách nemá účinný vliv.

Přesvědčování vojáků se utváří úspěšně tehdy, jestliže se mezi velitelem a podřízenými vytvoří psychologický kontakt, (duševní sblížení).

Odměna nebo trest, které voják přijímá lhostejně, ztrácí pro něho výchovný význam a nepomáhají při utváření jeho přesvědčení.

Velmi silně působí též osobní příklad velitele. Komu se chce voják podobat, koho se snaží napodobit, z koho si bere příklad, na tom v mnohém závisí jeho jednání nejen v mírových podmínkách, ale i v bojové situaci.

Rozhodující úlohu ve výchově ke kázní má kolektiv. Revoluce ve vojenství změnila vztahy kolektivu a jednotlivce. Soudobé zbraně a bojová technika vyžadují, aby jejich obsluhy byly dobře vycvičeny, jejich činnost sladěna a aby bylo dosaženo plné vzájemné zastupitelnosti ve funkcích. Proto se podstatně zvýšila odpovědnost jednotlivce před kolektivem a současně i odpovědnost kolektivu za jednání a činnost každého jednotlivce.

Dobrý kolektiv ukazuje vojáka, jeho myšlení, city, dává mu příklady k napodobení. Společný život a společná činnost vštěpují vojákům obecné základy morálky, přivývají je dodržování morálních norem. V kolektivu se vytváří veřejné mínění, pod jehož vlivem lidé jednají určitým způsobem, osvojují si komunistické názory a ideály. V kolektivu se snáze všestranně rozvíjí psychika i duchovní profil vojáka.

Proto utváření pevných, sladěných vojenských kolektivů, stmelování jednotek, osádek a obsluh je jedním z prvořadých úkolů velitelů, politických pracovníků, stranických a mládežnických organizací při morální a psychologické přípravě.

Naproti tomu málo stmelový kolektiv má obvykle na jednotlivce negativní vliv. V takovém případě je velké nebezpečí působení konformismu nebo negativismu, které vznikají za určitých podmínek působení kolektivu na jednotlivce.

Konformismus (skupinový vliv) znamená, že příslušník kolektivu ochotně souhlasí se všemi požadavky kolektivu, nemá své vlastní přesvědčení. To ho rozvíklává a činí snadno přístupným cizímu nátlaku. Nesází se sám z pozic svého názoru rozebrat vzniklou situaci a jedná podle zásady — jak všichni, tak i já.

Aby mohl kolektiv správně působit na jednotlivce a vést jej k přesnému plnění úkolů, k zodpovědnosti vůči sobě, kolektivu i celé společnosti, musí se stát vedoucí silou kolektivu — stranická nebo mládežnická organizace.

Důkladné znalosti nepřítele, jeho výzbroje, techniky, způsobů činnosti, silných i slabých stránek, lstí, úskoků a záludností, zvyšují morálně psychologickou odolnost vojáků. To upevňuje přesvědčení vojáka o vlastní síle, napomáhá to dovednějšímu používání zbraní a bojové techniky, zabezpečuje pevnost v těch nejobtížnějších a nejsložitějších situacích, umožňuje předvídat zámýsl nepřítele a jeho příčiny a organizovat co nejúčinnější protipatření.

Velmi důležité je seznamovat vojáky s reálným hodnocením pravděpodobného nepřítele. V. I. Lenin upozorňoval, že... to nejnebezpečnější ve válce... je podceňovat protivníka a uklidňovat se tím, že my jsme silnější...“

Hodnocení nepřítele musí vycházet vždy z celkového poměru sil. Zprávy o novinkách zahraniční techniky a jejich bojových vlastnostech a taktice musí být objasněny se všemi klady, nedostatky, s poukazáním na vlastní účinné zbraně proti této technice.

Neoddělitelnou součástí morálně politické a psychologické přípravy na soudobou válku je výchova příslušníků ČSLA vůči nepříteli socialismu. Proto při seznamování vojáků s organizací, výzbrojí a taktikou nepřítele je nutné učit všechny příslušníky ČSLA nenávisti k nepříteli.

Nenávist k nepříteli umožňuje vojákovi zasáhnout v libovolném okamžiku do boje

a použit k zničení agresora všechny prostředky, které má k dispozici.

Cit nenávisti k nepříteli se projevuje již v míru neustálým zvyšováním bdělosti a ostráživosti.

Výchovu k nenávisti je nutné založit na objasňování ekonomické, politické a třídní podstaty agresivnosti imperialismu, ukazovat, že dějiny kapitalismu jsou dějinami uchvatitelských válek, které jim přinášejí velké zisky. Objasňovat na konkrétních faktech agresivnost vojenského bloku NATO a jeho opatření k přípravě raketoné jaderné války.

Posilovat nenávist k nepříteli napomáhá i odhalování záměrů západoněmeckých revanšistů. Je proto nutné vysvětlovat, že ti, kteří v období příprav a provedení 2. světové války postavili koncentrační tábory a plynové komory pokračují v aktivitě vojenskopolitické činnosti.

Předpokladem rozvíjení nenávisti vojáků k nepříteli je objasňování třídní podstaty buržoazních armád a jejich protilidového charakteru. Zkušenosti z minulých válek ukazují, že bez ohledu na to, z jakých tříd lidé do buržoazní armády přicházejí, tyto armády slouží kapitalismu a jsou nástrojem agresivní protisocialistické politiky. Pomocí rafinovaného ideologického a psychologického zpracování se imperialismus daří vypěstovat z vojáků přicházejících do armády i z dělnické třídy profesionální vrahy a posílat je do boje za své zločinné zájmy.

Prostředky pro výchovu vojáků k nenávisti k nepříteli poskytuje v dostatečné míře poslední období současné historie, teror a násilí páchané kapitalistickými armádami při potlačování národně osvoboditelského boje i v boji proti demokratickým režimům.

Současné je nutné odhalovat podvracenou činnost zpravodajských ústředí a nebezpečnost vedení psychologické války protivníkem.

Při výchově k nenávisti můžeme použít široký rozsah forem a prostředků naší propagandy, odhalovat silné a slabé stránky nepřítelů a nepřipouštět přeceňování nebo podceňování jeho sil.

Úroveň vycvičenosti a sladění jednotek. Morálně politické vlastnosti příslušníků ČSLA se mohou stát reálnou silou jen tehdy, jsou-li provázeny profesionálním vojenským mistrovstvím. Toho u vojsk dosahujeme metodicky správným a náročným výcvikem jednotlivých druhů bojové přípravy.

Základním úkolem přípravy je učit vojáka to, co je nezbytné pro vítězství v současně válce. Abychom toho mohli dosáhnout je nutné, aby veškerá příprava vojáků odpovídala pokrokové vojenské vědě, brala v úvahu zvláštnosti soudobého ozbrojeného zápasu a změny, které do vojensví přináší vědeckotechnický pokrok, aby obsah každodenní činnosti i její metodika byl neustále zbavován všeho zastaralého a doplňován o nové.

Ze zkušeností vyplývá, že všechny druhy bojové (odborné) přípravy přímo nebo nepřímo působí na morálně politickou a psychologickou přípravu. Např. **taktická příprava** rozvíjí odvahu, vytrvalost, iniciativu a vynalézavost vojáků, zvyšuje jejich schopnosti snášet útrapy a strádání bojového života v poli.

Tělesná příprava upevňuje organismus, rozvíjí sílu a otužilost vojáků a připravuje je k snášení velkého a dlouhodobého zatížení.

Střelecká, odborná technická příprava napomáhá rozvíjení důvěry v sílu zbraní a bojové techniky, formování psychických vlastností nutných pro účinné používání zbraní v složitých a vypjatých podmínkách. Studium **prostředků ochrany před zbraněmi hromadného ničení** poskytuje vojákům nejen nezbytné dovednosti a návyky, ale posiluje důvěru v tyto prostředky, bez nichž při používání raketových jaderných zbraní nemůžeme vést úspěšnou bojovou činnost.

Pořadová příprava organizovaná v souladu se současnými podmínkami ukazuje voják, rozvíjí jejich pozornost, organizovanost, rychlé reagování a jiné vlastnosti. Návyky společné činnosti ve tvaru získané při výcviku příznivě působí na vytváření návyků celého kolektivu, i kolektivní činnosti při používání bojové techniky a zbraní.

Největší vliv na morálně politickou a psychologickou přípravu dosáhneme tehdy, jsou-li vojska dobře připravena ve všech druzích příprav — to znamená dosahují-li všestranné vycvičenosti. To jim umožní snadno se orientovat v obtížné a rychle se měnící situaci, být pohotovými převzít v případě nutnosti velení jednotce, určovat způsob a pořadí překonávání zaměřených úseků terénu atd.

Rozhodující význam má **polní příprava**, neboť při ní vojska získávají znalosti v používání pohyblivých forem a způsobů vedení boje a v dovedném využívání výsledků jaderných úderů. Polní příprava je učí rychlému přecházení z útoku do obrany a opačné, rychlému postupu z hloubky a rozvínování do bojové sestavy. Upevňuje návyky v útoku na nepřítel z chodu,

v pronásledování i v násilných přechodech vodního toku.

Zvláštní význam pro morálně politickou a psychologickou přípravu má ta část polního výcviku, při němž se vojáci učí vést boj v noci. Přestože soudobé technické přístroje pro vidění v noci a různé osvětlovací přístroje do určité míry snížily obtížnost a umožnily vést boj v noci rychlým tempem, bude noc vždy psychicky více působit na vojska. Vyplyvá to ze ztíženého pozorování nepřítele, z omezené orientace v terénu, z obtížného udržování součinnosti apod. V důsledku toho se vnímavost a pozornost vojsk rychleji otupuje a dříve dochází k únavě.

V soudobých podmínkách zasluhuje zvláštní pozornost **výcvik v ochraně proti zbraním hromadného ničení**. Ty mají na vojska silný fyzický i psychologický účinek, snižují odolnost a vyvolávají zmatek a paniku. K omezení těchto negativních vlivů je nutné dosáhnout co nejvyšších znalostí účinků ZHN, způsobů odstraňování následků těchto zbraní. Vojákům je nutné vštepovat do podvědomí odhodlání splnit úkol při jakémkoli poměru sil a prostředků, v jakékoli složité situaci.

K dosažení dobrých výsledků v morálně politické a psychologické přípravě je nutné, aby velitelé cvičili své vojáky tak, aby jednotlivé úkoly dělali zcela automaticky. Automaticnost dovedená až do stadia dynamického stereotypu umožňuje vojákům jednat přesně i tehdy, bude-li jejich mysl ovlivněna strachem z neznámé situace.

Současné je nutné odstranit z výcviku formalismus, zjednodušování, šablonovitost a ulehčování podmínek výcviku. Zjednodušování vytváří nesprávnou představu o soudobém boji, neučí vojáky snášet velké fyzické zatížení a překonávat nepříznivé psychické jevy.

K významným morálně bojovým vlastnostem patří fyzická připravenost k vedení soudobého boje. Cílevědomě plánovaná tělesná příprava však nestačí. Ke zvyšování fyzické síly, obratnosti, pohybových vlastností a schopností je nutné vytvářet obtížné podmínky při plnění všech ostatních druhů příprav.

Schopnost a připravenost velitelů a štábů vést vojskům. Je bezesporné, že velitelé, štáby a političtí pracovníci svými vlastnostmi kladně nebo záporně působí na podřízené. Aby kladně působení na rozvoj morálně politického a psychologického stavu podřízených bylo co nejúčinnější,

je nutné, aby osobní vlastnosti velitelů, příslušníků štábů a politických pracovníků se co nejvíce přibližovaly těmto požadavkům:

1. Měli vysoké znalosti marxismu-leninismu projevující se správným politickým vedením svých podřízených, schopností pracovat metodou hlavního článku, stranickou čestností, zásadovostí v práci a vysokou ideovostí v jednání s lidmi, jednotou slova i činu a nesmiřitelností k úchylkám od ideologie strany i od plnění řádů a rozkazů.

2. Jejich morální vlastnosti dosahovaly úrovně socialistického člověka. Mezi tyto vlastnosti patří socialistické vlastenectví, proletářský internacionalismus a s ním spjatá nenávist k třídnímu nepříteli, kolektivismus, socialistický humanismus, uvědomělá kázeň a vědomí osobní zodpovědnosti.

3. Byli vojenskoodborně připraveni k vykonávání funkce na úrovni soudobého vojenství a své znalosti neustále rozvíjeli v souladu s rozvojem vojenské vědy. Odborně málo připravený velitel nemůže v soudobé válce úspěšně obstát. Např. sebemenší chyba v kalkulacích nebo při rozhodování může způsobit nesplnění úkolu. Čím úplnější znalosti a bohatší zkušenosti mají velitelé, tím méně dochází k chybám a nepříznivým situacím v průběhu boje.

4. Znali zásady psychologie a didaktiky a dovedli tvůrčím způsobem uplatňovat výchovné principy.

5. Měli organizační schopnosti, tj. dovedli hospodřit s časem, dovedně rozmisťovali síly vojenského kolektivu ke splnění úkolu, racionálně pracovali i odpočívali a je-li zapotřebí, dovedli strhnout své podřízené k maximálnímu vypětí sil. Organizačtorská a řídicí práce velitelů, politických pracovníků i příslušníků štábů je velmi mnohostranná a zasahuje do všech oblastí vojenského života. Její vliv se projevuje při politické, taktické i odborné přípravě vojáků, při udržování pořádku podle řádů, ve strážní a bojové službě i v kulturní a politické práci.

V souhrnu můžeme říci, že velitelé, političtí pracovníci i příslušníci štábů svými znalostmi, příkladným plněním vojenských řádů a rozkazů, ukázněností, spravedlivou náročností a starostlivým vztahem k lidem velmi silně ovlivňují své podřízené a vštepují jim potřebné morálně politické a psychické vlastnosti.

K dosažení požadovaných vlastností velitelů, politických pracovníků a příslušníků štábů by v programu jejich psycholo-

gické přípravy nemělo chybět kromě formování vysokých morálně politických kvalit též formování správných představ o válce a o jejích zvláštích. Je totiž zcela zákonité, že všechno nové, neočekávané a nadto ještě v situaci maximální zodpovědnosti má velmi silný psychický vliv. Naproti tomu to, co člověk předvídá, co očekává, to přijímá statečněji. Ujasněné představy obrazu soudobého boje a hluboká znalost jeho zvláštností posiluje důvěru ve vítězství nad nepřítelem a v možnosti ochrany proti jeho zbraním hromadného ničení.

Má-li velitel správné představy o možnosti válce a jejích zvláštích, organizuje a řídí s podřízenými náročně bojovou přípravu s maximálním přiblížením bojovým podmínkám. Nedokonalá představa o charakteru soudobého boje je skrytým zdrojem zjednodušování bojové přípravy.

Mají-li být vytvořeny podmínky blízké bojové situaci, je nutné vytvářet volní a emocionální obtíže pro důstojníky. Toto dosáhneme tím, že vydaný rozsah podkladů pro rozhodování (zprávy o nepříteli, situace vlastních vojsk apod.) odpovídají skutečným možnostem a situaci. To nutí rozhodující se velitele abstrahovat podstatné údaje od nepodstatných, pravdivé od nepravdivých.

Důležitá je příprava velitelů přímo v terénu, pokud možno v neznámém prostoru, neboť činnost na stále stejném místě neumožňuje potřebný nácvik využívání sil a prostředků, orientace a využívání výhodných terénních podmínek.

Přiblížení podmínek bojové situace znamená vyloučit jakékoli zjednodušování a ulehčování. Proto je nutné dosáhnout vždy utajení zámyslu cvičení a ostatních učebních podkladů a umožnit tak cvičícím projevit iniciativu, samostatnost a rozhodnost. Nepodaří-li se utajit zámysl, snaží se cvičící pouze tento zámysl odůvodňovat a upouští od svého vlastního řešení.

V soudobém boji nabývá značného významu též vysoká rychlost poznávací činnosti a operativnost myšlení. Vyplývá to především z pronikavého růstu úlohy času a rychlosti. Vývoj prostředků války předurčil objektivní časové parametry, jež musí bojující strany brát v úvahu. Ztráta času je dnes stejně nebezpečná jako nerozumné vynakládání sil a prostředků. Oslabuje vlastní vojska a posiluje nepřítele. Za pouhých 20–30 minut překoná mezikontinentální raketa vzdálenost 8000 až 10 000 km. Aby bylo možné nepřátelský úder paralyzovat a uskutečnit odvetný úder, musí systém řízení vojsk pracovat spolehlivě a rozvinout se v určenou dobu.

Avšak pružnost a rychlost neznamená úspěchanost. Nedostatečně promyšlená, impulzivní činnost svědčí o nedostatku sebeovládání a pasivité myšlení, vedoucí ke snaze ukončit obtížnou a namáhavou rozumovou činnost, jakmile se naskytne možnost nějakého závěru.

Od velitelů a náčelníků se očekává pevné, nepřetržité a operativní řízení podřízených. V soudobých podmínkách, kdy budou jednotky a útvary působit na samostatných směrech a v bojových sestavách budou mezery, bude nepřetržitost řízení pro podřízené znamením, že velitel je na svém místě, že je vše v pořádku. Ztráta spojení nebo delší mezera ve vydávání pokynů bude mít na podřízené vždy negativní morální a psychologický vliv.

S nepřetržitým řízením podřízených těsně souvisí informovanost vojsk. Vždy je nutné zabezpečit dostatek informací, neboť nic nepůsobí tak deprimujícím způsobem na morálně psychologický stav vojsk, jako nejasnost situace a nedostatek informací.

Úplnost, celkový stav a pojízdnost bojové a dopravní techniky. Kvalitativní změny ve vybavení vojsk (zavedení raketových a jaderných zbraní a jiné bojové techniky, množství nejrůznějších přístrojů a zařízení) vyžadují, aby byl stanoven a aby všichni příslušníci ČSLA respektovali již v hlubokém míru správný vztah mezi člověkem a technikou. Oba činitele jsou v dialektickém vztahu, vzájemně na sebe působí a podmiňují se.

Technický pokrok na jedné straně osvobozuje vojáka od těžké fyzické práce, na druhé straně však zvyšuje nároky na vědomosti, dovednosti, návyky a na morálně politické a morálně bojové vlastnosti vojáků, kteří tuto techniku obsluhují (uvědomělost, ukázněnost, znalosti, vojenskou družnost, smysl pro kolektiv atd.).

Je tomu tak proto, že technika, byť by byla sebedokonalejší a sebestačnější, bez člověka je mrtva. Člověk ji vytváří, připravuje k boji a používá. Proto zůstává hlavním činitelem, určujícím průběh a výsledek války.

Můžeme bez nadsázky říci, že v soudobých podmínkách války, kdy kapitalistický i socialistický tábor mají armády vybavené mohutnou bojovou technikou o vyrovnané síle, zvítězí ta válčící strana, jejíž vojáci budou mít vyšší bojovou morálku, budou fyzicky i duševně odolnější a houževnatější a psychologicky připravenější. Zvítězí ta strana, která bude mít vysokou organizovanost, lepší vojenské

umění a její vojáci budou umět lépe obsluhovat a využívat své zbraně i bojovou techniku.

Z toho vyplývá důležitost kvalitní všeobecné i technické přípravy každého vojáka i specialisty. Nová bojová technika a zbraně vyžadují větší rozsah znalostí, a jejich rychlejší osvojování.

Protože převážnou část bojové techniky obsluhují větší či menší kolektivy (osádky, obsluhy, skupiny jednotek), vyžaduje se od každého jednotlivce sladění, rychlá a přesná činnost. Nepřipravenost, neukázněnost nebo nesplnění svých povinností jediným členem kolektivu může mít za následek nesplnění úkolu celého kolektivu.

Proto vzrůstá význam nejen neustálého zvyšování třídnosti, ale získání více odbornosti tak, aby v kolektivu mohlo být dosaženo plné vzájemné zastupitelnosti.

Tento požadavek je důležitý právě v oblasti bojové pohotovosti, kde stanovené normy vyžadují vážít si každé vteřiny. Čím lépe zná voják techniku a výzbroj, způsobu jejich racionálního používání a odstraňování možných poruch, tím jistěji jedná a tím méně na jeho jednání působí záporné vlivy bojové situace.

Naproti tomu pokud jsou návyky a vědomosti vojáka na minimální úrovni, je vždy pravděpodobné, že se ve složité situaci rozpadnou a voják bude pod vlivem záporných emocí.

Morálně politická a psychologická příprava při zahájení války. První dny války budou vždycky nerozlučně spjaty s uváděním ČSLA do plné bojové pohotovosti. Toto relativně krátké časové období (několika dní či týdnů) bude velmi silně působit na emocionální volní vlastnosti příslušníků ČSLA.

Můžeme předpokládat, že agrese nepříteli vystupňuje u vojsk vlastenecké citění probuzené již v době uvedení do plné bojové pohotovosti a znásobené agresí nepřítelů a vyvolá u něho první reálné pocity nenávisti k nepříteli.

Úkolem velitelů, náčelníků, politických pracovníků i všech příslušníků štábů je v tomto období všestranně podporovat projevy vlastenectví, třídního uvědomění a internacionalismu u vojsk a přeměňovat je v reálnou sílu k rozdracení nepřítelů.

Z psychologického hlediska je důležité, aby propaganda a agitace v tomto období seznamovala vojáky v nezbytné míře s rozhodnou a energickou činností velitelských orgánů a upevnila je v přesvědčení, že

všechny velitelské stupně jednájí pevně, rozhodně a správně.

Zvlášť energicky je třeba zabezpečit, aby všichni příslušníci ČSLA byli pravidelně seznamováni s vnitřní i mezinárodní situací. Jakýkoli zmatek, nejasnost a rozpory v rozkazech, nařízeních a pokynech toho či onoho velitele, štábu nebo politického orgánu v tomto období negativně působí na city vojáků a poškozují bojovou jednotu.

Přechod od mírové k aktivní bojové činnosti neproběhne u všech vojáků stejně. U některých dojde pravděpodobně k určitému vnitřnímu útlumu, pochybnostem a nejistotě. U jiných se probudí dychtivost po bojové činnosti a úsilí vyniknout v hrdinských činech. Proto je nutné sledovat psychologické projevy a sladovat je tak, aby jednotka byla prochnuta pokud možno vyrovnávanými emocemi.

Prudkost prvních bojů a krajní vypětí se může projevit omezením pozornosti, snížením ostražitosti, těžkopádností, nedbalostí, spěchem, ukvapeností nebo naopak zdoluhavostí, opoždováním, proměškáním výhodného okamžiku, stísněností, oslabením schopností střizlivého kritického hodnocení situace, chybami a snížením přesnosti v práci. Proto činnost velitelů musí být v této době pevná a energická, důsledná a náročně musí kontrolovat plnění úkolů podřízených a všestranně jim pomáhat.

Nežádoucí jednání a malomyslnost se v prvních hodinách a dnech bojů bude vyskytovat pravděpodobně jen ve výjimečných případech. Je tomu tak proto, že mnozí vojáci se budou naivně domnívat, že válka nebude tak tvrdá a nelibostná, jak ji velitelé vysvětlovali.

S postupným poznáváním tvrdosti války může se u některých vojáků projevit nepevnost, bezradnost, skleslost i další skryté slabé stránky.

Po určité době dojde k adaptaci a vojáka si zvyknou na bojový život. Přesto je nutné i nadále všemi způsoby pokračovat v morálně politické a psychologické přípravě, neboť kdykoli může nastat nečekaná bojová situace, v níž nepřítel získá dočasný úspěch. Spolu s účinky psychologické války může taková nečekaná situace vyvolat kolektivní paniku.

Proti kolektivní panice jsou nutná nepřetržitá opatření, mezi něž patří rozvíjet kladné vlastnosti vojáků, vytvářet v jednotkách vztahy soudružské spolupráce a pomoci, posilovat autoritu všech velitelů, využívat příkladnosti komunistů a svazáků, formovat kolektivní návyky a součinnost při obsluze složité techniky apod.

Nejagresivnější kruhy soudobého imperialismu, především USA a NSR, se dosud nevzdaly svých cílů svrhnout socialismus. I přes vedená mírová jednání pokračují ve zbrojení, v posilování vojenských paktů a nadále vedou ideologický boj všemi prostředky a formami psychologické války.

Je proto nutné připravovat i naše vojska již v míru tak, aby byla morálně politicky i psychologicky připravena vést boj dovedně s plnou nenávistí proti agresorovi od prvních okamžiků uvádění ČSLA do plné bojové pohotovosti až do úplného zničení nepřitele.

Důležitým činitelem při formování nezbytných morálně politických a psychologických vlastností našich vojáků je stranickopolitická práce. Správným využitím rozmanitých forem, metod a prostředků stranickopolitické práce mohou být příslušníci ČSLA mobilizováni k splnění úkolu.

Velmi důležitým činitelem jsou též stranické a mládežnické organizace, které sdružováním vojáků kolem komunistické strany vštěpují jim potřebné morálně politické a psychologické vlastnosti a vychovávají je v duchu bojového přátelství s ostatními armádami států — účastníků Varšavské smlouvy.

VLIV PROSTŘEDKŮ OZBROJENÉHO ZÁPASU NA VEDENÍ VÁLEK

Každá válka je složitý společenskohistorický jev a její charakteristické rysy odpovídají určité historické epoše a podmínkám jejího vzniku.

„K tomu, abychom vysvětlili svoje vztahy k určité válce,“ psal V. I. Lenin — „je nutno pochopit, čím se odlišuje od dřívějších válek a jaké jsou její zvláštnosti.“

Marxismus-leninismus učí, že základním činitelem, který určuje vývoj způsobů války, je vytvoření nových prostředků ozbrojeného zápasu, nových zbraní, nové bojové techniky a **zařazení těchto prostředků do výzbroje armády**. To ovšem zase závisí na stavu ekonomiky, úrovni výrobních sil a stupni vývoje vědy. B. Engels: „pokroky techniky... vynutily téměř násilím změny, ba převraty ve způsobu boje, nadto často ještě proti vůli armád.“

Kořeny každé války musíme hledat v ekonomickém a politickém zřízení společnosti, avšak ekonomika je neplodí automaticky a živelně. Každou válku vědomě připravují třídy a státy. Válka sleduje určité politické cíle a proto způsobu vedení války, stejně jako celé vojenské umění, závisí na těchto politických cílech tříd a států, na rozložení sil ve světě a na mezinárodně politické situaci.

Charakter soudobé války je tedy dán celou řadou politických, ekonomických, vědeckotechnických a vojenských činitelů v jejich dialektické jednotě.

Politické činitele určují charakter války v tom smyslu, že jejich vlivem se ve světě vytvářejí protikladná uskupení států a vzniká pronikavé rozdělení na základech třídních, národnostních a někdy i geografických příznaků. Rozhodující vliv má vždy třídní příznak.

Vítězství VŘSR dalo základ k vzniku dvou třídně antagonistických společenských soustav, které sledují dva různé cíle: na jedné straně tábor míru a socialismu vystupující proti válce a na druhé straně agresivní imperialistický blok v čele s USA, který se snaží rozpoutat novou světovou válku proto, že vedoucí činitelé tohoto tábora nevidí jiný způsob záchrany kapitalismu.

Prohlubování vzájemných vztahů v současné době vytváří sice příznivé podmínky pro řešení některých politických otázek, ale základní třídní rozdělení světa nemění. I v případě, že by došlo k oboustranné likvidaci vojenských aliancí, zůstanou základní vojenské a politické vazby a orientace zachovány. V kapitalistickém světě budou stále existovat vlivné síly, které považují válku a ozbrojené síly za hlavní prostředek politiky. Proto pokud existuje ve světě imperialismus, dokud je svět rozdělen na dva třídně antagonistické tábory a dokud definitivně nezvítězí socialismus ve světě, musí státy Varšavské smlouvy soubojné s bojem za udržení trvalého míru řešit otázky obrany k zabezpečení svobody, nezávislosti a upevnění moci proti imperialismu.

Žádná jednání nás neopravňují k tomu, abychom oslabili obranyschopnost své země, neboť příprava hlavních imperialistických států k válce pokračuje.

Dalším politickým činitelem, který určuje charakter války je vztah lidu k takové válce. Současná válka nemůže být vedena bez všenárodní podpory těch politických a vojenských cílů, které si v ní staví každý stát. Účast lidu ve válce a jeho morální stav jsou bezpodmínečně vyšší, když stát sleduje ve válce spravedlivé a osvobozující cíle. Proto jsou socialistické státy ve výhodnějších podmínkách, než je jejich pravděpodobný nepřítel — agresivní imperialistické státy.

V bezprostřední souvislosti s tím chceme zdůraznit význam morálního faktoru, který je jedním z rozhodujících činitelů v jakékoliv válce a v jaderné válce zvláště. Nehledě na silný psychologický otřes, který bude člověk pravděpodobně prožívat po jaderných úderech, bude ten, kdo bojuje za správnou věc a vysoké ideály rozhodněji, směleji a iniciativněji než ten, který bojuje za zájmy reakčních sil imperialismu.

Z hlediska současných politickoekonomických vztahů společenských soustav bude příští světová válka třídní a proto koaliční se zcela vyhraněnými cíli. Každá ze stran musí soustředit úsilí k bezpodmínečnému použití všech existujících prostředků. Politickoekonomické vztahy současné epochy a vědeckotechnická revoluce vytvořily podmínky pro vznik jaderných a raketových zbraní. Právě tyto zbraně a jejich masové zavedení do ozbrojených sil zpětně působí na politiku a dává jí možnost stanovit si ve válce v podstatě neomezené vojensko-politické cíle.

Vycházíme z toho, že je nutné ozbrojené síly připravovat na nejostřejší variantu, tj. na vedení války s použitím jaderné války. Různé teorie NATO na použití jaderných zbraní, zvláště vedení „varovných - preventivních úderů“ v podmínkách evropského válčiště vedou jen ke klamání mas. Již první jaderný úder v Evropě plně využije jaderných zbraní a „preventivní úder“ nebude možný bez odvetného úderu.

Příští možná válka bude mít proto zcela jaderný ráz, který ji jednoznačně kvalitativně i kvantitativně odliší od všech jiných válek, zejména co do rozmachu, ničivosti a způsobu vedení války.

Ekonomičtí činitelé mají vliv na charakter jaderné války v tom smyslu, že vojenská síla včetně jaderné síly států je vcelku závislá na ekonomických možnostech států, na stavu výroby a na úrovni rozvoje vědy a techniky. K ekonomickým činitelům, kteří určují charakter jaderné války patří i úroveň rozvoje současné výroby, celková hospodářská síla protikladných koalic a rychle rostoucí tempo vědeckotechnického pokroku.

Na základě rozvoje ekonomiky a vědeckotechnického pokroku došlo po 2. světové válce k pronikavému zvratu ve vojenství, pro nějž se postupně ustálil

název vědeckotechnická revoluce ve vojenském. Podstata této revoluce je charakterizována jako pronikavý, kvalitativní skok od dosavadních „klasických zbraní“ k prostředkům „masového ničení“ jako hlavního prostředku dosahování cílů války. Zasahuje vojenský v celém jeho komplexu a v celé jeho struktuře. Došlo ke změnám v materiálně technické základně vojenském, především ke vzniku raketových jaderných zbraní a rozvoji dalších typů konvenčních zbraní a bojové techniky. Rovněž zde chceme podtrhnout dialektický vztah mezi ekonomikou a vznikem raketových jaderných zbraní a jejich zpětný vliv na ekonomiku států, zejména z hlediska nákladů na výzkum, vývoj a zavedení zbraní do ozbrojených sil a řešení opatření k obraně ekonomiky proti jaderným zbraním protivníka.

Vojenská technika je stále složitější a náročnější na její obsluhu. Běžné ceny vyvinutých zbraňových systémů jsou obvykle dvojnásobné ve srovnání s předcházejícím typem. Zdvojnásobení prakticky nastává za 10–15 let, přičemž však účinek nového systému se zvyšuje jen asi o 25–30 %.

S rozvojem moderních zbraňových systémů souvisí i vytváření odpovídajících zásob techniky a materiálu. Nákladnost a rychlé zastarávání bojové techniky působí ve směru snižování potřebných zásob a na druhé straně velké ztráty kladou požadavky na zvyšování zásob. To vše negativně působí na ekonomiku státu a celých koalicí.

Rozhodující vliv na charakter jaderné války a na její výsledek mají **vojenská činitelé**. K těmto počítáme složení a stav ozbrojených sil, všeobecný poměr sil, zejména v jaderných zbraních, strategické postavení státu, nenadálость napadení, vojenskou doktrínu i úroveň rozvoje vojenské vědy, bojové zkušenosti velení i vojsk.

Každý z těchto činitelů má zvláštní vliv na charakter jaderné války. Přitom úloha a význam každého z činitelů se mění v závislosti na rozvoji výzbroje a vojenské techniky, zejména jaderných zbraní a prostředků jejich dopravy na cíl.

Na složení a stavu ozbrojených sil, jinými slovy řečeno, jak a čím jsou armády vyzbrojeny, technicky vybaveny a na jejich bojeschopnosti bude záviset i způsob vedení války.

Rozhodující úlohu v příští válce budou mít vojska, vyzbrojená jadernými zbraněmi. Svě místo ve válce však budou mít i ostatní druhy ozbrojených sil a druhy vojsk.

V článku nebudeme rozebírat všechny činitele, kteří ovlivňují charakter a způsoby války, ale především se zaměříme na vliv rozvoje prostředků ozbrojeného zápasu.

Rozvoj prostředků ozbrojeného zápasu a vybavení vojsk výzbrojí a bojovou technikou je v podstatě otázkou charakteru a způsobu vedení války. Jaké má ten který stát nebo koalice síly a prostředky ozbrojeného zápasu, takový je jeho způsob vedení války. Čím početnější jsou ozbrojené síly a čím mohutnější mají zbraně, tím rozhodnější cíle jim vytyčují a tím aktivnější a energičtější jsou způsoby jejich činnosti.

Ve všech státech se v celých jejich dějinách při výstavbě ozbrojených sil vcelku a každého druhu zvlášť dávala přednost rozvíjení a zdokonalování těch sil a prostředků ozbrojeného zápasu, kterými si chtěly tyto státy zabezpečit dosažení svých vojensko-politických cílů.

V současné době jsou, i v dalších desetiletích budou hlavními zbraněmi, kterými se budou řešit stěžejní úkoly války k dosažení politických cílů jaderné zbraně a prostředky jejich dopravy na cíl a proto právě ony budou i nadále

ovlivňovat způsob vedení války a v souvislosti s tím i směry vývoje a výstavby ozbrojených sil a druhů vojsk. Rozvoj jaderných a raketových zbraní jde cestou dalšího zdokonalování, především zdokonalování systémů řízení a navedení, používání nosičů s mnohonásobnými manévrujícími jadernými hlavicemi, působícími na několik cílů značně od sebe vzdálených, zvyšování dosahu zbraní, manévrovosti, přesnosti a pohotovosti na základě plného využití rozvoje elektroniky, přenesení základů strategických raket umístěných na ponorkách do oceánů apod. Jejich úloha ve válce dále poroste a jejich vliv na charakter války a způsoby jejího vedení se ještě zvýrazní. Tzn., že i nadále budou tyto zbraně určující ve výstavbě ozbrojených sil a ve způsobech vedení války. Jaderné raketové zbraně jsou ve všech druzích ozbrojených sil a způsobují v nich kvalitativní změny: zvětšují jejich palebnou sílu a bojové možnosti, mění úlohu a poslání konvenčních zbraní (aniž snižují jejich význam), nutí k dalšímu zvyšování technického vybavení ozbrojených sil a druhů vojsk k zdokonalování organizační struktury a vyžadují zásadně nové způsoby vedení bojové činnosti.

S rozvojem strategických jaderných a raketových zbraní je třeba řešit i protiraketovou obranu.

Samy jaderné zbraně nemohou však vyřešit všechny úkoly války a proto souběžně s výstavbou jaderných zbraní musí se proporcionálně rozvíjet i ostatní druhy ozbrojených sil a druhů vojsk. Především v takové organizační struktuře a tak vybaveny výzbrojí a technikou, která nejlépe zabezpečí využití výsledků jaderných úderů k dosažení konečných cílů války. Při řešení těchto otázek nemůžeme přecenit ani podcenit některé druhy zbraní. V minulé době došlo v mnohých armádách k značnému podcenění úlohy klasického dělostřelectva a letectva, což se projevilo v nedostatečném palebném zabezpečení bojujících vojsk i v protitankové obraně. Rovněž nebyla plně doceněna protivzdušná obrana. Tyto chyby mají značné dopady nejen na deformace ve způsobu vedení války v rámci koalic, ale i na ekonomiku států.

Stejný význam jako vývoj raketových a jaderných zbraní má vývoj radioelektronických přístrojů. V posledních desetiletích přestala být elektronika jen zabezpečujícím činitelem a stala se aktivním prostředkem, který se podílí na **vedení boje i operace** a stále více ovlivňuje její výsledek. Zavádění těchto prostředků do vojsk položilo velmi naléhavě otázku boje v éteru. Tento boj je založen na využití radioelektroniky k protielektronické činnosti před protielektronickou činností nepřítelů.

Úlohu radioelektroniky si ještě plně neuvědomujeme. Teprve její masové zavedení ve všech druzích ozbrojených sil a druzích vojsk a zejména ve velení tato značně přispěje k zvýšení účinnosti palebných zbraní, urychlení velení a v souvislosti s tím i rychlejšímu manévru vojsk a spádu operací. Z toho důvodu je i vznik a další rozvoj vojska radioelektronického boje nanejvýš potřebný a objektivní.

S vývojem nových druhů zbraní musí být dále vyvíjeny a zdokonalovány i konvenční zbraně, které ještě zcela nevyčerpaly své bojové možnosti a bude se jich používat k nejrůznějším úkolům jak samostatně, tak i v součinnosti s novými druhy zbraní.

V dalších desetiletích budou pravděpodobně rozvíjeny jednotlivé druhy zbraní v těchto směrech:

V hlavního dělostřelectvu budou zaváděna samohybná děla, která jsou schopna používat jadernou munici a speciální granáty proti živé síle. Hlavní **směr modernizace bude zaměřen na zvýšení dostřelu, přesnosti střelby, automa-**

tiku nabíjení a ochrany osádek. Zvýšení dostřelu až o 30 % se může dosáhnout zavedením speciální munice — „granátomety“.

Zkvalitnění protitankové obrany může jít cestou zavádění protitankových řízených střel s podstatně zlepšenou samonaváděcí soustavou a větším dostřelem. Těmito prostředky mohou být vybavovány nejen protitankové útvary, ale i jiná vojska. I nadále budou mít svoje opodstatnění protitankové kanóny.

Protivzdušná obrana vyžaduje v důsledku značného rozvoje letectva zavádění mobilních protiletadlových raketových komplexů. Organizační struktura musí zabezpečit jejich schopnost ničit vzdušné cíle ve všech výškách. Nadále se bude využívat klasických malorážních protiletadlových kanónů, zejména pro boj s nízkoleteckými cíli. V radiolokační technice PVO bude kladen důraz na zavádění mobilních, poloautomatických a automatických radiolokačních systémů k aktivnímu ovládnutí protiletadlových raketových komplexů.

Tanky budou v příští možné válce nejvhodnějším prostředkem k využití výsledků jaderných zbraní. Při dalším jejich zkvalitnění půjde především o vybavování tanků speciálním elektronickým zařízením pro řízení a vedení palby, snižování hmotnosti, zvyšování pohyblivosti, výhodnější tvarování, zlepšení ochrany osádek proti účinkům ZHN a proti radiolokačnímu zjišťování.

Velký prostorový rozmach soudobých operací klade vysoké požadavky na motostřelecké vojsko a proto půjde o zvýšení jeho palebné síly, manévrovosti, akčního radia a zdokonalování ochrany motostřelců před účinky jaderných zbraní. K tomu jsou vyvíjena a zaváděna v hlavních armádách světa bojová vozidla pěchoty. Ke zvyšování bezprostřední protitankové a protivzdušné obrany jsou motostřelecké svazky vybavovány ručními a lehkými protitankovými řízenými střelami a protiletadlovými raketovými zbraněmi.

Frontové letectvo dostane stále kvalitnější letouny s vysokými výkony, s účinnou mnohostrannou výzbrojí, s moderní výstrojí a navigačním zařízením a palubní automatikou, umožňující bojovou činnost za všech povětrnostních podmínek. Dále půjde o vývoj a zavádění letounů se svislým startem a přistáním a letounů s víceúčelovým využitím, zejména pro podporu pozemních vojsk.

Význam vojskového letectva nadále poroste. Bude vybaveno letouny a vrtulníky se zdokonalenou výzbrojí a výstrojí, čímž se zvýší jejich bojová účinnost proti živé síle a obrněné technice.

U ženijního vojska půjde o zdokonalování prostředků zabezpečujících vyšší tempo operace, zejména při překonávání prostorů zničených jadernými zbraněmi a vodních toků, průzkum a odstraňování jaderných minových zátarasů a k ochraně proti účinkům jaderných zbraní.

Chemické vojsko mělo by zabezpečovat trvalý radiační, chemický a biologický průzkum a speciální očistu, deaktivaci a odmořování v krátké době přímo v sestavách bojujících svazků.

Automatizace systému řízení a velení bude klást značné nároky na vybavení spojovacího vojska. Bude využívat nových prvků a technologií v oblasti elektroniky. Tyto prostředky se stanou základem mnohokanálových spojovacích integračních systémů a automatizovaných systémů v řízení a velení. Bude řešit ochranu proti vzájemnému rušení vlastních i nepřátelských spojovacích systémů.

Objevení raketových a jaderných zbraní a letectva i jiných prostředků ozbrojeného zápasu, dosahujících vysokého stupně dokonalosti, oživilo znovu teorii o možnosti vést válku málo početnými, ale technicky vybavenými armádami. Stoupenci této teorie přehlížejí skutečnost, že nová technika a zejména použití

jaderných zbraní nejen nesnižuje potřebu lidí v ozbrojených silách a úlohu člověka ve válce, nýbrž ji naopak podstatně zvyšuje. Proto příští válku povedou mnohomiliónové ozbrojené síly.

Úloha člověka ve válce poroste úměrně s rozvojem ozbrojených sil a způsobu vedení války. Na připravenosti člověka a vojenských kolektivů (a to je třeba chápat komplexně z hlediska politické a třídní pevnosti, ideologické vyspělosti, vojenského mistrovství, psychologické pevnosti a stálosti) bude záviset průběh a výsledek války. To se však v soudobé válce netýká jen ozbrojených sil, ale všech lidových mas států, které se zúčastní války.

Způsoby vedení války představují souhrn forem a metod válečných akcí, forem a metod využití prostředků ozbrojeného zápasu, druhů ozbrojených sil, druhů vojsk, svazů, svazků a celých ozbrojených sil ke splnění politických, vojenskostrategických, operačních a taktických úkolů.

Každá válka sleduje určité politické cíle. Vojenských a politických cílů příští možné války můžeme dosáhnout zničením strategických prostředků ozbrojeného zápasu, zničením hospodářské základny nepřitele, rozdrčením jeho ozbrojených sil na válčističích a obsazením jeho území. Z toho plyne, že hlavním objektem válečné činnosti budou objekty rozmístěné za linií fronty, v hloubce nepřátelského území, zatímco v minulých válkách byla hlavním objektem vojenské činnosti uskupení pozemních vojsk a letectva, rozmístěná na pozemních válčističích, podél linie fronty a uskupení námořních sil. Tomu odpovídaly i druhy strategické činnosti, tj. strategický útok a strategická obrana.

Závěrem chceme zdůraznit, že charakter soudobé války je určován činiteli politického, ekonomického, geografického a čistě vojenského rázu. Všechny činitele se však ve srovnání s minulou světovou válkou změnily do té míry, že se příští válka nedá s druhou světovou válkou nikterak srovnávat. Vedle obrovských politických změn, které se ve světě odehrály za poslední dobu, vedle nebývalého skoku ve vývoji výrobních sil charakterizují dnešní dobu i dosud nevídané prostředky ozbrojeného zápasu, především raketové jaderné zbraně. Proto by byla příští světová válka především válkou s použitím raketových jaderných zbraní.

Tyto činitele zásadně ovlivnily charakter a způsob vedení války. Jednání mezi státy a přijaté smlouvy mají pro rozvoj společnosti obrovský význam a napomáhají rozvoji světové socialistické revoluce a pokrokových sil. Neodstraňují však přímo antagonistické třídní rozpory mezi hlavními společenskými soustavami — socialismem a kapitalismem. Kořeny příští možné války je tedy třeba hledat v politickoekonomickém zřízení imperialismu.

PŘECHOD DO OBRANY

Soudobý manévrový charakter operace neumožní vést útočnou činnost současně na všech směrech. Musíme proto počítat s tím, že nepřítel i v nevýhodné pro něho operační situaci bude schopen vést silné protiúder nebo přecházet do protiútku.

O tom svědčí i poznatky ze závěrečného období druhé světové války. Hitlerovským vojskům se ještě koncem roku 1944 podařilo zahájit mohutný protiúder v Ardenách proti americké armádě a začátkem roku 1945 silný protiútok u Blatenského jezera proti Rudé armádě.

Obrannou operaci můžeme zahájit a vést v různých podmínkách. Charakter bojové činnosti vojsk v operaci bude záviset na cíli, na množství a mohutnosti jaderných zbraní, na podmínkách přechodu armády do obrany, na síle a charakteru činnosti nepřítele apod.

Soudobou obranu chápeme jako vynucený a dočasný druh bojové činnosti. Je vyvolána různými příčinami, které znemožňují útočnou činnost. Podmínky k přechodu do obrany budou různé a budou záviset na konkrétní situaci, kterou mohou ovlivňovat možnosti vlastních vojsk, nepřítele, poměru sil v pásmu bojové činnosti, důležitost bráněného směru, časové a prostorové možnosti a zámysl operace.

Ve Velké vlastenecké válce vedly armády obranné operace jako součást frontové operace, nebo v průběhu útočné operace frontu při přechodu nepřítele do protiútku nebo protiúderu.

Vojska armády mohou v nynějších podmínkách přecházet do obrany a vést obrannou operaci na začátku nebo v průběhu frontové útočné operace. Přechod do obrany z útoku může být častým jevem za použití jaderných zbraní, kdy se situace velmi často mění. Musíme se proto podrobněji zabývat možnými způsoby přechodu vojsk z útoku do obrany a naopak. Obranu doposud chápeme většinou v jejím klasickém pojetí, kdy ji zaujímáme mimo dotyk s nepřítelem a kdy máme dostatek času na její vybudování a na organizaci palebného systému.

Soudobá bojová technika umožňuje rychle přecházet na široké frontě přímo z pochodu do útoku a střetných bojů a též rychlý přechod našich vojsk do obrany během útoku. V této situaci bude mít obrovský význam dobře organizovaný

průzkum, který by měl včas zjistit přípravy nepřítele k přechodu do aktivní činnosti.

Při zahájení války může dojít k vynucenému přechodu do obrany, jestliže se nepříteli podaří předejít naše vojska v rozvinutí nebo získá-li převahu v pohraničním střetném sražení.

Na začátku frontové útočné operace může armáda přejít do obrany, podaří-li se nepříteli získat na daném směru převahu sil a prostředků a musí-li armáda odrazit úder nepřítele. S obdobným případem se můžeme setkat i v situaci, kdy nepřítel způsobí našim vojskům velké ztráty hromadným použitím jaderných zbraní nebo letectva a přejde do útočné činnosti.

V průběhu útočné operace frontu je možný přechod armády do obrany po neúspěšném střetném sražení. Do obrany může armáda přejít i při dokončování útočné operace, kdy nebude moci dále útočit v důsledku značných ztrát.

Při přechodu vojsk do obrany v průběhu útoku je nutné především vytvořit potřebné uskupení, které musí odpovídat zámyslu obranné operace a boje. Vojska, která přejdou do obrany, musí v maximální míře využívat všechny palebné prostředky, které jsou hlavním prostředkem ničení nepřítele.

V soudobých podmínkách považujeme za hlavní prostředek ničení jaderné zbraně. Nesmíme však zapomenout, že jadernými zbraněmi nelze vyřešit všechny úkoly. Hlavní zásadou efektivního používání jaderných zbraní je správná volba cílů, jejichž zničením lze podstatně ovlivnit a urychlit splnění cílů operace nebo boje.

V obranném boji musíme zvláště pečlivě organizovat dovedné využití všech palebných prostředků, které mohou účinně ničit nepřítele. V tomto období bude téměř vždy typický nedostatek jaderných zbraní, který ovlivní přechod útočících vojsk do obrany.

Při rozboru požadavků na obranu musíme mít na zřeteli, že rostoucí palebné, úderné a manévrové možnosti soudobých vojsk, které mohou používat jaderné i klasické zbraně, vyžadují budovat ve všech případech pevnou a aktivní obranu. Tato zásada platí při plánovitém přechodu do obrany i po jejím vynuceném zaujetí v průběhu útočné činnosti. Obrana musí být vždy schopna odolávat jaderným úderům nepřítele i působení jeho moderních klasických zbraní, ať už jde o letectvo, rakety, dělostřelectvo, tanky a protitankové zbraně nepřítele nebo jeho vzdušné výsadky.

Základní požadavky na obranu, zaujímanou v průběhu útoku, budou v podstatě stejné jako při předem připravované a plánované obraně mimo dotyk s nepřítelem. Zásadní rozdíly budou pouze v podmínkách, možnostech a způsobech plnění těchto požadavků.

Přechod do obrany v průběhu útoku bude zpravidla dočasný a lze předpokládat, že po odražení nepřátelských protiúderů přejdou vojska opět do útoku. V zásadě uvažujeme o dvou formách přechodu do obrany v průběhu útoku.

Především půjde o situaci, kdy naše útočící vojska mohou narazit na silný odpor nepřítele nebo mohou z chodu odrážet jeho protizteč. V tomto případě se zastaví na místě, přisunou nebo rozvinou své palebné prostředky, odrazí nepřítele palbou z místa a mohou pokračovat v útoku. V této situaci nedojde k žádnému zásadnímu přeskupení sil ani ke změně úkolu, vojska zůstanou v původní útočné sestavě a v dalším pokračují v útočné činnosti.

Ve druhém případě útočící vojska budou nucena přejít do obrany k odražení nepřítele a budou bránit dosažené čáry nebo postavení. Budou měnit uskupení nebo sestavu, organizovat palebný systém a ženijně upravovat terén. K takovému

obraně mohou přecházet zpravidla v přímém dotyku s nepřítelem, který se bude snažit palbou a útočnou činností zabránit našim vojskům v organizovaném přechodu do obrany. Cílem nepřítele bude po rozvinutí hlavních sil přejít do protiúderu dříve, než naše vojska zakončí organizovaný přechod do obrany a připraví se k odrazení úderu nepřítele.

Nepřítel se bude snažit zastavit náš útok v situaci, kdy nebudeme mít k dispozici druhé sledy nebo silné zálohy. Své úderky může nepřítel vést především na směrech, kde nebudou hlavní útočná uskupení našich vojsk. To bude vyžadovat rychlé přeskupení vojsk při přechodu do obrany na směry nepřátelských úderů a okamžité vytvoření silných druhých sledů a záloh z vojsk prvního sledu, zejména tankových svazků.

Je otázka, zda tyto teoretické požadavky budeme moci v průběhu bojové činnosti skutečně realizovat, poněvadž dynamičnost situace pravděpodobně nedovolí v soudobých podmínkách vyčleňovat z vojsk prvního sledu nějaké silnější uskupení do zálohy nebo do druhého sledu. Toto přeskupení bude možné jen dílčím způsobem v rámci svazků a útvarů, které mohou vyčlenit do větší hloubky jen druhé sledy. Často může nastat situace, kdy vojska zůstanou při přechodu do obrany v původních útočných sestavách.

Armáda bude zpravidla přecházet v průběhu útočné operace frontu do obrany ve složité situaci, kdy nebude mít dostatek sil a prostředků. V tomto případě může docházet k postupnému přechodu vojsk armády do obrany — jak z časového tak i prostorového hlediska (na různých směrech). Především přejdou do obrany ty divize a útvary, u kterých se vyvine složitá situace. Na jiných směrech mohou ve stejnou dobu vojska ještě pokračovat v útočné činnosti s cílem ovládnout výhodné čáry nebo prostor, na nichž si mohou vytvořit výhodnější situaci a zabránit nepříteli vést útočnou činnost.

Předem bude velmi těžké předvídat všechny možné varianty přechodu armády do obrany z útočné operace. Vojska armády musí být schopna rychle a organizovaně přecházet do obrany, dovedně organizovat palebný systém, především protitankových zbraní, rychle budovat obranná postavení a zařízení. V průběhu útočné činnosti musí být vojska neustále připravena omezenými silami a prostředky zastavit útok nepřítele, udržet obranná pásma a postavení, způsobit nepříteli maximální ztráty, zničit nepřítele a vytvořit podmínky k přechodu do útoku. Tyto požadavky tvoří v podstatě obecný cíl obranné operace armády.

K dosažení tohoto cíle může armáda plnit tyto hlavní úkoly: způsobit ztráty nepříteli při jeho přechodu do protiúderu a podle možností zabránit mu již přechod do útočné činnosti při rozvíjení do protiúderu, dále odrazit nepřítele a udržet důležité čáry a prostory, zničit nepřítele, kterému se podařilo proniknout do naší obranné sestavy a vytvořit podmínky k přechodu do další útočné činnosti.

Základ obrany bude tvořit dobře organizovaný systém palby, efektivní využití palebných prostředků na dálku jejich maximálního účinného dostřelu, dovedné spojení palby a zátarasů všeho druhu, úpornost vojsk při obraně důležitých prostorů a objektů, široký manévr silami a prostředky, rozhodné protizteče a protiúder. V soudobých podmínkách má velký význam úpornost vojsk. Vojska nemají právo opouštět bráněné prostory a rajóny a odcházet bez rozkazu nadřízeného velitele. Velký význam má nyní i schopnost vojsk vést úporný a rozhodný boj v obklíčení a tím vázat značné síly nepřítele v hloubce jeho sestavy.

Přechází-li armáda v průběhu útočné operace frontu do obrany po nezdaře-

ném střetném boji nebo nepodaří-li se úspěšně odrazit protizteč nebo silný protiúder nepřítele, může být zahájena obranná činnost armády bezprostředním odražením útoku nepřítele. Za těchto podmínek bude mít armáda zpravidla málo počet jaderných zraní, omezenou bojeschopnost vojsk, sníženou palebnou schopnost vojsk k uskutečnění mohutných palebných úderů na nepřítele, omezenou palebnou pohotovost a nedostatečně ženižně upravený terén k vedení obranné operace.

Organizace a vedení obrany bude v tomto případě tvořit jednotlivý celek a proces. Při současném odražení nepřátelského útoku, protiztečemi a úpornou obranou důležitých prostorů a rajónů budou vojska odrážet nepřátelský útok a současným přeskupením sil a prostředků se bude vytvářet obranné uskupení vojsk v souladu s rozhodnutím k vedení obrany.

Při přechodu do obrany může mít armáda v prvním sledu větší část sil. bojová činnost prvosledových divízií bude mít v tomto období různý charakter. Na směrech útoku nepřítele mohou divize upevňovat dosažené čáry a prostory s cílem udržet výhodné prostory a objekty v terénu nebo pod tlakem nepřítele budou podle situace i ustupovat. Jiné divize prvního sledu mohou v této době ještě pokračovat v útoku s cílem zničit protistojící uskupení nepřítele, zaujmout výhodné postavení na bocích jeho útočného uskupení nebo ovládnout výhodné čáry a prostory k organizaci obrany.

Některé divize povedou v tomto období střetný boj s předsunutými oddáky nepřítele nebo budou odrážet útok jeho hlavních sil. Část sil armády může současně bojovat se vzdušnými výsadky nepřítele v týlu vlastních vojsk na směrech plánovaných úderů nepřítele nebo dokončovat likvidaci jeho zbylých jednotek v týlu našich útočících vojsk.

Operační učlenění vojsk armády při přechodu do obrany v průběhu frontové útočné operace bude zpočátku odpovídat útočné činnosti, takže armáda bude mít někdy pouze jeden sled a pouze vševojskovou zálohu a další zálohy speciálních vojsk. Hloubku obranného uskupení armády bude moci vytvářet postupně v průběhu přechodu vojsk armády do obrany. Od samého začátku vedení obranné činnosti bude účelné vyčlenit vševojskovou zálohu, která bude určena k zesílení vojsk, působících na rozhodujících směrech k vystřídání divize prvního sledu, která ztratila svoji bojeschopnost, ke zničení tankového uskupení nepřítele, kterému se podařilo proniknout do hloubky obranné sestavy bránících se vojsk, případně ke zničení nepřátelských výsadků apod.

Při přechodu do obrany v průběhu útočné operace nebude dostatek času k včasné organizaci paleb na nepřítele před předním okrajem obrany, jelikož vlastní vojska budou přecházet do obrany zpravidla pod tlakem nepřítele a časově v různou dobu. V této situaci bude hlavním organizátorem palebného systému velitel divize a útvarů. Velitel armády se bude moci především soustředit na rozdělení posilového dělostřelectva jednotlivým divíziím prvního sledu a na vytvoření protitankové zálohy armády. Hlavní pozornost se v této situaci soustředí na organizaci protitankové obrany, která tvoří základ obrany divízií a útvarů.

Vojska budou zpravidla přecházet spěšně do obrany při nedostatečném ženižním vybudování obrany a ženižní úpravě terénu. Rozvíjení vojsk a zaujetí obrany bude probíhat ve složité situaci, ve které můžeme očekávat nepřátelský útok z různých směrů. **Bude žádoucí snažit se proto budovat kruhovou obranu,** aby bylo možné odrážet útoky nepřítele i z boků a z týlu, které mohou uskutečňovat diverzní skupiny. Útočná sestava vlastních vojsk, do které budeme pře-

cházet spěšně do obrany, bude mít v prvních sledech většinu tankových jednotek a útvarů, které jsou vhodnější k vedení pohyblivé obrany, popřípadě i částečného odchodu vojsk na výhodnější obranné čáry a prostory.

Příprava rozhodnutí při přechodu do obrany

Při přechodu armády do obrany v průběhu útoku budou vlastní vojska plnit úkoly zpravidla při nevýhodném poměru sil a nevýhodné situaci. Současně bude probíhat ostrý boj o získání iniciativy na obou stranách.

Velitel armády může v tomto období především řešit tyto úkoly:

- přijetí rozhodnutí, určení úkolů vojskům;
- vytvoření obranného uskupení vojsk, organizace systému paleb;
- organizace protivzdušné a protivěsadkové obrany;
- ženíjná úprava terénu;
- organizace politické práce a zabezpečení bojové činnosti vojsk všeho druhu, organizace velení;
- udržení stálé pohotovosti vojsk k plnění stanovených úkolů.

Způsob plnění těchto opatření bude záviset na dané operační situaci a na charakteru úkolů v operaci, na stavu vlastních vojsk i možnostech nepřítele, na rázu terénu a množství času na organizaci obrany v rámci celé armády.

Podmínky přechodu armády do obrany budou přímo ovlivňovat i metody práce velitele a štábu armády při přípravě rozhodnutí a při řízení vojsk. Při vynuceném přechodu armády do obrany v průběhu útoku musí se současně řešit otázky organizace obrany podle charakteru situace a úkolů vojsk, týkající se odrážení nepřátelských útoků, likvidace jeho výsadek, opatření k likvidaci nepřátelských jaderných úderů, k boji s jeho zálohami a organizace obrany na nejvýhodnějších čarách. V těchto podmínkách bude probíhat veškerá činnost velitelů a štábů ve velmi omezených časových lhůtách, kdy budou přijímat rozhodnutí pro obranu, organizovat součinnost a všestranné zabezpečení bojové činnosti vojsk. V této době bude zapotřebí rychle vydat rozkazy:

- k upevnění dosažených čar a prostorů;
- k odrážení útoku nepřítele a k ovládnutí výhodných čar a objektů nebo k jejich udržení;
- k rychlé přípravě jaderných úderů na nejsilnější uskupení nepřítele;
- k organizaci palebného systému, k ochraně nejvýhodnějších objektů a prostorů, na nichž závisí úpornost obrany.

Důležitým úkolem velitelů a štábů bude současně s odrážením úderů nepřítele přeskupovat vojska s cílem zesílit ohrožené směry, vytvořit potřebné zálohy a případně i druhé sledy. Značný význam v této době bude mít rychlá příprava organizace palebného systému k zabezpečení obranného boje s nepřítelem, zvláště s jeho tankovými jednotkami a útvary a včasné opevnění výhodných čar a prostorů.

Součinnost mezi vševojskovými svazky, útvary a svazky druhů vojsk, speciálních vojsk a letectvem bude zapotřebí včas organizovat a postupně zpřesňovat úkoly vojskům i v průběhu obranné operace.

Vedení obranné operace při dočasném přechodu do obrany

Při přechodu do obrany v průběhu útoku **bez použití jaderných zbraní** může být obranná operace zahájena bezprostředně odrážením úderů silnějšího nepřátelského uskupení.

Divize prvního sledu na směru nepřátelského útoku povedou v této situaci úpornou obranu výhodných prostorů, protiztečemi se budou snažit způsobit maximální ztráty nepříteli a vytvořit výhodné podmínky k jeho dalšímu zničení.

Divize, které pokračují v původním útoku mohou upevnit dosažené čáry a vést údery do boků a týlu nepřátelského uskupení. Některé z těchto divízi můžeme vyvést, pokud nejsou v přímém bojovém dotyku s nepřítelem, do druhého sledu armády nebo do její vševojskové zálohy.

Při této činnosti bude probíhat rozvinování sil a prostředků armády a vytvářeno obranné uskupení vojsk armády v souladu s přijatým rozhodnutím. Současně bude probíhat ženijní budování obranných postavení a rajónů a zřizování zátarasů, zejména protitankových.

Při nebezpečí prolomení obrany divize prvního sledu se zpravidla vysunují na ohrožené směry protitankové zálohy divízi a armády a probíhá přeskupení sil a prostředků z pasívních úseků.

Při vklínění nepřítel do vlastní obranné sestavy se přijímají potřebná opatření k udržení výhodných postavení a čar, na kterých mohou zastavit další postup nepřítel do hloubky s využitím paleb všeho druhu a protiztečí pluků druhých sledů divízi zničit proniknuvšího nepřítel a obnovit ztracená postavení.

Velmi důležitým úkolem bude v této situaci boj s výsadbou nepřítel. Vojska armády se budou snažit zabránit výsadbám v organizovaném soustředění po vysazení a v ovládnutí výhodných čar a objektů v terénu, postavení raketového vojska, velitelských stanovišť nebo týlových objektů. Od začátku přechodu armády do obrany musí být část sil ve vysoké pohotovosti k zásahu proti nepřátelským výsadbám, které se ničí ihned při jejich vysazování.

K ovlivnění průběhu obranných bojů při dočasném přechodu do obrany mohou podstatně přispět svojí aktivní činností vojska na sousedních úsecích frontu. Údery do boků a týlu mohou zabránit nepříteli v útočné činnosti nebo podstatně ovlivnit zasazení jeho záloh a druhých sledů, což usnadní vlastním vojskům odrazit nepřítel a obnovit útok.

Budou-li vojska armády přecházet do obrany v podmínkách použití jaderných zbraní, může obranná operace začít bezprostředním odražením nepřátelských úderů. V těchto podmínkách bude zvláště složitá situace při vytváření obranné uskupení vojsk, při organizaci palebného systému a všech opatření k vytvoření pevné obrany.

V těchto podmínkách může armáda disponovat pouze omezeným množstvím jaderných zbraní, což bude vyžadovat maximálně využívat palebné možnosti všech konvenčních palebných prostředků a vysokou úpornost vojsk v obraně.

Podají-li se nepříteli proniknout do obranné sestavy, divize prvního sledu se budou snažit udržet své postavení a výhodné čáry na důležitých směrech, způsobit nepříteli maximální ztráty palbou a rozhodnými protiztečemi vytvořit podmínky k armádnímu protiúderu a ke zničení nepřítel, kterému se podařilo vklínit do obranné sestavy.

LIKVIDÁCIA NEPRIATEĽSKÝCH VÝSADKOV NA TERITÓRIU

V článku sa chcem zmieniť o likvidácii a ničení nepriateľských výsadkov na teritóriu. Na základe skúseností a poznatkov z prevedených teritoriálnych zamestnaní a súčinnostných cvičení chcem uviesť i niektoré názory a poznatky z teritoriálnych štábných nácvikov. Som si toho vedomý, že o tejto otázke sa už veľa hovorilo i napísalo, avšak bolo by dobré ujednotiť jednotlivé názory a spraviť záver, ako túto otázku jednotne chápať a podľa toho prevádzať i príslušné opatrenia na teritóriu.

Súčasnú podmienku vedenia vojny, prudký rozvoj bojovej techniky má bezprostredný vplyv na použitie jednotlivých druhov vojsk. Je nutné počítať, že v súčasných podmienkach vojny bude využité všetkých druhov vojsk a zbraní v tesnej súčinnosti pozemných a vzdušných síl pre splnenie strategických a operačných úloh. Treba mať neustále na pamäti, že použitie výsadku ako operačného, tak i taktického, bude reálne vo frontovom pásme i na teritóriu mimo frontového pásma — dá sa povedať, že v celej hĺbke záujmovej činnosti. V koncepcii NATO je počítané s využitím výsadkov k ničeniu nepriateľa, ovládnutie dôležitých priestorov a objektov, narušenie plnenia úloh na teritóriu, ako i prevedenie mobilizácie, zabezpečenie presunov operačných záloh, materiálu apod.

Z hľadiska plnenia úloh a geografickej polohy môže byť vhodné využiť výsadkov ako na území ZVO, tak i na teritóriu VVO, pretože ČSSR ako súčasť Varšavskej zmluvy má veľmi významnú polohu v Strednej Európe. ČSSR spolu s NDR je najzápadnejším socialistickým štátom a bezprostredne susedí s najagresívnejším štátom Severoatlantického paktu — Nemeckou spolkovou republikou. Toto si treba uvedomovať ako z hľadiska použitia všetkých druhov vojsk, tak i z hľadiska použitia výsadkov.

Možnosti použitia výsadekov na teritóriu VVO

Podľa doterajších poznatkov a z prevedených cvičení bude na teritóriu VVO použité spravidla:

- a) vzdušných výsadekových prepádov
- b) vzdušných výsadekov zvláštného určenia
- c) diverzná prieskumná činnosť.

Úlohou vzdušných výsadekových prepádov podľa poznatkov môže byť:

- ovládnuť, alebo zničiť letiská, dôležité sklady, veľké štáby, spojovacie uzly;
- zmocniť sa vysokých vojenských a štátnych činiteľov, prípadne oslobodiť vojnových zajatcov a podobne.

Sila vzdušného výsadekového prepádu sa môže skladať z roty až výsadekového praporu, v zvláštnych prípadoch i z väčšej jednotky. Prepád sa bude pravdepodobne prevádzať vysadením v blízkosti, alebo priamo do priestoru cieľa.

Úlohou vzdušných výsadekov zvláštného určenia môže byť — prevádzať agentúrny prieskum, diverznú a záškodnickú činnosť s využitím miestneho obyvateľstva, organizovať ozbrojené skupiny z nepriateľských živlov, koordinovať ich činnosť proti vojskám i obyvateľstvu na teritóriu.

Diverzná prieskumná činnosť

S touto činnosťou je nutné počítať v širšom merítke. Na teritóriu okruhu môže byť použité 3—5 diverzných skupín (odradov v sile 12—15 mužov), ktoré budú vybavené k prieskumnej i záškodnickej činnosti.

Tak, ako sme precvičovali v našich zamestnaniach, priestory vysadenia budú volené tak, aby boli úspešne splnené plánované úlohy, preto je potrebné ich vyhodnotiť z hľadiska konkrétnych podmienok. Zvlášť Slovenská socialistická republika dáva široké možnosti vhodného vysadenia výsadekov na celom území.

K diverznej činnosti môžu byť tieto skupiny vybavené jadrovými minami, biologickými prostriedkami i jedovatými chemikáliami a rôznymi inými prostriedkami.

Úlohou **prieskumných** skupín — odradov spravidla bude:

- prieskumná a diverzná činnosť v týle nepriateľa;
- vytváranie záškodnických skupín z miestneho obyvateľstva;
- presné navádzanie strategických riadených striel a letectva na dôležité ciele;
- sledovanie presunu operačných záloh smerom k fronte a narušovanie ich presunov;
- sledovanie plnenia úloh mobilizácie a jej rušenie atď.

Vysadenie týchto diverzných skupín môže byť 30 km i viac od predpokladaného miesta rozmiestnenia, odkiaľ budú plniť stanovené úlohy.

Podľa charakteru a úlohy budú jednotlivé akcie prevádzané celou skupinou, alebo niekoľkočlennými skupinami, prípadne i jednotlivcami. Všetky akcie sa budú snažiť starostlivo plánovať a koordinovať.

K usnadneniu pohybu a k bojovej činnosti môžu príslušníci skupiny používať aj civilný odev, prípadne uniformu príslušníkov našich ozbrojených zložiek. Nie je ani vylúčená možnosť nosiť uniformu a výzbroj našich spriatelovaných armád a preto prieskum a boj s takými jednotkami bude veľmi sťažený.

Treba si uvedomiť, že tieto jednotky budú i náležite vycvičené a vyzbrojené pre činnosť v tyle nepriateľa. Z tohto hľadiska bude potrebné kalkulovať a prijímať opatrenia pri riešení otázok protivýsadkovej obrany teritória.

Tieto otázky som uviedol len preto, aby mohol byť prevedený správny záver, ako úspešne bojovať proti všetkým druhom výsadku, ktorých je možné na teritóriu VVO použiť.

Sily a prostriedky na teritóriu, ktoré sú k dispozícii k ničeniu výsadkov

V zásade je možné rozdeliť sily a prostriedky do dvoch skupín a to ako z hľadiska použiteľnosti, tak i určenia:

- frontové sily a prostriedky;
- teritoriálne sily a prostriedky.

Podľa tohto hrubého rozdelenia je vyjadrená i zodpovednosť za ničenie výsadkov.

Teritoriálne orgány zodpovedajú za protivýsadkovú obranu na svojom teritóriu. Na základe pokynov MNO prevádzajú súčinnosť s jednotlivými orgánmi na teritóriu, ako je letectvo a PVOŠ. Výsledky súčinnosti sa zahrňujú do plánov jednotlivých stupňov, čo je najlepší spôsob, aby vedel kto čo a aké úlohy plní.

Podľa celkového zhodnotenia letectvo a PVOŠ by sa malo podieľať na ničení výsadkov už na území nepriateľa a to ako v priestore zhromažďovania výsadkov, tak i na jednotlivých letiskách. Ďalej výsadky budú ničené vo vzduchu pri prelete i pri vysadzovaní v určených priestoroch.

Ničenie výsadkov po vysadení budú prevádzať vyčlenené pozemné vojská, ktoré musia byť vysoko mobilné, aby mohli byť prehradené najdôležitejšie smeru postupu výsadkov a aby mohol byť uzatvorený celý priestor shozu výsadku.

Je nutné si uvedomiť, že likvidácia výsadkov bude vyžadovať značné sily a prostriedky; z toho dôvodu je nutné už predom otázky protivýsadkovej obrany dôsledne pripraviť a zkoordinovať činnosť všetkých síl a prostriedkov.

Prevedené cvičenia ako na stupni okruhu, tak i na stupni kraja potvrdzujú, že pre úspešné plnenie úloh protivýsadkovej obrany a ochrany je žiadúce už v mieri vytvoriť teritoriálne orgány, ktoré by boli schopné úspešne splniť dané úlohy.

Podľa poznatkov by to mali byť jednotky vysoko mobilné, dobre vyzbrojené a k tomuto účelu i vycvičené, pretože výsadky nepriateľa majú špeciálny výcvik i výzbroj a z toho dôvodu musia mať na teritóriu protiváhu.

Podľa môjho názoru na teritóriu okruhu by mali byť teritoriálne jednotky dvojakého druhu:

- a) teritoriálne orgány — v sile brigády, ktoré by podliehali priamo veliteľovi okruhu,
- b) teritoriálne orgány — v sile praporu až pluku, ktoré by podliehali náčelníkovi KVS ako teritoriálnemu veliteľovi kraja.

Organizácia týchto jednotiek by mala zodpovedať súčasným podmienkam vedenia boja.

Brigáda vo svojej organizácii by mohla mať:

- motostrelecké jednotky pokiaľ možno na obrnených transportéroch, vybavené guľometmi, minometmi a bezzákluzovými zbraňami;
- protiletadlovú jednotku;

- ženijnú jednotku (ktorá by mala vo svojej výzbroji i techniku pre stavbu prepravy cez rieku VÁH, HRON);
- delostreleckú jednotku;
- spojovaciu jednotku;
- tankovú jednotku;
- tylovú jednotku s časťou pre zdravotnícke zabezpečenie.

Obdobné zloženie by mala mať i jednotka na stupni kraja.

V dobe mieru mať rámcové teritoriálne jednotky, v dobe vojny ich stavať s krátkou dobou mobilizačnej pohotovosti.

Mám za to, že na našom teritóriu je dostatok a dá sa povedať, že v niektorých ČVO až prebytok záloh, ktoré by bolo možné vhodne využiť (napríklad príslušníkov, ktorí vykonávali službu u Pohraničnej stráže atď.).

Obdobne i materiálne zabezpečenie by nemalo hrať veľkú rolu, pretože je veľa techniky, ktorá sa pre poľné vojská už nehodí a na teritóriu by mohla byť vhodne využitá (technika tanková, ženijná, alebo delostrelecká).

Mám za to, že podrobná organizácia by sa mala prekonzultovať i s odbornými náčelníkmi druhov vojsk a služieb, aby čo najlepšie vyhovovala teritoriálnym úlohám, pretože tieto jednotky by mali byť viac účelové ako v dobe mieru, tak i za vojny.

Na teritóriu okruhu bude využívané k ničeniu výsadekových prepádov a diverzne výsadekových skupín ľudových milícií, jednotiek Ministerstva vnútra, vrátane jednotiek CO.

Orgány MV (KS ZNB, OO VB) by mali zodpovedať za aktívne a rýchle vyhľadanie a ničenie nepriateľských vzdušných výsadekov. Pri väčších výsadekoch nepriateľa by plnili úlohy v tesnej súčinnosti s jednotkami ČSLA a LM, ktoré by boli vyčlenené podľa plánu.

Orgány KS ZNB (OO VB) budú prevádzať hlavne agenturne operatívnu a prieskumnú činnosť.

Pri vyhľadávaní, pátraní a likvidácii nepriateľského výsadku zvláštného určenia by mali zložky MV (KS ZNB, OO VB) zamerať svoju pozornosť na:

- zabezpečenie včasného aktivovania všetkých zdrojov správ;
- zhromažďovanie, vyhodnocovanie a preverovanie hodnovernosti správ;
- včasné prevádzanie agenturne operatívnych a poriadkových bezpečnostných opatrení;
- včasnú a pravdivú informovanosť o bezpečnostnej situácii pre príslušné rady obrany, stranícke, štátne a vojenské orgány.

Orgány MV v širokej miere budú využívať pomoc civilného obyvateľstva, agenturnú operatívnu sieť.

Pre vyhľadanie výsadku môže byť využívané služobných psov, technické operatívne prostriedky, spojovacie prostriedky (linkové, ďalekopisné a rádiové), dopravné prostriedky, vrtulníky a lietadlá.

K priamemu ničeniu výsadekov je nutné použiť jednotiek ČSLA dislokovaných na teritóriu a jednotiek LM a MV. Zo vševojskových jednotiek je možné použiť i časť mobilizovaných zväzkov, útvarov a jednotiek, pokiaľ neovplyvní plnenie úloh podľa predurčenia. Tieto však majú vzhľadom k mobilizačným a ďalším plánovaným úlohám obmedzené možnosti k ničeniu operačných a taktických vzdušných výsadekov nepriateľa. Môžu byť využité čiastočne v počiatočnom období vojny a to ešte v obmedzenom čase i priestore.

Keby nebola narušená neutralita Rakúska, k likvidácii výsadkov v prihraničnom pásme môžu byť využité jednotky PS zo zálohy veliteľa brigády PS, ktorá neplní bezprostredne úlohy pri ochrane a obrane štátnej hranice.

Ďalej môžu byť pre tieto úlohy využité vojenské školy a učilištia, ktoré sú dislokované na teritóriu. Tie majú len minimálne sily a prostriedky pre ničenie výsadkov a prevážne len ručné zbrane.

Doteraz z jednotlivých krajoch sú vyčlenené sily, ktoré sú vyzbrojené ľahkými zbraňami a nie sú v dobe mieru pre tieto účely dostatočne pripravené; môžu teda plniť len obmedzenú úlohu pri likvidácii a to hlavne menších výsadkov nepriateľa.

Hlavné ťažisko pri vyhľadávaní a likvidácii vzdušných výsadkov nepriateľa v súčasnej dobe zostáva na mobilizovaných útvaroch a na súčinnostných silách a prostriedkoch, ktoré sú na plnenie týchto úloh dostatočne pripravené.

Vzhľadom k dôležitosti zabezpečenia ochrany a obrany teritória je potrebné podrobne premyslieť otázku účinného riešenia úloh pri likvidácii výsadkov na teritóriu.

Vytvorením teritoriálnych jednotiek by bola zabezpečená hlavná činnosť. V prípade plnenia úloh v súčinnosti s LM, MV, velil by pri určitej operácii všetkým jednotkám, nasadeným do akcie, vševojskový veliteľ. Predstavitelia LM, MV by boli zástupci vševojskového veliteľa a cestou neho by koordinovali celkovú činnosť svojich jednotiek v duchu rozhodnutia vševojskového veliteľa.

Zásady vedenia boja s nepriateľskými výsadbami

Ochrana a obrana proti vzdušným výsadbom nepriateľa, aby bola účinná, mala by zahrňovať svojimi opatreniami všetky fázy bojovej činnosti, ako na príklad:

- ničenie výsadkov a jeho prepravných prostriedkov v priestoroch sústreďovania i pri nakladaní, do zahájenia prepravy;
- ničenie lietadiel vo vzduchu;
- ničenie výsadkov vo vzduchu pri ich vysadzovaní;
- vyhľadávanie a likvidácia, v tom prípade, ak boj nebol zahájený skôr.

V podmienkach SSR mimo ničenia výsadkov do zahájenia prepravy, všetky ostatné druhy bojovej činnosti na ničenie výsadkov je možné realizovať v rámci súčinnosti.

Likvidáciu výsadkov, na základe poznatkov, majú zahájiť tie sily, ktoré sú k výsadku najbližšie. Do boja podľa okolností môžu byť v prípade nutnosti nasadené všetky ozbrojené sily, ktoré sú k dispozícii. Pri zhodení výsadku do priestoru rozmiestnenia mobilizovaných jednotiek za likvidáciu výsadku by mal zodpovedať ten veliteľ útvaru alebo jednotky, do ktorého priestoru bol výsadok zhodený.

Sily a prostriedky, ktoré sú proti výsadku zasadené do príchodu jednotiek ČSLA majú za úlohu zabrániť organizovaniu a rozvinutiu nepriateľského výsadku, či už manévrom vlastných jednotiek, či paľbou z vhodných operných bodov. Súčasne musia prehradiť smery predpokladaného postupu nepriateľských výsadkov tak, aby boli udržané do príchodu jednotiek ČSLA.

V priestore výsadku je nutné na dostatočnú vzdialenosť zaistiť obranu a ochranu objektov zvlášťnej dôležitosti, ktoré môžu byť cieľom útoku nepriateľských výsadkov. Hlavnú pozornosť pritom venovať ako vonkajšiemu, tak i vnútornému zabezpečeniu týchto objektov.

Bojová činnosť zameraná na likvidáciu výsadkov môže mať v závislosti od situácie, charakteru terénu, síl v priestore shozu výsadku, i od činnosti výsadku, rôzny priebeh a rôzne formy. Ako prví začnú boj s výsadbami príslušníci MV (prípadne EM), ktorí sa budú najbližšie nachádzať priestoru zhodenia výsadku.

Ďalšia činnosť bude mať charakter postupného narastania síl. Rozhodujúci význam pre úspešný priebeh boja bude mať rozhodná činnosť i tých malých jednotiek, ktoré zasiahnu do boja okamžite po zhodení výsadku.

Vysadzovaniu väčších vzdušných výsadkov nepriateľa bude spravdila predchádzať vysadenie padákového sledu; jeho včasné ničenie v podstate ovplyvní vysadenie hlavných síl výsadku. K splneniu tejto úlohy sú predovšetkým nutné dostatočne presné údaje prieskumu o vysadených jednotkách, ktoré by mali získať tie jednotky a jednotlivci, ktorí ako prví vstúpia do boja s výsadbou. Najväčšie predpoklady k tomu má pripravený aktív civilných obyvateľov, ktorí dobre poznajú terén a celkovú situáciu v danom priestore. Zvlášť nápomocní sú pracovníci lesov i jednotliví obyvatelia podhorských oblastí a usadlostí. Toto sú i skúsenosti z mierového života, pretože napr. o havárii lietadiel a vrtulníkov podávajú správu ako prví lesní robotníci.

Bojová činnosť k zničeniu výsadkov musí sa vyznačovať rozhodnosťou a rýchlym tempom. Má predovšetkým zbaviť výsadok možnosti sa ihneď po vysadení organizovať. Vzhľadom k tomu, že vysadzovanie výsadku nemôže byť uskutočnené naraz a do jedného priestoru, je nutné podľa toho organizovať boj a snažiť sa ničiť výsadok po častiach.

Nie je možné čakať s útokom na nepriateľský výsadok, až sa sústreďí v určitom priestore. I keď nebude zo začiatku dostatok síl na zničenie výsadku, musí veliteľ jednotky aktívnou činnosťou vnútiť nepriateľovi svoju vôľu a nedovoliť mu opustiť priestor vysadenia.

Je pravdepodobnejšie, že úspech môže mať i menšia jednotka, aktívne útočiac na nepriateľa, ktorí je po vysadení v nevýhode, ako údery väčších síl, ktoré by mali všetky možnosti pripraviť boj a využiť všetkých výhod.

Plocha, na ktorú môže byť výsadok vysadený, môže byť značne veľká, preto nie je možné počítať v tomto prípade s úzko koordinovanou činnosťou proti výsadbou. Na takú činnosť by bolo potrebné mnoho času a síl a zatiaľ by mohol výsadok splniť úlohu, pre ktorú bol určený.

Ničenie výsadkov precvičujeme ako ničenie obkľúčeného nepriateľa. Bude mať preto ráz pátrania a blokovania, uzatvorenie priestoru, v ktorom sa výsadok nachádza, obkľúčenie a ničenie. Tieto fázy bojovej činnosti budú vždy závislé na dobe, priestore a počte síl, ktoré budú pre ničenie výsadku k dispozícii ihneď a podľa toho, za aký čas bude možné zasadiť hlavné sily.

Organizácia boja s nepriateľskými vzdušnými výsadbami

Organizácia boja s nepriateľskými výsadbami v súčasných podmienkach sa v podstate uskutočňuje v dvoch obdobiach:

a) V prípravnom období — kedy na základe plánu boja s výsadbami sa včleňujú sily a prostriedky, organizuje sa bojová činnosť, presunujú určené sily a prostriedky do priestoru činnosti nepriateľského výsadku a zaujíma sa bojová zostava.

b) Obdobie vedenia bojovej činnosti k zničeniu výsadku. V tomto období sa prevádza pátranie, prieskum a pozorovanie nepriateľského výsadku, uzatvorenie priestoru zhodenia, zaujatie clon a vlastné ničenie výsadku.

Prípravné obdobie bojovej činnosti by malo zahrňovať:

- pozorovanie a prieskum nepriateľského výsadku;
- včasné predanie správ o zhodení a činnosti taktického výsadku;
- príprava vyčlenených síl a jednotiek k bojovej činnosti;
- prácu veliteľa a štábu na plánovaní bojovej činnosti a prípravu rozhodnutia veliteľa pre likvidáciu väčších výsadek;
- organizáciu politického zabezpečenia bojovej činnosti;
- organizáciu materiálneho, technického a zdravotníckeho zabezpečenia bojovej činnosti;
- presun útvarov a jednotiek do priestoru bojovej činnosti a zaujatie bojovej zostavy.

V období bojovej činnosti, keď sa jedná o ničenie taktického a takticko-operatívneho výsadku, v podstate táto činnosť zahrňuje vedenie boja na nepriateľa a obklúčenie.

Keď sa jedná o výsadky zvláštneho určenia, zahrňuje bojová činnosť:

- zaujatie čiar a uzatvorenie výsadku;
- zaujatie východnej čiar pátracími skupinami a prevedenie vojskového pátrania, vyhľadávanie a prenasledovanie nepriateľa až do jeho obklúčenia a zničenia.

Zabezpečenie dôležitých vojenských objektov a objektov zvláštnej dôležitosti na teritóriu proti činnosti nepriateľských výsadek

Pri organizácii protivýsadkovej obrany na teritóriu zvláštnu pozornosť zasluhuje ochrana a obrana dôležitých objektov a to ako vojenských, tak i nevojenských, rozmiestnených na teritóriu okruhu.

Jedná sa pritom o ochranu a obranu priestorov a objektov vojenského charakteru ako sú letiská, palebné postavenia protiletadlových rakiet, postavenie rádiotechnických hlások, sklady najdôležitejšieho vojenského materiálu PHM, munície a pod.

Z nevojenských objektov sa bude jednať o:

- dôležité závody vyrábajúce materiál pre potreby ozbrojených síl i ktorých výroba je životne dôležitá pre obyvateľstvo;
- dôležité politické a ekonomické centrá a budovy;
- objekty na komunikáciách (mosty, tunely), sítě, železničné a cestné uzly;
- spojovacie prostriedky, zosilovacie stanice, vysielacie;
- energetické, hydrotechnické zariadenia, vodné zdroje a priehrady, elektrárne a iné zariadenia.

Ochrana týchto priestorov a objektov vyžaduje splnenie mnohých opatrení, z ktorých rada je uskutočňovaná už v mieri; aby prijaté opatrenia čo najviac zodpovedali skutočnosti, je potrebné:

- dôkladné štúdium objektov a zariadení;
- rozhodnutie o tom, či je nutné objekt v prípade vojnového nebezpečenstva alebo vypuknutia vojny strážiť (toto rozhodnutie stanoví na základe podrobného zhodnotenia významu objektu a vyhodnotenia, či môže byť cieľom nepriateľskej diverznej činnosti);
- rozdelenie objektov do kategórií, ktoré určia dôležitosť objektov v obran-
nom systéme teritória a stanovia zásady ochrany a obrany;

— určenie odpovednosti za ochranu objektov teritoriálnym orgánom rôznych stupňov;

— vyčlenenie síl a prostriedkov k ochrane a obrane objektov vzhľadom na ich kategorizáciu. Zabezpečenie ochrany a obrany objektov v súlade so stanovenými zásadami tak, aby bol splnený cieľ ochrany a obrany a bola zaručená činnosť objektu alebo zariadenia i v prípade silnej nepriateľskej činnosti proti nemu;

— spracovanie plánov ochrany a obrany jednotlivých objektov.

I keď sú prevádzané opatrenia, že nevojenské objekty charakteru ZD prejdú v kompetencii stráženia orgánom FMV, je nutné počítať s celkovou činnosťou na teritóriu a mať úzku súčinnosť teritoriálnych orgánov ČSĽA s orgánmi MV pri riešení komplexných otázok obrany a ochrany teritória.

Pri organizácii ochrany a obrany objektov zachovať zásadu, aby objekty dôležité z hľadiska vojenského významu boli strážené silami a prostriedkami ČSĽA; objekty nevojenské ZD strážiť jednotkami MV podľa rozhodnutia ROŠ. Jednotlivé závody a továrne strážiť jednotkami LM a objekty ZD tiež jednotkami MV, k tomuto účelu zvlášť určenými.

Pri vojnovom nebezpečenstve alebo zahájení agresie je nutné preveriť a v stanovenom rozsahu a čase uskutočniť plánované opatrenia na základe vopred spracovaných plánov.

Zložitá situácia v ochrane a obrane objektov zvláštnej dôležitosti nastane vtedy, keď bude v ich bezprostrednej blízkosti, alebo i vzdialenejšom okruhu vysadený nepriateľský výsadok.

Pri vysadení nepriateľských výsadek je nutné v okruhu ich možnej činnosti previesť z hľadiska ochrany a obrany objektov zvláštnej dôležitosti hlavne tieto opatrenia:

— organizovať sledovanie pohybu a činnosti vysadeného výsadku;

— zosilniť stráženie objektov zvláštnej dôležitosti;

— pripraviť a po prípade s ohľadom na skutočnú situáciu previesť obranné opatrenia, spočívajúce vo vytvorení niekoľkých obranných zón okolo objektu a na prístupoch k nemu;

— zväčšiť zásoby streliva u ohrozených objektov, aby strážne a ochranné jednotky boli schopné odrážať útoky nepriateľského výsadku;

— na nebezpečných úsekoch vybudovať pre ochranné jednotky obranné postavenia;

— zabezpečiť súčinnosťné spojenie medzi jednotkami prevádzajúcimi ochranu mimo objekt na jednotlivých obranných zónach s jednotkou prevádzajúcou bezprostrednú ochranu objektu.

Základným spôsobom ochrany objektov zvláštnej dôležitosti je ich stráženie. Podľa druhu objektu sa spravidla prevádza:

— hliadkami na stanovištiach po obvodě objektu;

— hliadkami na stanovištiach u jednotlivých častí objektu (budovy, zariadenia, sklady a pod.);

— hliadkami na stanovištiach po obvodě a vo vnútri objektu.

Systém obrany objektov je tvorený stanovišťom strážnych hliadok a je dopĺňovaný službou nepravidelných pátracích a kontrolných hliadok. Podľa druhu objektu je možné použiť i služobných psov a ostrahu hliadkami doplniť technikými, ženijnými a spojovacími prostriedkami.

Stráženie objektov zvláštnej dôležitosti musí byť nepretržité a schopné v akejkoľvek dobe a za najrôznejších podmienok znemožniť každý pokus o narušenie objektu.

To zabezpečiť operatívne a nešablonovité rozmiestnenie a striedaní hliadok, zabezpečenie súčinnosti vo vnútri objektu i medzi hliadkami, z hľadiska živej sily úsporné a výhodné učlenenie hliadok s dôrazom na najnebezpečnejšie časti objektu a prístupové smery.

Jednotlivé objekty je nutné strážiť podľa ich charakteru a účelu. Uvediem niekoľko prípadov, ako je treba jednotlivé objekty chrániť a na čo treba položiť dôraz, aby ochrana bola čo najúčinnnejšia.

U telekomunikačných objektov a elektrických rozvodní a spínačov sa ochrana organizuje s dôrazom na napájacie zariadenie, prevádzkové budovy a antény.

Ochrana tepelných elektrární sa organizuje po obvode a u strojní. Pri ochrane vodných elektrární sa kladie dôraz na korunu prehradnej hrádze, strojovne a hladinu nádrže u hrádze.

Sklady výbušnín, munície a PHM sa strážia na stanovištiach vo vnútri objektov s dôrazom na vchody do jednotlivých skladov, vetracie šachty a prístupy k nim.

Ochrana priemyselných závodov sa prevádza buď po obvode, alebo u dôležitých častí objektu i vo vnútri.

Stráženie komunikačných objektov je prevádzkané na stanovištiach hliadok po oboch stranách objektov. Pri ochrane týchto objektov je nutné organizovať včasné zasadenie poplachovej hliadky alebo hotovosti v prospech strážnej hliadky pri ohrození stanovišťa a vzájomnú súčinnosť stanovišť na oboch koncoch objektu.

Ak sa nachádza objekt v kruhu pôsobnosti nepriateľského výsadku, je nutné previesť zosilnenie stráženia a pripraviť obranu objektu.

Obrana objektu musí zabezpečiť odrazenie každého útoku, musí byť aktívna. schopná včas zistiť zámysel nepriateľa a previesť manévr na smere hroziaceho nebezpečenstva, pripravená a riadená podľa jednotného plánu s jednotným velením a presne stanovenými úlohami, úsporná, schopná odraziť i prevahu síl protivníka, musí narastať do hĺbky objektu a bezpodmienečne zaistiť nedotknuteľnosť zariadenia, nezbytného pre prevádzku objektu.

Jednotky určené do obranných zón plnia úlohy formou vytvárania clon. Clona je druh prehradenia smeru v určenom úseku na stanovenej čiare, kedy hliadky sú vo vzájomnom zrkovom a palebnom spojení.

Bojová zostava jednotky v clone musí zodpovedať úlohe, podmienkam terénu a dôležitosti prehradzovaného smeru. Musí zaisťovať zadržanie alebo zničenie nepriateľa, ktorý sa pokúsi preniknúť clonou. Je tvorená 2—3člennými hliadkami a zálohou. Hliadky, ktoré sú na krídlach clony, musia mať nepretržité spojenie zrakom i sluchom s hliadkami susedných clon a zaistiť súvislosť uzatvorenia daného priestoru.

Clony plnia úlohy v tesnej súčinnosti medzi sebou, s jednotkami a hliadkami, ktoré patria po nepriateľovi a so zálohami, ktoré zasahujú v ich prospech. Pri priblížení sa nepriateľa k clone robia velitelia hliadok a jednotiek opatrenia k jeho zadržaniu alebo zničeniu. Ak sa podarí nepriateľovi preklenúť clonu okamžite sa organizuje jeho prenasledovanie a likvidácia pomocou zálohy.

Stráženie objektov zvláštnej dôležitosti je veľmi náročné a tvorí dôležitú súčasť protivýsadkovej obrany teritória.

Tieto otázky zvlášť v súčasnej dobe bude nutné riešiť v úzkej súčinnosti s orgánmi MV a to ako pre zabezpečenie úloh v dobe mieru, tak i za vojny. Je nutné vytvoriť optimálne podmienky pre celkové riešenie úloh protivýsadkovej obrany a ochrany.

Zabezpečenie velenia pri likvidácii výsadku

Dokonalé využitie času, ktorý bude k dispozícii vyžaduje, aby veliteľ a štáb pracovali veľmi premyslene a hopodárne, pri tom však plánovite.

Tak, ako pri príprave rozhodnutia k iným druhom bojovej činnosti, musí veliteľ a jeho štáb organizovať prácu podľa určitej metodiky práce, ktorú je nutné už v mieri pri jednotlivých formách prípravy veliteľov a štábov prehľbovať, upresňovať a rozpracovávať. Tým sa dosiahne zladenosti práce celého štábu a ujasní sa podiel každého príslušníka štábu pri plnení stanoveného úkolu. Zvlášť je treba premyslieť a precvičovať otázky súčinnosti medzi jednotlivými veliteľmi ozbrojených zložiek a zabezpečiť jednotné velenie ako pri nasadení jednotiek do operácie, tak i v priebehu operácie.

Veliteľ, určený k likvidácii nepriateľského výsadku obdrží úlohu od veliteľa okruhu. Vydanie úlohy k likvidácii nepriateľského výsadku môže predchádzať predbežné nariadenie.

Po obdržaní úlohy je veliteľ povinný ujasniť si úlohu, zhodnotiť situáciu a prijať čo najreálnejšie rozhodnutie. V záujme skrátenia času zahájenia bojovej činnosti proti nepriateľskému výsadku je výhodné vydať jednotkám, ktoré budú zasadené do boja proti nepriateľskému výsadku, včas predbežné nariadenie.

Po vydaní predbežných nariadení je nutné, aby veliteľ vydal svoje pokyny pre prípravu rozhodnutia. Na základe týchto pokynov štáb spracuje grafické a písomné rozhodnutie veliteľa a rozkazy pre jednotky, ktoré za zúčastnia likvidácie nepriateľského výsadku.

Na základe celkového záveru, ktorý vyplynie z ujasnenia úlohy, zhodnotenia situácie a informácií odborných náčelníkov, príjme veliteľ a vydá rozhodnutie, v ktorom **stanoví**:

1. Nepriateľ
2. Zámysel plnenia úlohy
 - spôsob a poradie ničenia výsadku
 - smer hlavného úsilia
 - vytvorenie bojovej zostavy
 - spôsob manévru
3. Bojové úlohy jednotkám
4. Úlohy susedov
5. Spôsob súčinnosti
6. Organizácia velenia a spojenia
7. Spôsob materiálneho, technického a zdravotníckeho zabezpečenia
8. Doby pohotovosti, zahájenia a ukončenia bojovej činnosti.

Súčasne s prípravou rozhodnutia veliteľa sa súbežne spracovávajú bojové nariadenia pre každú jednotku určenú k likvidácii nepriateľských výsadkov. Po schválení veliteľom štáb zabezpečuje ich doručenie všetkými dostupnými po-
jtkami.

Obsah bojového nariadenia:

1. Priestor (miesto) a doba vysadenia nepriateľského výsadku, jeho sila a predpokladaná činnosť.

2. Úloha a zámysel likvidácie nepriateľského výsadku.

3. Úlohy jednotky k zničeniu výsadku.

4. Úlohy susedov.

5. Časové údaje

- pohotovosti k presunu
- kalkulácie presunu
- pohotovosť na čiare zasadenia
- zahájenia bojovej činnosti.

6. Organizácia velenia a spojenia.

7. Hlásenie.

Pri príprave rozhodnutia veliteľa a pri organizácii bojovej činnosti nasledujúcej po vydaní rozhodnutia je nutné mať na zreteli, že úspechu pri likvidácii výsadvkov je možné dosiahnuť len pri splnení týchto predpokladov:

- vysokej politickej bdelosti a disciplíny;
- správnom pochopení úloh všetkými príslušníkmi;
- dokonalej bojovej pripravenosti;
- tesnej spolupráce a súčinnosti s jednotkami EM, orgánmi MV a orgánmi ľudovej moci;
- znalosti operatívnej situácie v priestore činnosti;
- dokonalom plánovaní a prípravy všetkých opatrení;
- presnom stanovení úloh všetkým jednotkám zúčastnených na likvidácii;
- rozhodnej bojovej činnosti s prevádzaním vhodných a včasných manévrov;
- nepretržitom materiálne technickom zabezpečení a zásobovaní.

Hlavnou podmienkou dosiahnutia úspechu pri likvidácii nepriateľských výsadvkov je súčinnosť medzi jednotkami prevádzajúcimi likvidáciu a orgánmi MV, EM a CO a ďalšími, ktorí sa zúčastnia boja s nepriateľskými výsadvkami, súčinnosť vo vnútri jednotiek a medzi sebou navzájom.

Záver

Vo svojom článku som sa pokúsil naznačiť niektoré otázky likvidácie výsadvkov na teritóriu, pretože je to otázka nedoriešená. Bolo by žiadúce, aby i orgány MV zaujali svoje stanovisko k tejto otázke. Mám za to, že jednotky EM by mali byť v prvom rade využité k ochrane a obrane závodov, dôležitých straníckych a štátnych budov a potom možno zbytok EM využiť i k ničeniu výsadvkov.

Pre úspešné splnenie úloh ničenia výsadvkov je bezpodmienečné mať už v mieri spracovaný plán, do ktorého zahrnúť všetky úlohy, vrátane súčinnostných otázok zainteresovaných ozbrojených zložiek.

Pre dôslednú obranu a ochranu teritória proti nepriateľským výsadvkom mať pripravené sily a prostriedky, ktoré dôsledne pripravovať a cvičiť už v mieri. V dobe vojny tieto stavať ako teritoriálne útvary — jednotky, pretože záloh na teritóriu je dostatok. Mám za to, že by bolo výhodné zvážiť otázku teritoriálnych jednotiek v celom komplexe a tak kvalitne zabezpečiť i protivýsadvkovú obranu na teritóriu.

ZKUŠENOSTI ZE CVIČENÍ »DRUŽBA 73«

V březnu letošního roku proběhlo divizní spojenecké cvičení „DRUŽBA“. Na cvičení byly vyvedeny všechny útvary a jednotky svazku v plném rozsahu osob i techniky. Cvičení neproběhlo formou epizod v jednotlivých VVP, ale vojska cvičila v celé hloubce podle rozhodování velitelů.

Téma cvičení: Přesun tankové divize do vyčkávacího prostoru za složitých podmínek, zasazení divize do útoku z chodu, rozvíjení útoku v hloubce, dočasný přechod do obrany k odražení nepřátelského protiúderu.

Nejdůležitější učební otázky:

- plnění opatření k zvýšení bojové pohotovosti a přesun do prostoru denního odpočinku,

- plánování přesunu a přesun do vyčkávacího prostoru,

- zplánování a zasazení divize do útoku z chodu a rozvíjení útoku v hloubce nepřátelské obrany,

- přechod divize do obrany a její ženiní budování.

Při cvičení jsme položili důraz na plánování a řízení přesunů na velké vzdálenosti. Při řízení přesunů jsme vyžadovali nepřetržitě velení útvarům a jednotkám ze stupně divize až do rot. Ředitelství cvičení a rozhodčí služba věnovali značnou pozornost organizaci a řízení průzkumu, organizaci součinnosti v terénu a ženinímu budování obrany. Vzhledem k tomu, že štáb našeho svazku získal při přípravě cvi-

čení a v jeho průběhu dobrých zkušeností, chceme se v tomto článku o některé z nich podělit s ostatními štáby svazků.

Plánování a řízení přesunu tankové divize

Štábu divize se podařilo rychle a přesně zplánovat přesun. Nejen to, podařilo se mu zabezpečit veliteli divize dostatek informací o přesunu divize po celou jeho dobu a tím mohl velitel divize přesun ovlivňovat. Štábu se podařilo zabezpečit organizované, včasné a rychlé vyvedení divize na osy a pomocí dobře organizované pořádkové služby zabezpečit hladký přesun divize na čáru zasazení a včas a organizovaně ji rozvinout.

Plánování přesunu proběhlo podle metodiky práce v závislosti na tom, zda se divize přesunovala z prostoru soustředění do vyčkávacího prostoru nebo z vyčkávacího prostoru na čáru zasazení. V obou případech štáb kalkuloval, že velitel divize musí vydat útvarům své rozhodnutí do 3 hodin od doby, kdy obdržel bojové nařízení od velitele armády.

V této době musel štáb divize zabezpečit:

- potvrzení o přijetí bojového nařízení,

- seznámit štáb s úkolem,

- vydat předběžné nařízení č. 1 a č. 2 útvarům k zabezpečení souběžného plánování (č. 1 — směr přesunu, jeho délka, materiální a technické pokyny, čas vydání rozhodnutí velitelem divize; č. 2 — osy

přesunu, čáry zasazení (prostory rozmístění), pohotovost k přesunu),

- určit pochodové osy,
- stanovit pochodovou sestavu,
- připravit mapu pochodu včetně tabulky pochodu,
- zorganizovat pořádkovou službu a včas ji vyslat na osy,
- rekognoskovat pochodové osy,
- zabezpečit a zorganizovat spojovací soustavu pro řízení přesunů.

Zkušenosti ze způsobů zplánování přesunu, vydávání předběžných nařízení a rozhodnutí velitele, neuvádíme, protože praxe ukázala, že všechny štáby tuto problematiku zvládly.

Chceme se zaměřit jen na dva problémy, způsob zabezpečení velení a spojení při přesunu.

Způsob velení

Pro zabezpečení velení v průběhu přesunu v souladu s předpisem Oper-2-1 jsme vytvořili u svazku tato místa velení:

- VS
- PVS
- PoVS
- TVS

VS jako hlavní místo velení se podle plánu přesunovalo po určené ose v čele hlavních sil divize. Z hlavních funkcionářů divize byly na VS velitel divize, NOOBP, ZVT a ostatní náčelníci druhů vojsk.

PVS se přesunovalo samostatně za pochodovým zajištěním na výhodné — po spojovací stránce — místo v blízkosti čáry rozchodišť. Na PVS byl

- ZV divize
- 1 důstojník operačního oddělení
- 1 důstojník zpravodajského oddělení

— 1 důstojník dělostřelectva
— 1 důstojník spojovacího oddělení
s potřebným počtem spojovacích prostředků pro spojení s podřízenými útvary, s nadřízeným štábem a s VS divize a nezbytnými prostředky pro život na PVS (dopravní prostředky, prostředky pro práci a stravování).

PoVS se přesunovalo samostatně na výhodné [po spojovací stránce] místo v blízkosti regulační čáry. Na něm byl

- NS
- NS

— 1 důstojník operačního oddělení
s potřebnými spojovacími prostředky pro spojení s ostatními místy velení divize, s podřízenými útvary a s nadřízeným štábem.

TVS se přesunovalo podle plánu po určené ose (s 1. sledem týlu). Na něm byli příslušní týloví a materiální funkcionáři jak určuje Polní řád. Chceme zdůraznit, že na starém VS v prostoru rozptýlení jsme ponechali skupinu důstojníků štábu divize, kteří byli na tomto místě do té doby, dokud VS nezanajalo nový prostor. Zůstávali zde:

- zástupce NOOBP
- zástupce SN divize

s nejnutnějšími spojovacími prostředky a spojením na výchozí čáru.

Odpovědnost jednotlivých míst velení byla v souladu s předpisem Oper-2-1:

VS — odpovídalo za vyvedení divize z prostoru soustředění do výchozích míst.

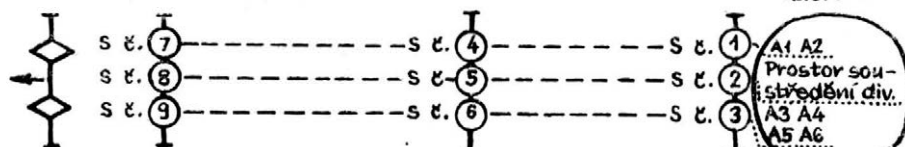
PoVS — odpovídalo za řízení divize z výchozích míst do rozchodišť.

PVS — odpovídalo za řízení divize z rozchodišť (z čáry rozčlenění do praporečnických proudů) do nového prostoru nebo na čáru zasazení.

Systém řízení přesunu po stránce pořádkové služby (správci pochodových os atd.) odpovídal předpisu pro pořádkovou službu.

Na každém místě velení byla k dispozici tabulka a mapa přesunu, hovorové a signální tabulky. K zabezpečení přehledu o přesunujících se jednotkách jsme ve štábu divize vytvořili systém kontrolních míst, které obsadili důstojníci štábu divize se spojovacími prostředky a výpisy z tabulky přesunu pro dané pořádkové (kontrolní) místo. Při přípravě na cvičení jsme zjistili, že příprava takové kontrolní skupiny je zdlouhavá, těžko se až v době plánování přesunu organizovala. Proto jsme přistoupili k tomu, že jsme ji zorganizovali jako skupinu trvalou, která je schopna do 10 minut na signál nastoupit na předem určeném místě. Skupina byla sestavena za předpokladu, že tankové divize se může přesunovat maximálně po 3 osách a že velitel potřebuje informace z výchozí čáry a z čáry rozchodišť. Grafické znázornění viz náčrt 1.

Náčrt 1

č.j.:

TAJNÉ
Výtisk číslo:
Počet listů:

STANOVIŠTĚ (S-)

1. Místo
2. Jméno
3. Pohotovost na stanovišti
4. Prostředek pro přesun
pro spojení
5. Průjezd proudů:

Číslo proudu	čelo	záď	Poznámka

6. Způsob hlášení (příklad)

„ZDE A3B1Š 1 (volací znak)
101 (číslo proudu)
20,30 (čas průjezdu)“

Jevila se potřeba 9 důstojníků štábu s 9 spojaři a 9 VKV rádiovými stanicemi. Pro vyvedení 6 důstojníků štábu divize s vozidly bez rádiových stanic, kteří zabezpečují vyvedení proudů VM divize viz bod A 1 až A 6. Vzhledem k tomu, že bylo nutné obsadit i místa velení, došli jsme k tomu, že důstojníky pro řízení přesunu obsadíme z těchto oddělení:

oper 1 — (náč. topo služby)
PO — 2
techn. — 2
FO — 1
KO — 1
děl — 1
PVO — 1.

Spojovací prapor vyčlenil 9 spojařů s 9 rdst R-105. Pro rychlé vyhotovení výpisů z tabulky přesunu byly trvale připraveny tabulky (v pouzdře jako na průkazku), které jsou uloženy v poplachové dokumentaci a operačním oddělení (důstojníci, kteří plánují přesun) je po zpracování tabulky vyplnili a předali jednotlivým důstojníkům. Vzor tabulky — viz tabulka 1.

Předem připravené tabulky, předem stanovení důstojníci a spojaři, zvlášť ozna-

čená a vyčleněná vozidla u provozní rotě umožnila, že příprava této skupiny byla otázkou 15–30 minut. Skupinu svolával NOOBP dispečinkem na signál. Protože je u štábu svazku nedostatek dopravních prostředků, vyčleňovali jsme pouze 3, 1 pro výchozí čáru, 1 pro regulační čáru a 1 pro čáru rozchodiště. Na ostatní 2 stanoviště na každé čáře jsme rozvezli.

Způsob práce důstojníků štábu

Po poučení odjeli na stanovené místo a aktivovali síť VKV. Bylo žádoucí, aby pohotovost na stanovištích byla dosažena v době pohotovosti divize k přesunu. Vzhledem k časové tísní to však nebylo vždy možné a proto docházelo i k tomu, že byla zaujímana postupně v pořadí VČ, RČ, ČR [ČZ].

Po aktivaci prověřili spojení (viz stáť „Spojení“).

Chceme připomenout, že PoVS nemělo někdy spojení se všemi devíti místy. Nebyl výhodný terén, byly větší vzdálenosti mezi kontrolními body apod. Proto bylo nutné, aby místa 1–3 (na VČ) měla spojení s VS, místa 4–6 s PoVS a 7–9 s PVS. Tato mís-

ta byla propojena směrovou osou, čímž byla jednoduchá vzájemná informovanost. Při průjezdu proudů každým kontrolním místem předjel velitel proudů, zastavil u důstojníka štábu a ohlásil mu: číslo proudů, čas, jiné okolnosti. Kontrolní orgán štáb svazku mu předal pokyny k objíždce, radiační situaci, chemickou situaci apod.

Kontrolní orgán pak předal hlášení uvedené na vzoru tabulky na PoVS.

Velitel divize, který se pohyboval po ose, v síti těchto míst vzhledem ke konfiguraci terénu neslyšel, přejímal hlášení od PoVS nebo PRM. Bylo výhodné mít na PoVS 1 vrtulník s R-105 v tomto nevýhodném terénu. Tento systém spojení byl doplněn ještě tím, že velitelé útvarů byli na příjmu v síti pořádkové služby VKV a při průjezdu VM, RČ, vysílali signály podle tabulky smluvených signálů.

Po průjezdu proudů na jednotlivých stanovištích ohlásil kontrolní orgán PoVS ukončení činnosti a s jeho svolením odjel za VS, aby co nejrychleji mohl plnit funkční povinnosti na VS.

PoVS udržovalo spojení s VS nebo PVS armády a informovalo štáb armády o situaci na osách a zda přesun probíhal v plánovaném čase.

Forma hlášení byla obdobná jako u kontrolních orgánů štábu divize.

Příklad:

AJBIS 4, 101, 10,00, což znamená, že na ose č. 1, regulační čarou projel 115. tp v 10,00 hod. Je možné doplnit toto hlášení dalším číslem na konci, které označí počet vozidel.

Štáb armády, který měl přehled o radiační a chemické situaci v celém pásmu armády, pomocí hovorových tabulek předával PoVS úkoly k objížděním, změnám úkolu a PoVS prostřednictvím kontrolních míst jednotlivým proudům.

Je pochopitelné, že tento způsob řízení přesunu byl kromě toho doplněn dalšími 6 pořádkovými místy na každé ose, včleněním 1 msr se sedmi OT-62 pořádkové a regulační službě.

Chceme připomenout, že další skupina důstojníků (hlavní funkcionáři, ON) zabezpečovala vyvedení útvarů a jednotek z prostoru soustředění (vyčkávacího prostoru) do výchozích míst.

NRVD — dělostřelecké útvary

ŽN — ženijní prapor

ŽN — průzkumný prapor

ZT — týl

Jen takto organizovaný systém velení a kontroly štábem divize zabezpečil veliteli divize, že divize včas vyjela na osy, že měl dostatek informací o průběhu přesunu a že mohl přesun aktivně ovlivňovat.

Způsob spojení (viz náčrt 2)

Pro řízení přesunu a přehledu o pohybu vojsk na osách jsme zřídili rádiovou síť „Pořádkové služby“, ve které byly začleněny tyto prvky:

- pomocné velitelské stanoviště,
- staré VS (zástupce NOOBP),
- předsunuté velitelské stanoviště,
- osobní rádiové stanice velitele td s možností vstupu,
- stanoviště důstojníků pro řízení přesunu (až 9),
- správci pochodových os,
- velitelské pluků s možností vstupu,
- PHM.

V této rádiové síti byly předávány jednostranně krátké signály o dosažení určených čar v terénu a pokyny z pomocného velitelského stanoviště důstojníkům, kteří řídili přesun na jednotlivých čarách (možné objíždky). Začleněním PRMů se pokrylo celé pásmo divize a vytvářely se tak optimální podmínky pro zabezpečení spojení v celém pásmu přesunu. Bylo výhodné mít v pohotovosti i rádiovou síť štábu divize, do které jsou začleněny po dobu přesunu i některé ostatní útvary.

Na čáře výchozích míst bylo zabezpečeno spojení mezi jednotlivými místy pomocí malých směrových stanic, z jednoho z těchto míst pak spojení na staré velitelské stanoviště, odkud po směrové ose určený důstojník hlásil pomocí signální tabulky na PoVS td pohotovost na čáře výchozích míst a PoVS na VS nebo PVS armády.

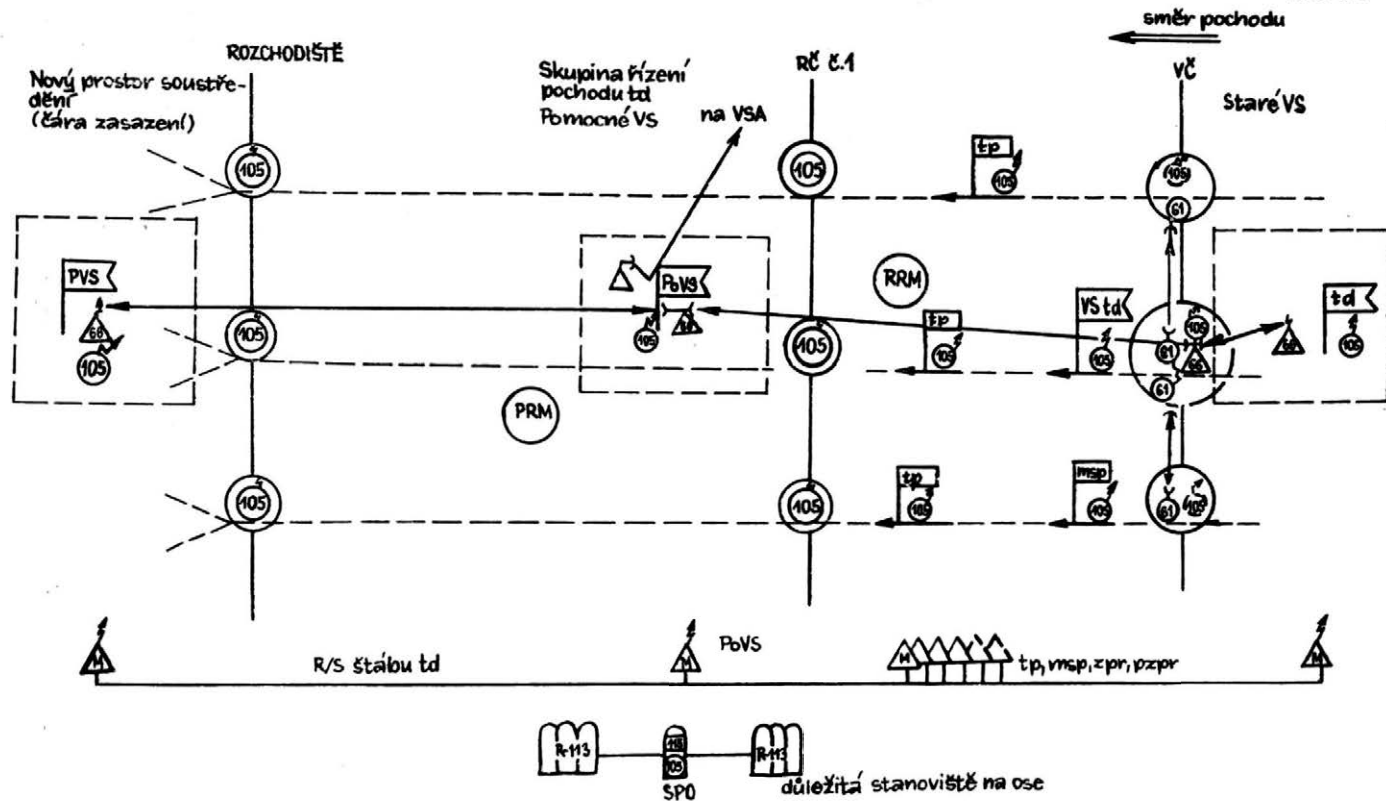
Podle našich zkušeností se ukázalo velmi účelným zabezpečit směrové spojení mezi PoVS a starým VS td a PoVS a PVS td bylo využito i pomocných spojovacích uzlů armády (po schválení A), pokud členitost terénu nedovolovala zabezpečit toto spojení jen vlastními prostředky.

Zkušenosti ukázaly, že organizace spojení za přesunu musí být jednoduchá, s využitím co nejmenšího počtu spojovacích prostředků vzhledem k potřebě zabezpečení spojení na čáře zasazení a nebo v novém prostoru.

Domníváme se, že tento systém řízení útvarů divize za přesunu zabezpečuje veliteli divize trvalý přehled o časovém plnění plánu přesunu a dovoluje mu pomocí rádiových stanic VKV velet útvarům divize i za přesunu.

Je třeba zdůraznit, že způsob řízení je možné velmi dobře procvičovat i při VŠC a ŠN. To dává záruku, že kontrolní orgány i spojáři jsou velmi dobře procvičeni k plnění úkolů při cvičení s vojsky. Je jisté, že ostatní svazky mají jiné dobré zkušenosti a bylo by proto účelné v další diskusi tento způsob vylepšit a zdokonalit.

Náčrt 2

Organizace bojové činnosti

Po přesunu a zaujetí vyčkávacího prostoru vyčleněná skupina důstojníků štábu divize měla neustále spojení s útvary. Tito důstojníci organizovali kontrolu u útvarů jak zaujali prostor a zda vojska jsou v neustálé bojové pohotovosti k odražení vzdušného i pozemního nepřítele. Vzhledem k tomu, že šlo o rozmístění divize mimo boj, vyčlenění důstojníci osobním stykem zabezpečovali velení a spojovací prostředky byly na příjmu. V této skupině byl zástupce velitele divize, důstojník operačního, politického, spojovacího, zpravodajského, ženijního, technického a týlového oddělení. Kromě toho byly styčné orgány divize u sovětského štábu.

Plánování

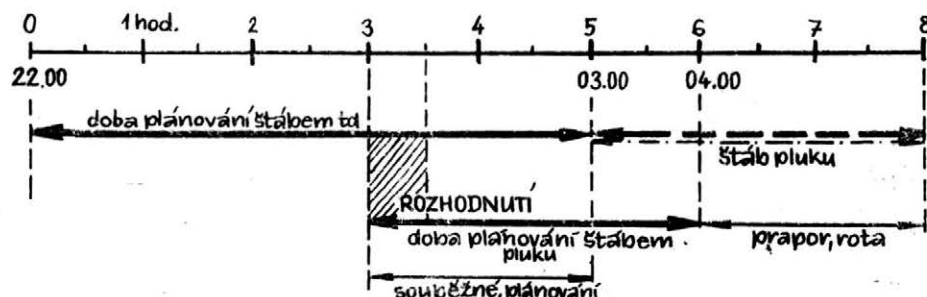
Větší část štábu divize v čele s náčelníkem štábu přistoupila k plánování bojové činnosti na základě velení střední skupiny sovětských vojsk. Rozhodnutí velitele a úkoly organizace součinnosti se sovětskou divizí byly zpracovány v ruském jazyce. Dokumentace pro podřízené v českém jazyce. Štáb přistoupil k plánování podle zpracované „metodiky práce štábu divize v poli“. Byl si vědom, že nejdůležitější povinností je **včasná** organizace bojové činnosti a zabezpečení nepřetržitosti velení vojskům. Stanovenou dobu 5 hodin na zplánování úkolu štáb dodržel a tato doba byla reálná. Velitelé a štáby všech útvarů ukončili plánování za 3 hodiny. Celková doba pro štáb divize a pluku ve skutečnosti nepředstavuje 8 hodin, ale 6 hodin vzhledem k tomu, že štáby útvarů plánovaly souběžně se štábem divize a od doby vydání rozhodnutí velitele divize se čas překrýval. Do 8 hodin byly úkoly zplánovány až do stupně roty při skutečně organizovaném souběžném plánování — viz náčrt 3.

Rekognoskace a organizace součinnosti

Po skončení plánování štáb organizoval **rekognoskaci a součinnost**. Plán rekognoskace a organizace součinnosti štáb zpracoval graficky s písemnými poznámkami **do podrobnosti** vzhledem k tomu, že divize byla vyvedena s plnými počty osob a techniky bez omezení a cvičila v součinnosti se sovětskou divizí. V minulosti zpravidla část útvarů vyjela na plných počtech a část velitelsko-štábně. To je **podstatný rozdíl** a ovlivňuje plánování a řízení vojsk. Rekognoskace a organizace součinnosti probíhala na všech stupních do osádky tanku a družstva vto. Ukázalo se, jak je důležité nepodceňovat tuto velitelskou činnost hlavně na stupni prapor až osádka, chceme-li, aby úkol byl splněn kvalitně a včas.

Rekognoskaci a organizaci součinnosti řídil velitel divize u tankových pluků na směru hlavního úderu, zástupce velitele s motostřeleckým plukem na vedlejším směru, zástupce pro týl — s funkcionáři týlu. Po skončení činnosti na stupni divize-pluk, odejel velitel divize s NPO, NOO, ZN, NRVD a velitelem tankového pluku na styku se sovětským plukem podle předem dohodnutého časového plánu na organizaci součinnosti s levým sousedem — sovětskou divizí. Součinnost probíhala na pozorovatelně velitele divize v terénu a trvala 1 hodinu. Byly sladěny a upřesněny všechny součinnostní úkoly s důrazem na jaderné údery vlastních vojsk, letectva a další součinnostní úkoly podle „Polního řádu“. Podstatné bylo, že byly ujednoceny signály pro součinnost, pozorování, udávání cílů, vzájemné rozpoznávání a varování. Obě divize si vyměnily důstojníky se spojovacími prostředky. V tutéž dobu probíhala organizace součinnosti s naším a sovětským velitelem pluku. I když časově byla tato činnost velmi náročná, ukázalo se, že je jedna z nejdůležitějších.

Náčrt 3

Plán práce velitele a štábu

Abychom všechny úkoly, spojené s organizací bojové činnosti, splnili v krátkém čase, kvalitně a hlavně aby pronikly do každé osádky tanku, operační oddělení zpracovalo „Plán práce velitele a štábu divize k přípravě útoku“. Tento plán všichni plně respektovali a proto značnou měrou přispěl ke splnění úkolů taktického cvičení. Nadřízený velitel vydal úkol ve 22,00 hod. prvního dne. Pohotovost k plnění úkolu stanovil na 04,00 hod. 3. dne. Celkem měla divize k dispozici 28 hodin. Velitel nařídil, abychom nejvíce času věnovali vojskům pro velitelskou činnost a pro přípravu materiálního, technického a zdravotnického zabezpečení. Tyto požadavky respektoval uvedený plán — viz **tabulka 2**.

Plán byl tedy zpracován podrobně a úkoly byly vydány a upřesněny v terénu do velitelských úkolů vto. Ze zkušeností víme, že v minulých letech úkol obdržel velitel pluku, někde velitel praporu a na nižších stupních velitelských úkolů neznali. Proto také neřídili palbu a podřízeným jednotkám nevěleli. To byl zásadní nedostatek, který se zákonitě projevil v průběhu vedení bojové činnosti. Závěrem k průběhu plánování a organizování boje na cvičení DRUŽBA-73 chceme uvést, že čas se přesto nedostával hlavně štábům, i když plán byl naprosto konkrétní.

Zkušenosti ze ženijního zabezpečení

Překonávání minových zátarasů protivníka.

Je známo, že v boji na zdrženou protivník využívá ve značném rozsahu minové zátarasy. Nakolik je ale tísňen časem při zaujímání několika ústupových postavení, nemá dostatek sil ani prostředků pro souvislé zatarasování na každém postavení. V podobných případech pro vytvoření průchodů v minových polích pro útočící tankové jednotky, přihlídneme-li k využití mezer mezi minovými poli, postačují mechanizační odminovací prostředky tankových pluků.

Na cvičení DRUŽBA měl protivník k dispozici dostatek času a také téměř souvisle zatarasil okraj své obrany na tankodostupných směrech. Pro určení rozsahu zatarasování a pravděpodobného předního okraje minových polí bylo velmi užitečné pozorování činnosti protivníka ze ženijních pozorovacích stanovišť, které obsadily ženijní pozorovací hlídky asi 36 hodin před útokem vlastních vojsk. Zprávy předávaly prostřednictvím vševojskového průzkumu.

Při kalkulaci jednoho průchodu na jednu četu bylo potřebné vytvořit pro tan-

kový pluk 12 průchodů. Mechanizační prostředky praporů 1. sledu dovolovaly vytvořit 6 průchodů, s přiděleným ROD-200 7—8 průchodů. Manévr odtarasovacími prostředky praporů druhých sledů nepovažujeme za výhodný (manévry tanků, možnost poškození při odtarasování jiné jednotky, obtížný přísun náloží a znovuvystrojení přívěsů). V praxi je zde možné řešení a to uložit jednotkám v dotyku zříditi určitý počet průchodů. Protože při cvičení jednotky v dotyku byly pouze značkovány a neměly takovou možnost, přijali jsme řešení vytvořit zbývající průchody ručně. Poslední noc před útokem byly předsunuty ženijní jednotky pluků i ženijního praporu pro ražení průchodů ručně. Protože pozorování potvrdilo přítomnost min, nevedli jsme průzkum, ale přímo jsme razili průchody. Zkušenost ukázala, že družstvo potřebuje (mimo vystrojení) ke zřízení průchodů okolo pěti hodin času.

Při ručním ražení se projeví některé nedostatky. Šlo o malou zkušenost z organizace, vybavení a úkolování skupin.

V obraně proti vlastním vojskům stály tankové jednotky. Proto mechanizační prostředky, aby nežůstaly po vytvoření průchodů stát před hlavními protivníky, vytvářely průchody s minimálním časovým předstihem před útočícími jednotkami. Proto nemohly být a také nebyly průchody dodatečně prověřovány. Bezpečnostní opatření při cvičné střelbě tanků a současné tempo zteče předního okraje ani nedávají ženijním jednotkám možnost průchody prověřit.

Malé praktické návyky tankových jednotek překonávat zátarasy protivníka se projeví v tom, že po překonání zátarasů na předním okraji po vytvořených průchodech nereagovaly na „výbuchy“ min v protitankovém minovém poli položeném v mezeře mezi obrannou sestavou protivníka. Tak určitý počet tanků „naje“ na míny.

Závěrem chceme zdůraznit, že k překonání souvislých zátarasů na předním okraji je nutná kombinace použití mechanizačních prostředků a ručního ražení průchodů. Posilové prostředky je snad výhodnější ponechat pro hloubku obrany protivníka. Použití trallu je do značné míry omezeno terénními podmínkami, potřebou automobilního jeřábu k montáži a dalšími příčinami. Jedním z důležitých úkolů je včasný a neustálý průzkum činnosti protivníka na jeho předním okraji (dů obraz nejen o zatarasování). Průzkum minových polí i vytvoření průchodů nelze zpravidla uskutečnit za jednu noc, ale sloučit průzkum na směrech, kde předpokládáme vytvořit prů-

Plán práce velitele a štábu divize k přípravě útoku

Den	Hodina	Úkol velitele a štábu divize	Úkol útvarů
1. den	22,00—22,30	– Obdržení úkolu od nadřízeného a informace štábu	– Na přesunu do vyčkávacího prostoru z prostoru soustředění
	22,30—23,00	– Ujasnění úkolu, zhodnocení situace, příprava idee zámyslu velitele	
	23,00—23,10	– Vyhlášení zámyslu velitele 1 td. Vydání předběžného nařízení útvarům	– První informace ze štábu divize
	23,10—23,40	– Zpracování rozhodnutí velitele td.	
2. den	23,40—00,40	– Vyslechnutí náčelníků druhů vojsk (velitel)	– Odjezd velitelů na VS divize k obdržení úkolu
	00,40—01,00	– Dokončení rozhodnutí	– Vojsko: Ukončení přesunu, zaujetí a zabezpečení vyčkávacího prostoru
	01,00—01,30	– Velitel vyhlásí rozhodnutí	– Štáby: Obdržení úkolu zahájení plánování
	do 03,00	– Dokončení plánování a zpracování dokumentace pro vedení a zabezpečení bojové činnosti	
	do 04,00		– Dokončení plánování a zpracování dokumentace pro vedení a zabezpečení bojové činnosti
	03,00—06,00	– Příprava rekognoskace a organizace součinnosti – velitel u tp – ZV u msp – ZT u týlu	– Dokončení činnosti ve vyčkávacím prostoru, uvedení do bojové pohotovosti. Odpočinek
	07,00—08,00	– Doklad Rozhodnutí velitele td veliteli SSV	– Velitelé a určení funkcionáři přesun do prostoru organizace součinnosti
	08,00—11,00	– Přesun na rekognoskaci a organizaci součinnosti – Zbytek štábu kontrola splnění úkolů u vojsk a pochopení úkolů pro vedení bojové činnosti	– Vojska odpočinek

Den	Hodina	Úkol velitele a štábu divize	Úkol útvarů
3. den	11,00—12,00	- Rekognoskace a organizace součinnosti na stupni: divize-pluk. Schválení rozhodnutí velitelům útvarů-velitel divize – velitelům tp - ZV divize – veliteli msp - Organizace součinnosti – na TVS-ZT - na VS-NPO se ZVP útvarů	
	12,00—13,00	- Velitel se skupinou odjezd na organizaci součinnosti s levým sousedem – sovětskou divizí - Další příslušníci štábu účast při rekognoskaci a organizaci součinnosti u útvarů	- Rekognoskace a organizace součinnosti na stupni – pluk – prapor
	13,00—14,00	- Organizace součinnosti s levým sousedem – sovětskou divizí	- Rekognoskace a organizace součinnosti velitelů praporů s veliteli rot
	14,00—15,30	- Návrat z organizace součinnosti - Štáb – kontrola pochopení a realizace úkolů u útvarů	- Rekognoskace velitelů rot s veliteli čet od čáry rozčlenění do rotních proudů
	15,30—17,00	- Odpočinek podle plánu	- Rekognoskace s veliteli tanků
	17,00—19,00		- Návrat z rekognoskace velitelů rot, čet a tanků
	od 19,00	- Zaujetí pozorovatelny velitele divize a 1 důstojníka: operačního oddělení zpravodajského oddělení spojovacího oddělení	- Zaujetí pozorovatelny velitelů útvarů
	19,00—03,00	- Organizace materiálního, technického a zdravotnického zabezpečení bojové činnosti a odpočinek podle plánu	
	03,00—04,00	- Odjezd určených funkcionářů k útvarům pro zabezpečení vyvedení útvarů na osy a přesun	
	04,00	- Pohotovost tankové divize k plnění bojového úkolu	

chody mechanizačními prostředky, s ražením průchodů ručně. Důležité je úkolovat jednotky za denního světla.

Ženíjní budování obrany tankových pluků

Z organizace prací tak velkého rozsahu při ženíjním budování obrany v krátké časové lhůtě jsme neměli větší zkušenosti. Plukům byl vydán rozkaz k přechodu do obrany za denního světla, ale doba obdržení rozkazu není zdaleka začátkem ženíjního budování. Samotná rekognoskace, organizace součinnosti a organizování palebného systému je složitá. Vyžaduje si značného času přímo v terénu i organizačního úsilí velitelů. Ženíjní práce spojené se zapuštěním bojové sestavy pod úroveň terénu nelze v podstatě začít dříve, dokud není zorganizován palebný systém. Rozkaz zněl zakončit zemní práce v maximálním rozsahu s dobou pohotovosti v 7,00 hod. přístředího dne. K dispozici pro ženíjní budování zůstalo prakticky 8–9 hodin nočního času.

Při kalkulaci prací jsme vycházeli z toho, že u tankové roty je po jednom návěsném buldozerovém zařízení BTV, že je k dispozici dostatečné množství trhavin a za chybějící buldozery můžeme doplnit pluky po jednom dozeru kolového DOK a jednom rypadle. Předpokládali jsme, že pomocí BTV můžeme vybudovat asi 3, maximálně 4 okopy za noc. Zbytek vybudujeme s využitím trhavin a DOK a rypadlo budou plnit plukovní úkoly. Závěr kalkulací stanovil do rána vybudovat palebné okopy pro všechny tanky pluku, pozorovatelnu velitele pluku a na VS pluku 4–5 okopů pro štábní a spojovací vozidla.

Jak se osvědčily jednotlivé prostředky a co bylo vybudováno? Terén s promrzlou vrstvou 35–40 cm a s rozbahněným povrchem způsoboval značné potíže při práci. DOK se prakticky bez narušení povrchu trhavinami nedostal pod povrch. Navíc v kopcovitém terénu byl na kluzkém povrchu téměř neovladatelný. Při práci i při přesunech museli jej navádět pomocí bateriek (důstojníci a praporčíci ženíjního praporu). Rypadlo prorazilo zmrzlou vrstvu jen s velkými obtížemi, stejně tak při práci je naváděli s baterkami. Výkony obou strojů klesly asi na 40 % předpisem stanovené normy.

Také osádky připravující rýhy pro uložení trhaviny spotřebovaly proti normě větší čas (více než 4 hodiny) a ještě nedosáhly plného profilu. Bylo proto rozhodnuto úměrně zvětšit váhu náloží (60–70 kg).

Protože tankové osádky neměly výcvik s trhavinami v noci, bylo každému tankovému praporu přiděleno pro trhací práce jedno ženíjní družstvo, vedené ženíjním důstojníkem (další četa kladla minové pole).

BTU se v lehčích podmínkách projevil jako vysoce výkonný stroj. Nedostatkem ale zůstává, že většina z nich předčasně skončila práci pro poškození hydraulického ovládání, které pro těžší podmínky snad není dostatečně dimenzované. V krátké časové lhůtě není možné všechny okopy předtrhat pomocí trhavin.

Složitou otázkou zůstávají bezpečnostní opatření při použití trhavin v noci. Pro narušení zmrzlého povrchu bylo proto používáno pouze hluchých podkopů (3–4). Při trhání okopů pro tanky se připravily nálože s rozměrovou bleskovicovou sítí do všech rýh připravených v opěrném bodě roty. Pro zajištění bezpečnosti osádek byly postaveny strážní na přístupech, odpálení probíhalo elektrickou sítí z velitelského tanku teprve po hlášení úplnosti osádek jednotlivých velitelů tanků veliteli roty. Tanky na dobu odpálení se přesunuly asi o 70–80 metrů dozadu. Odpálení probíhalo zpočátku po jednom okopu, později pro velké ztrátové časy po dvou okopech. Před odpálením dávali signály strážní pomocí světlic. Tato opatření sice poněkud zpomalovala práci při odpálení náloží, ale dávala dostatečnou záruku bezpečnosti osádek. Odpálení 6 náloží se protáhlo přes hodinu.

Na řízení prací se podílely operační skupiny štábu svazku, které vedli hlavní funkcionáři a štáby pluků i praporů. Situace si vyžádala i značné úsilí stranicko-politického aparátu. Bez vlivu nezůstala ani soutěž mezi osádkami.

Prokázalo se, že týlové a technické součásti pluku nejsou s to v tak krátkém termínu zabezpečit ženíjní opatření ve svých prospěch. Otázka oprav, ošetřování a zásobování je dostatečně složitá a časově náročná.

Při dokončování okopů při použití trhavin se velice osvědčil DOK, který prakticky za 70 minut dokončil 6 okopů a tím ušetřil ruční práci a zkrátil potřebný čas.

Prakticky prověřili, že při větší pozornosti ženíjní úpravě terénu při taktických cvičeních rot a praporů budou vytvořeny dostatečné předpoklady k tomu, aby tanky pluků 1. sledu byly v průběhu jedné noci (s využitím vyjmenovaných prostředků) zapuštěny pod úroveň terénu.

SOUČINNOST MEZI ZPRAVODAJSKÝMI ORGÁNY A DĚLOSTŘELECKÝM PRŮZKUMEM

Rozhodující úloha, kterou plní zpravodajský orgán kteréhokoli stupně v oblasti získání podkladů o situaci, možnostech a eventuálně předvídaném zámyslu nepřítele byly vždy mimo jakékoli pochyby. Tato úloha je objektivní, je nutná a přesně zdůvodnitelná. Stanoví ji velmi precizně naše řády a v praxi vojska v tom smyslu postupují. Shrnutě formulováno to znamená, že zpravodajec je na každém štábu tou osobou, která je nejlépe kvalifikována k tomu, aby posoudila vše co se týká nepřítele. Tato skutečnost se zcela přirozeně netýká a ani nemůže dotýkat nedílné velitelské pravomoci velitele. Do ní totiž také spadá osobní, závazné a konečné rozhodování o využití všech podkladů, které se veliteli z různých stran dostanou, tedy také od zpravodajského orgánu. To je ovšem již současně problém osobní zodpovědnosti za rozhodnutí a vydané rozkazy.

To, co se týká vztahu velitele a jeho zpravodajského orgánu se však rovněž týká vztahů k náčelníkům druhů vojsk. Je zde však jeden podstatný rozdíl. Na příkladu náčelníka raketového vojska a dělostřelectva (RVD) můžeme ukázat, že využití práce zpravodajského orgánu má mnoho aspektů. Proporce mezi nimi, různost vazby a různost využití jsou velmi složité a v praxi štábů proto nacházíme odraz v některých nejasnostech. Náčelník RVD potřebuje pro plnění své funkce mnoho podkladů o nepříteli, jedny získává bez

jakýchkoli dodatků a úprav přímo od zpravodajského orgánu, jiné potřebují výrazné doplnění, jiné mu dodá jeho vlastní průzkum či vzdušný průzkum. Dělítko mezi tím, co je třeba doplňovat a co je nutné pouze přebírat představuje funkce, kterou plní druh vojska, kterému velí, tj. raketové vojsko a dělostřelectvo.

Funkcí tohoto vojska je palba (úder). To je konečné, vrcholné a jediné poslání RVD. K jeho splnění je nutné učinit celou řadu opatření. Tato opatření se týkají jednak takticko-operační stránky věci, jednak stránky střeleckotechnické (a samozřejmě dalších, které však s naší problematikou nejsou v přímém vztahu).

Takticko-operační složka je naprosto závislá na rozhodnutí vševojskového velitele, jím je určena a k jeho realizaci vystačí s těmi podklady o nepříteli, se kterými vystačil vševojskový velitel. Proto využití zpravodajských podkladů v tomto směru je věcí a musí být věcí pouhého přejímání těchto podkladů.

Střeleckotechnická stránka věci však pro svoji realizaci vyžaduje specifické podklady, které všechny nemohou být pouze přejímány od zpravodajce a pro jejich získání existuje dělostřelecký průzkum. Podstata věci je tedy ve stanovení rozsahu prostého přejímání, rozsahu doplňování a z toho plynoucího obsahu součinnosti mezi zpravodajským orgánem a dělostřeleckým průzkumem.

Přejímání podkladů

Uvedl jsem, že k realizaci palby (úder) je třeba vykonat mnoho předcházejících opatření. Všechna spadají téměř výhradně do sféry takticko-operační. Patří sem např. rozdělení prostředků RVD, volba sestavy, plánování manévru, stanovení lhůt činnosti a podobné skutečnosti. Všechny se opírají o všeobecné hodnocení nepřátelské situace a jeho možností či zámyslu. Protože tato opatření představují jen určitý díl realizovaného vševojskového zámyslu, musí vycházet v oblasti nepřítele ze stejných ocenění. Ta dodá zpravodajský orgán pro celý štáb. Tato ocenění se především skládají z takových skutečností, jako je vševojsková sestava nepřítele, možnosti kterou tato má v čase a prostoru, předvídaný průběh boje a operace, kvalita nepřítele ve smyslu technickém, morálním, výcvikovým atd.

Na všech těchto oceněních nemůže orgán RVD nic měnit. Přejímá je jako výchozí fakta a samozřejmě, že v průběhu boje a operace dále přejímá v podobě doplnění a rozšíření, či upřesnění.

Podklady tohoto druhu tedy využívá jako výchozí podklady pro výchozí činnost RVD. Ta má směřovat k realizaci palby a úderů. Sem ovšem samozřejmě patří i problematika použití protitankového dělostřelectva nebo jednotek dělostřeleckého průzkumu. I tyto v počáteční fázi plánování jsou ve volbě sestav, manévru a zamýšleném celkovém použití zcela závislé na stejných oceněních nepřítele. Tato ocenění nepřítele se proto musí dotýkat všech skutečností, které jakkoli ovlivňují přípravu RVD k palbě a úderům. Čím přesnější a úplnější budou, tím je větší pravděpodobnost vytvoření příznivých podkladů pro palbu a údery.

Za hlavní oblasti v tomto směru u RVD pokládáme:

- přední okraj nepřítele a průběh dalších postavení v hloubce v případě obrany, přední okraj a možné východiště k útoku v případě útoku,

- uskupení druhých sledů a záloh s předvídáním jejich možností v průběhu boje a operace,

- možné použití tankových útvarů a svazků,

- stupeň ženijního budování a předpověď jeho zlepšování,

- složení nepřítel podle druhů útvarů a svazků,

- směr hlavního úderu nebo prostor hlavního odporu, v obraně pak druh obrany a v útoku způsob vedení útoku,

- časové možnosti nepřítele,

- morální stav a vycvičenost,

- početní stav lidí a bojové techniky,
- číslování nepřítele,

Samostatnou součástí je pak ocenění možností v použití zbraní hromadného ničení:

- předvídaná sestava a rozdělení těchto prostředků,

- možnost použití jaderných granátů u dělostřelectva,

- hlavní uskupení prostředků zbraní hromadného ničení,

- nové údaje o bojovém použití zbraní hromadného ničení (plochy prostorů bojového rozmístění, vzdálenost od předního okraje, lhůty pro přípravu úderů atd.).

V oblasti, která se týká použití tankových útvarů a svazků pak ještě konkrétní údaje o typech tanků, použití stíhačů tanků a obrněných transportérů v útoku nebo protiztečích, šířky působnosti jednotlivých útvarů a jednotek.

Všechny tyto údaje mohou samozřejmě dostat náčelníci RVD různou cestou. Nezáleží na tom, zda budou obsaženy třeba v dokladu zpravodajského náčelníka velitelé nebo při projednávání operační orientace, či převzaty samostatně a dodatečně. Podstatné je, aby nějakou cestou byly sděleny, a to v co největším rozsahu. Přitom je možné, že mnohé z nich nebude vševojskový velitel vyžadovat, protože je přirozeně pokládá z hlediska svých potřeb za nepodstatné a okrajové nebo časově ještě za předčasné.

Důležité je tedy to, že tyto údaje budou k dispozici, že jejich obsah je znám a že rovněž jejich důležitost zpravodajec chápe.

Doplňování podkladů

Náčelník RVD disponuje dvěma kvalitativně různými palebnými prostředky, jednak raketovými, jednak dělostřelectvem. V současné praxi se ve smyslu našich řádů realizuje ten stav, že získání palebných podkladů pro dělostřelectvo je věcí dělostřeleckého průzkumu a získání podkladů pro údery raketovými prostředky pak především záležitostí zpravodajská. V čem je podstata věci? Dělostřelecký průzkum na každém stupni velení je organizován tak a má takové technické schopnosti, aby byl schopen získat podklady pro palbu dělostřelectva sám. Na žádném stupni však není schopen učinit to i vzhledem k získání podkladů pro údery raketovými prostředky.

Schopnost získat samostatně podklady pro dělostřeleckou palbu je míněna tak, že prostředky dělostřeleckého průzkumu, na základě správně zvolené sestavy, odpovídajícího rozdělení a odpovídajících usměrnění na určité cíle mohou u nich zjistit

vše potřebné (za určitých podmínek, kterých však obvykle můžeme dosáhnout). Požadavek „odpovídají“ je založen na převzetí zásadních ocenění nepřítelů od zpravodajského orgánu a zároveň na neustálém získávání průzkumných údajů od téhož orgánu, i když tyto údaje samy o sobě nesplňují podmínky pro zahájení palby nebo její řízení. V této oblasti proto vystupuje do popředí otázka součinnosti.

Součinnost chápeme jako doplňování zpravodajských podkladů konkrétní činností prostředků dělostřeleckého průzkumu. Zpravodajskými podklady pak jsou:

- zprávy dodané od prostředků průzkumu zpravodajského orgánu,
- vyhodnocení těchto zpráv zpravodajským orgánem.

Kritérium použitelnosti všech těchto podkladů je jejich přesnost z hlediska střeleckotechnických potřeb dělostřelctva. Rozdíl mezi přesností dosahovanou zpravodajskými cestami (prostředky průzkumu) a skutečnou, potřebám palby vyhovující, je oblast činnosti dělostřeleckého průzkumu, který doplňuje onen schodek.

Při této činnosti však je třeba vidět, že povinnosti zpravodajských orgánů není v žádném případě snaha o získání takové přesnosti, která by sama o sobě vyhovovala potřebám palby. Ostatně tyto údaje nemají ani takový charakter. Jsou to údaje, které slouží k vševojskovým rozhodnutím, přesněji řečeno ke zpravodajskému rozhodnutí, které slouží vševojskovým rozhodnutím. Specifické povinnosti k potřebám dělostřelecké palby zpravodajec v tomto směru nemá.

Je věcí dělostřeleckého průzkumu, jak si tyto podklady doplní. Celá záležitost je vlastně využívání obecných podkladů o nepříteli pro řízení a vedení dělostřeleckého průzkumu.

U raketových prostředků je však situace jiná. Zde je prvotnou povinností zpravodajce (počínaje stupněm svazku), aby získával podklady pro údery těmito prostředky. Dělostřelecký průzkum sám o sobě nemá žádné možnosti je doplňovat. K tomu se v současné praxi používají přidělené vzlety průzkumného letectva, kterými orgány dělostřeleckého průzkumu počínaje stupněm svazku disponují. Kvalitativní rozdíl není tedy jen v zásadní povinnosti zpravodajského orgánu, ale i v tom, že tento orgán je sám schopen pomocí některých svých průzkumných prostředků tyto údaje s dostatečnou přesností získávat. Doplňování je proto třeba spatřovat v tom, že v případě, kdy zpravodajcem získané údaje nejsou z jakéhokoli důvodu použitelné pro úder, dělostřelecký průzkum je přidělenými vzlety průzkumného letectva do-

plní. V posouzení použitelnosti, organizaci doplňování a získávání údajů o podkladech pro údery pak spatřujeme součinnost v tomto směru.

Náplň součinnosti

První oblastí je přejímání podkladů nutných k všeobecnému rozhodování náčelníků RVD. Již termín „přejímání“ znamená, že se mnoho úprav a dohodová neřeší. Je třeba jen pochopit potřeby RVD a příslušné údaje jakoukoli cestou a způsobem vést orgánům RVD předat. Suma údajů potřebných pro RVD nijak nerozšiřuje práci zpravodajských orgánů. Tyto údaje jsou běžně získávány a hodnoceny pro vytvoření celkového co nejpřesnějšího obrazu o nepříteli. Je to proto jen výběr předem sestavovaných informací. Iniciátorem je orgán RVD, konkrétně náčelník dělostřeleckého průzkumu, který tyto informace vyžaduje a přejímá. Není proto povinností zpravodajce sestavovat nějaký specifický přehled pro potřeby RVD a tento permanentně zaslat na vědomí. Konečně v každém případě bude vzhledem na konkrétnost a neopakovatelnost situace požadováno něco jiného.

Druhou oblastí je dělostřelecká palba. Mimo obecných zhodnocení nepřítelů přejímá se od zpravodajského orgánu vše to, co může usnadnit řízení a vedení dělostřeleckého průzkumu vzhledem ke zjištění jednotlivých konkrétních objektů průzkumu (cílů). Protože však výsledky dělostřeleckého průzkumu na druhé straně významně doplňují celkový obraz o nepříteli, především svou přesností a četností zpráv, je nutné předávat je opět naopak pro potřeby zpravodajských ocenění. Zprávy jsou výsledkem činnosti průzkumných prostředků. Protože známe možnosti těchto prostředků jak co do prostoru (hloubka, šířka), tak co do druhu zjišťovaných cílů, je možné a nutné předem stanovit druhový a prostorový rozsah údajů, který může jak dělostřelecký průzkum, tak průzkum zpravodajských orgánů zjistit. Tento rozsah si pak vyměňují zpravodajce a orgán dělostřeleckého průzkumu. Vyměňován může být, vzhledem k uvedeným skutečnostem, plánovitě, periodicky a permanentně. To je proto dalším obsahem součinnosti. K usnadnění činnosti průzkumných orgánů navzájem, k zabránění zdvojení působnosti v jednom prostoru nebo na jeden objekt průzkumu (pokud se právě toto zdvojení nechce dosáhnout) je potřeba řešit zasazení průzkumných prostředků zpravodajce a dělostřeleckého průzkumu předem a plánovitě. To je další obsah součinnosti.

Vrcholným bodem součinnosti jsou pak otázky, které souvisejí se získáním podkladů pro údery raketových prostředků.

Na každém vševojskovém štábu, který disponuje raketovým prostředkem, je třeba především ocenit možnosti průzkumných prostředků tak, aby bylo jasné:

- které prostředky průzkumu mohou vzhledem ke své přesnosti práce dodat dostačující podklady pro údery,

- jak dlouho potrvá zjištění a předání údajů potřebných pro údery,

- jaké druhy cílů a do jaké hloubky je možné průzkumnými prostředky získávat,

- jaká je prostorová kapacita zjišťování těchto cílů a kolik cílů je tedy možné zjistit,

- jak se bude prověřovat pravdivost podkladů,

- jak se bude prověřovat časová platnost získaných údajů,

- jak se bude upřesňovat a doplňovat chybějící suma údajů.

Při všech těchto otázkách je třeba uvážit, že dělostřelecký průzkum má možnost se podílet na činnosti jen pomocí přidělených vzletů průzkumného letectva, a to na stupni svazu a vyššího svazu výlučně a na stupni svazku někdy i jinými prostředky průzkumu.

Proto u svazu se rozšíří otázky součinnosti ještě o řešení činnosti všech průzkumných prostředků tak, aby byly sladěny prostorově a časově, byť třeba jako hlavní úkol plní něco jiného. To je problematika použití prostředků dělostřeleckého průzkumu ve prospěch získání podkladů pro údery raketami.

Dělostřelecký průzkum na stupni svazu musí být v této souvislosti zvlášť dobře oceněn a jeho možnosti zvlášť dobře známy zpravodajskému orgánu. Formální možnosti získání některých podkladů těmito prostředky jsou často zaměňovány za reálné a vkládá se na ně proto neúměrná nádej. Na druhé straně je nelze vyloučit z průzkumu v tomto směru docela. Je větší náčelníka dělostřeleckého průzkumu, aby správně osvětlil možnosti a zejména proporce mezi činností ve prospěch dělostřeleckého na jedné straně a pro potřeby raket na druhé straně.

Mimo problematiku ověřování pravdivosti údajů jako takových je hlavním kritériem otázka přesnosti získaných údajů.

Přesnost získaných údajů (odhlédneme-li od pravdivosti a její souvislosti s klamáním nepřítele) je dána zcela exaktně a je stanovena pravděpodobnou kruhovou

chybou udání cíle. Všechny naše průzkumné prostředky můžeme v tomto směru takto kvalifikovat a musíme proto k tomu přihlížet.

Přesnost podkladů

Tento problém je problémem limitujícím veškerou průzkumnou i zpravodajskou činnost ve vztahu k palbě a úderům. Zejména je důležitý s ohledem na údery raketových prostředků. Otázku přesnosti podkladů pro palbu není nutné v této souvislosti příliš rozebírat. To proto, že je především oblastí činnosti dělostřeleckého průzkumu a tedy může být řešena i samostatně v rámci dělostřeleckého a kromě toho existuje i možnost zastřílení na cíl a tedy dodatečné zpřesnění původních podkladů. V souvislosti s podklady pro údery raketových prostředků vycházíme z těchto veličin:

- a) průzkumná skupina nebo skupina hloubkového průzkumu

- zjišťuje-li cíl v bezprostřední blízkosti a používá-li mapu 50 000, dopustí se pravděpodobné chyby (kruhové) 50 m a při použití mapy 100 000 pak 100 m;

- zjišťuje-li cíl z větší vzdálenosti, pak s mapou 50 000 se dopustí chyby 75 m a s mapou 100 000 200 až 300 m;

- všechny pravděpodobné kruhové chyby jsou platné jen na našem území, mimo ně se zvětší chyby asi o 1/4.

- b) svislý letecký snímek

- při použití mapy měřítka 50 000 jde o chybu 20–30 m, měřítka 100 000 o chybu 60–70 m a u mapy 25 000 o chybu 12 až 20 m,

- při použití fotoplánu pak jde o chybu 10–20 m.

- c) průzkumný letec pozorováním

- při použití mapy 50 000 o chybu 100 až 150 m, s mapou 100 000 je to 200 až 400 m, s mapou 100 000 je to 200 až 400 m,

- při použití leteckého snímku pak 40–60 m.

- d) vrtulník pozorováním

- do dálky 10 km, ať použije mapu 50 000, nebo letecký snímek nebo mapu 25 000 nepřevyší chyby 150 m,

- při pozorování do 4 km nepřevyší s tímž podklady chyby hodnotu 100 m.

Je proto třeba v průběhu součinnosti vyjasnit otázky způsobů průzkumu u jednotlivých průzkumných prostředků, především druh podkladů, ze kterých budou vyčítány souřadnice při udávání cílů.

Vždy uvažujeme však tak, že jde o pravděpodobné kruhové chyby, tedy takové, které mohou být v praxi menší nebo větší. Pomineme-li možnost hrubých chyb, pak nám možnosti v přesnosti udání cílů poskytují dostatek podkladů pro rozhodnutí k organizaci zjišťování, prověřování i sledování zpráv.

Požadovaná přesnost pro určitý typ rakety je věcí konkrétního dohovoru mezi orgánem RVD a orgánem zpravodajským. Všechny průzkumné prostředky tyto požadavky globálně splňují.

Přesnost podkladů však není jen otázkou těchto pravděpodobných kruhových chyb. V některých případech je možnost zjistit podklad pro cíl i udáním polohy bez souřadnic. To je tehdy, kdy takový cíl je umístěn přímo ve význačných bodech mapy nebo snímku. Určení souřadnic je pak věcí vyhodnocujícího orgánu a samozřejmě se stane i otázkou součinnosti mezi zpravodajcem a náčelníkem dělostřeleckého průzkumu. I to je jeden z momentů, kde přesnost udání podkladů vyžaduje nepřetržitou a správně chápanou součinnost.

Nejde však jen o přezkoumání přesnosti. Součinnost musí v této souvislosti řešit i platnost této přesnosti v čase. Ne každý věrohodně přesně udaný cíl můžeme efektivně ničit, nezaručíme-li okamžitý úder na něj. Posouzení časové platnosti takto přesně udané veličiny je opět věcí součinnosti — věci vyslání doplňkového prostředku průzkumu. To však již souvisí s pravdivostí údaje jako takového.

V každém případě je celá problematika použitelnosti podkladů pro údery soustředěna ve své konečné fázi na zkoumání otázek přesnosti udání polohy (ale samozřejmě také i rozlohy a charakteru zkoumaného objektu). Proto je nutné, aby všichni ti, kdo se na součinnosti podílejí, tyto otázky znali a dovedli bez zdlouhavých ocenění realizovat nutná opatření v oblasti průzkumu.

Pohybující se cíle

Zejména časově náročná a plynule organizovaná součinnost je třeba ve všech těch případech, kdy vševojskový velitel rozhodl vést údery na pohybující se cíle.

Požadavek přesnosti úderu se plně týká i takovýchto objektů. Mimo udání polohy, charakteru a rozlohy zde však vystupuje do popředí časová platnost takovýchto zjištění.

Můžeme ji získat jen s použitím velmi mobilního průzkumného prostředku nebo s použitím soustavy stabilních prostředků vzájemně se doplňujících při sledování pohybujícího se cíle. Druhý případ bude asi

výjimkou již vzhledem k možnosti zničení těchto průzkumných prostředků vlastním úderem. Proto hlavním prostředkem bude průzkumný letec. Při sledování platnosti údajů a dodávání podkladů o takovémto cíli si všimáme:

- tempa přesunu,
- průběhu pochodové osy v terénu,
- charakteru přesunující se techniky a živé síly,
- vzdáleností uvnitř pochodových proudů,
- čela jednotlivých proudů,
- celkové délky proudů.

Všechny tyto údaje jsou nezbytné k tomu, abychom mohli vést účinný úder. Je jasné, že jsou to údaje velmi rozsáhlé a že je nemůžeme nijak zkracovat. V žádném případě nestačí udát jen čelo a délku k určité hodině a odhadnout pak tempo. Zpravodajské ocenění je sice z takovýchto podkladů možné (např. dosažení fronty, pravděpodobný záměr atd.), ale podkladem pro úder tyto údaje být nemohou.

Velmi důležitým momentem je stanovení vnitřního uspořádání jednotlivých pochodových proudů, zejména s ohledem na mezery mezi útvary a jednotkami, protože jejich pomínutí samo o sobě může naprosto zmařit efekt úderu. Mezery jsou již mezi prapory a i uvnitř nich také velké, že je nemůžeme přehlížet.

Toto všechno můžeme přesně zjistit jen trvalým sledováním objektu průzkumu, a pokud to netní možné, pak vydáním krátkodobě platné předpovědi pro trvalost zjištěných skutečností k určité hodině, respektive minutě. Ani průzkumný letec sám, ani zpravodajec, ani orgány RVD nemohou bez vzájemné součinnosti zabezpečit efektivní podklad k úderu nebo úderům. Problém je o to těžší, že obvykle tyto objekty se vyskytují ve větší hloubce a tím se omezuje možnosti vlastního průzkumu.

Zde pak souvisí součinnost ryze zpravodajská (průzkumná) již i se součinností s raketovými útvary. Tato oblast je však mimo poslání této statě.

Z hlediska potřeb součinnosti je vhodné na tuto problematiku upozornit proto, že právě v ní dochází v praxi k velkým zjednodušením.

Součinnost s průzkumným letectvem

Průzkumné letectvo vystupuje jako mnohostranný činitel. Předně vede průzkum pro potřeby vlastního letectva. Dále vede průzkum v podobě přidělených vzletů pro zpravodajské orgány a konečně i pro orgány RVD (dělostřeleckého průzkumu).

Využití výsledků průzkumného letectva, které pracuje ke zjištění podkladů pro úder letectva je oblast, která nesmí být stranou zájmu zpravodajských orgánů. Součinnost s tímto letectvem se proto děje prostřednictvím leteckých operačních skupin (představitelů letectva nebo podobných orgánů). Jde o výměnu zpráv zjištěných pro potřeby letectva a zpráv zjištěných pro potřeby vševojskového svazu (svazu, vyššího svazu). Kromě údajů od průzkumného letectva tohoto určení můžeme získat zprávy i od stíhacího a stíhacího bombardovacího letectva, i když tyto z hlediska přesnosti nebudou nijak zvlášť vyhovovat. Přesto představují rozsáhlý a téměř nepřetržitý zdroj doplňkových informací pro řízení pozemního průzkumu a vyhodnocování údajů o nepříteli, které dělá zpravodajský náčelník pozemního svazu.

Při použití přidělených vzletů průzkumného letectva, působícího ve prospěch zpravodajce nebo orgánu RVD, nemůžeme v pravém smyslu o součinnosti hovořit. Dostávají totiž průzkumné úkoly. Přesto je však nutné akceptovat podstatné rysy činnosti letectva, respektovat jeho možnosti a protože nikdo z příslušníků pozemních vojsk není dostatečně obeznámený s leteckou problematikou, musí se vlastně dělat jakási součinnost i zde. Ta je však vždy zaměřena tak, aby byl splněn průzkumný požadavek zpravodajce nebo orgánu RVD. Zejména je nutné vyjasnit možnosti a použití průzkumných vzletů působících pro zpravodajce a těch, které využívá přímo RVD. V současné době jde totiž v podstatě o stejné typy letounů a tedy i stejné nebo podobné průzkumné možnosti. Kritériem použitelnosti ve prospěch RVD se stane opět otázka přesnosti získání podkladů.

Problematika součinnosti mezi zpravodajskými orgány a orgány RVD není nová. V současné době je však zdůrazněna potřebou vyjasnit otázky možnosti získání podkladů pro úder raketovými prostředky. Otázka se zkoumá i prakticky ve speciálních cvičeních a je středem zájmu vševojskových a dělostřeleckých štábů. Jejím základem je správné pochopení potřeb a možností zpravodajcem na straně jedné a orgánů RVD na straně druhé. Konkrétní údaje k tomu potřebné jsou již dlouhou dobu zafixovány v příslušných předpisech. Co však jasné již není, jsou důležité podrobnosti a zdánlivě pouze specifické otázky zpravodajské činnosti a činnosti RVD. Právě v součinnosti musí být toto všechno, nejprve teoreticky známo a vyjasněno, a pak v praxi cvičení všeho druhu vyzkoušeno, aby se příslušné otázky vžily. Jde tedy o pochopení, a to vzájemné pochopení, potřebné problematiky, která je opřena o zcela konkrétní a dostupné údaje.

Jejich aplikace však může činit potíže vždy tehdy a tam, kde budeme postupovat buď izolovaně, nebo s určitou mírou neznalostí potřeb druhého orgánu. To platí jak pro zpravodajce, tak pro orgány RVD. Jejich vztah je však velmi důležitý i pro potřeby a z hlediska plnění funkce vševojskového štábu jako celku a vševojskového velitele zvlášť.

Pochopení skutečných možností a jejich uvažování umožní reálné vševojskové rozhodování a z kvalitní tak celkovou činnost vojsk a štábů.

Zpravodajec i náčelník RVD jsou jen výkonnými orgány vševojskového velitele. Na nich však především záleží, jak bude použit náš nejničivější palebný prostředek — rakety s jadernými hlavicemi. Je třeba pochopit, že správné takticko-operační rozhodnutí pro použití těchto prostředků je jen jednou částí z celkového úkolu. Druhou je realizace v oblasti průzkumných podkladů a samotného technického uskutečnění úderů. Proto má právě součinnost mezi zpravodajcem a orgánem RVD zásadní význam v celé oblasti použití raketových prostředků v boji a operaci.

ŽENIJNÍ ZABEZPEČENÍ PŘESUNU VOJSK NA TERITORIUM

Mezi hlavní úkoly ženijního zabezpečení přesunů a manévru polních vojsk na území ČSSR patří:

- úprava a údržba komunikací a přeprav,
- maskování, ochrana a obrana nej důležitějších přeprav,
- soustavné zjišťování údajů o stavu komunikací a přeprav na území ČSSR a o stavu materiálových zásob k jejich obnově a údržbě,
- příprava a soustředování potřebného materiálu a prostředků ke zřízení, údržbě, úpravě a obnově komunikací, komunikačních objektů a přeprav.

Největší problémy ženijního zabezpečení přesunů a manévru polních vojsk na území ČSSR vzniknou v počátečním období války. V tomto období budou probíhat

i mobilizační opatření a zaujímání operační sestavy vojsk a pak evakuace a rozptýlení obyvatelstva.

V článku vycházím ze situace, že k ženijnímu zabezpečení přesunů můžeme využít ženijních i silničních svazků a útvarů polních vojsk, teritoriálních vojsk, i mobilizovaných teritoriálních útvarů a zařízení ministerstva dopravy a ministerstva stavebnictví, jakož i vyčleněných organizací silničních správ a okresů.

Podotýkám, že k této problematice nebyla doposud odpovědná literatura ani zkušenosti ze cvičení, protože nebyla doposud procvičována. Proto jsem čerpal ze zahraniční literatury spojeneckých i zahraničních armád a snažím se některé údaje aplikovat na naše podmínky, přitom uvádím jen **některé zásady**.

Operačně taktické a technické požadavky na komunikační síť pro potřeby přesunů a manévru polních vojsk

Způsob a v určitém slova smyslu i doba trvání přesunů a manévru polních vojsk závisí nejen na operačně taktickém úkolu, ale i na komunikační síti a možnostech jejího využití, především pak na stavu komunikací, jejich hustotě, šířce a únosnosti vozovky a jejím technickém stavu, počtu křižovatek, množství a únosnosti mostů a zejména na propustnosti komunikační sítě.

K přeskupení a manévru vojsk budeme na našem území využívat především hlav-

ní komunikační tahy. Určitá část těchto komunikačních neodpovídá však z hlediska jejich situování v terénu, druhu a šířky vozovky a únosnosti komunikačních objektů základním operačně taktickým a vojensko-technickým požadavkům.

Výstavba, obnova a údržba komunikační neměla by být řešena pouze z hlediska požadavků civilní dopravy a ekonomických možností státu, ale měla by zabezpečovat i operačně taktické a vojenskotechnické požadavky.

a) Operačně taktické požadavky na výstavbu, obnovu a údržbu komunikací a komunikačních objektů:

— hustota komunikační sítě musí odpovídat požadované propustnosti plánovaných přeskupení polních vojsk s důrazem na potřeby počátečního období války. Přitom pro přesun divize počítáme minimálně dvě komunikace a pro armádní a frontové svazky a útvary nejméně po dalších 1 až 2 komunikacích. Počet rokádních komunikací musí pak umožňovat zásobování a odsuny vojsk, možnosti manévru zejména poblíž velkých terénních překážek (velké řeky, přehrady, rozsáhlé lesní a horské masívy apod.);

— vyhrazené komunikace musí umožňovat průměrnou rychlost až 60–70 km/h, aby proudy dosáhly průměrné rychlosti 30–40 km/h;

— vyhrazené komunikace musí umožňovat pohyb veškeré bojové techniky (pro přesun operačně taktických raket a jejich zabezpečovací techniky budou vyhrazeny zvlášť určené komunikace). Musí mít potřebnou šířku a únosnost vozovek a také dostatek sjezdů ze silnic, vhodných objezdů velkých měst, důležitých průmyslových a komunikačních objektů, které mohou být

pravděpodobným cílem nepřátelského napadení. Je též vhodné mít dostatek mimoúrovňových křižovatek silnic a železnic, který má velký vliv na průměrnou pochodovou rychlost přesunujících se vojsk;

— vozovka musí být dostatečně pevná a odolná. Musí umožňovat přesun kolové i pásové techniky za obtížných povětrnostních podmínek. Tomuto požadavku odpovídá vozovka betonová, dlažďená, nebo s pevným a odolným asfaltovým kobercem. Málo únosná a odolná vozovka podstatně snižuje průměrnou rychlost přesunu a vyžaduje větší síly, prostředky a čas k jejich údržbě a obnově;

— při výstavbě komunikací volíme jejich trasu tak, aby neumožňovala nepříteli ničit naše vojska, která by byla donucena se soustřeďovat v určitých prostorech jejich snadného ničení [v průmyslích, soustředkách, v prostorech vodních toků a přehrad];

— únosnost větších objektů (mostů, viaduktů apod.) musí umožnit přesun veškeré bojové techniky bez snížení rychlosti. Měly by mít únosnost 30 t pro kolová a 60 t pro pásová vozidla, náhradní objekty alespoň 15 (20) t pro kolová a 40 t pro pásová vozidla. Přitom je vhodné zřizovat zejména přes velké a střední vodní toky

Tabulka 1

Požadavky na komunikace k přesunu a manévru polních vojsk

Specifikace	Jedn. míry	Vyhrazené komunikace*)	Ostatní komunikace		
			Druh provozu		
			kolový	pásový	smíšený
Šířka vozovky:					
— jednoproudové	m	4—3,5	3,5	4,5	4
— dvouproudové	m	7—6	6	7	7
Max. podélný spád (v jednotlivých případech)	%	do 6—7	do 7	do 10	do 7
Poloměr oblouku:					
— nejvhodnější	m	400—200	200	200	200
— minimální	m	100—50	50	100	80
— výjimečný	m	50—30	20	20	20
Minimální výška podjezdů pod viadukty a mosty	m	3,5	3—3,5	3—3,5	3—3,5
Požadovaná propustnost za 24 hodin	vozidel	do 10 000 —6000	od 1000	od 1000	od 1000

*) prvé číslo značí požadavek na hlavní, druhé na záložní komunikace

Požadavky na komunikace pro přesun raketových vojsk

Základní požadavky na silnice a mosty	Pro rakety		
	taktické	operační	PL
– šířka vozovky v přímých úsecích – v m	3,5	3,5	3,5
– šířka vozovky v zatáčkách v m	5	8,5	8,5
– podélný sklon vozovky v %	do 20	do 15	do 9
– příčný sklon vozovky v %	do 10	do 8	do 3
– minimální poloměr zatáčky v m	25	25	25
– výška podjezdů pod viadukty a mosty v m	4	4,5	4,5
– požadovaná únosnost mostů v t*)	40	40	40

*) Některé typy raket vyžadují únosnost mostů 80 t

mosty ocelových konstrukcí, neboť jejich obnova a oprava je snadnější než u betonových a železobetonových mostů;

– taktéž rozměry objektů na komunikacích (mosty, viadukty) by měly být takové, aby umožňovaly průjezd veškeré (i speciální) bojové techniky;

– vzdálenost mezi komunikacemi musí být taková, aby neumožňovala nepříteli ničit přesunující se vojska jedním úderem střední kilotonáže současně na dvou komunikacích. Minimální vzdálenost má být 7–10 km;

– vyhrazené komunikace mají umožňovat snadný přesun v každou roční i denní dobu. Mají být dostatečně přehledné (zejména v noci) a dobře označené.

Při modernizaci a výstavbě nových komunikací měli bychom všechny tyto požadavky důsledně uplatňovat.

b) Vojenskotechnické požadavky

Rovněž dosavadní komunikace nebudou všechny vhodné pro přesun a manévr vojsk (nedostatečná propustnost, malá únosnost, nucená snížená rychlost). Pro přesun a manévr vojsk by měly vyhrazené komunikace splňovat základní technické parametry, které uvádím v tabulce 1.

Komunikace, vyhrazené pro přesun a manévr raketové techniky, by měly odpovídat požadavkům, které uvádím v tabulce 2.

Zabezpečení obnovy a údržby komunikací

Měla by být zásada, že za zabezpečení vyhrazených komunikací (obnova, údržba, oprava) by měly odpovídat civilní teritoriální složky. K tomu účelu by měly být organizovány již v míru. Ženíjní a silniční útvary a jednotky teritoria by měly plnit úkoly obnovy, opravy a údržby komunikací jen v případě silného ničení nepříteli a to prostorovým způsobem. Tyto útvary bychom měli použít i k zabezpečení přeprav přes středně široké a široké řeky.

Vojskové ženíjní a silniční svazky a útvary bychom měli použít jen v případě, dojde-li k rozsáhlému ničení komunikačních tahů úderem nepříteli během jejich přesunu a nebudou-li moci civilní teritoriální složky ani ženíjní nebo silniční teritoriální útvary komunikace včas upravit, nebo zabezpečit objížďky dostatečné průchodnosti. Dále můžeme tyto útvary použít

v součinnosti s teritoriálními ženíjními útvary k úpravě a údržbě komunikací z vyhrazených os přesunu do prostorů celodenního odpočinku.

K co nejrychlejší úpravě, obnově a údržbě komunikací a přeprav je vhodné již v míru zabezpečit potřebné skládky materiálů (přímo na komunikacích, poblíž mostů, v lomech, pískovnách, na pilách, v betonářských závodech, ve skladech místních podniků pro úpravu, obnovu a údržbu komunikací a mostů) a zajistit další vhodné zdroje materiálu (místní).

Podniky pro výstavbu, obnovu a údržbu komunikací budou za války navíc plnit opatření, spojené s odstraňováním překážek, které vznikly po úderu nepříteli. Rozsah těchto prací může být v řadě případů větší, než rozsah ostatních prací. Proto bude vhodné zaměstnance těchto podniků,

kterí jsou předurčení k teritoriálním útvárům a jednotkám ministerstva dopravy a ministerstva stavebnictví, připravovat k plnění těchto úkolů již v míru (řídící orgány a obsluhy techniky, hlavně buldozerů — nejlépe v součinnosti s vojenskými odborníky).

Komunikace mohou značně poškodit i výbuchy jaderných min, které na území teritoria položily výsadkové skupiny speciálního určení nepřítel. Při práci je třeba brát v úvahu velký rozsah radioaktivního zamoření, který může znemožnit úpravu komunikací.

Dalším specifickým prvkem úpravy komunikací za války bude značné poškození jejich zatáček a křižovatek při přesunech pásové bojové techniky. To si vyžádá zejména zabezpečení dostatečného množství posypového materiálu k ochraně těchto úseků komunikací a jeho dovedné využití za provozu po komunikacích.

A konečně další zvláštnost úpravy a obnovy komunikací za války oproti míru představuje i značný rozsah budovaných dočasných obížděk (často jen vytyčených a málo nebo vůbec nezpevněných os postupu). Ke zpevnění těchto os postupu se nejlépe hodí rychlostavné vozovky. V míru jsou u nás používány pouze silniční betonové panely, v řadě kapitalistických států jsou používány a v poslední době zejména vyvíjeny ocelové a jiné skládací rychlostavné konstrukce (u nás je jeden z typů těchto konstrukcí součástí pontonové mostové soupravy PMS). Tak např. americká armáda používá přenosných vozovek typu M8A1 z ocelových lisovaných desek nebo typu AM 2, AM 3 nebo XM 19 z vysokopevnostního plechu z hliníkových slitin (ověřených v boji v Jižním Vietnamu¹⁾). Bundeswehr vyvíjí přenosnou vozovku z pružných ocelových šestihranných desek a speciálních koncových prvků²⁾. V poslední době se vývoj v této oblasti orientuje na lehké plastické hmoty, které podstatně snižují pracnost a namáhavost montáže a zejména požadavky na přepravu (např. americká souprava pro zvýšení únosnosti terénu MO-MAT, představuje panely z plastické hmoty zesílené skelným vláknem³⁾ a souprava T 17 z nylonové tkaniny⁴⁾ — nebo umožňující přímé zpevnění zeminy pomocí polyetylenových vodonepropustných fólií (např. americká souprava MESL⁵⁾).

¹⁾ Plk. ing. D. Fodorov: Některé voprosy stroitelstva polevyh aerodromov — Voj. zarubnik 3/72

²⁾ Pioniere, duben—září 1971

³⁾ Zpravodajské informace MNO-GS/ZS čís. 5/123/1973

⁴⁾ Military Review, březen 1971

⁵⁾ Military engineer, květen—červen 1972

Vzhledem k možnosti několikanásobného a různorodého využití těchto vozovek, měli bychom jejich vývoji a využití již v míru věnovat daleko větší pozornost, než dosud. Též je třeba počítat s vytvořením dostatečných zásob pro případ války.

Pokud jde o mosty, pak jejich největší rozsah ničení nebo poškození způsobují jaderné výbuchy (viz údaje z tab. 6—9 předpisu Oper-51-3). Podle zkušeností z Hirošimy a Nagasaki byla řada mostů poškozena především účinkem tlakové vlny, odražené od vodní hladiny, přičemž došlo i k jejich posunutí mimo osu mostu.

Způsob opravy nebo obnovy poškozeného mostu bude záviset především na délce jeho mostních polí a na stupni a druhu jeho poškození. Všeobecně můžeme konstatovat, že snadněji opravíme a obnovíme mosty ocelových konstrukcí než mosty železobetonové. Přitom obnova nebo oprava poškozených mostů o délce mostního pole delšího než 50 m si zpravidla vyžádá (i při zasazení speciálních zmobilizovaných i vojenských mostních jednotek) doby delší než jeden den. Proto pro přesuny vojsk bude nezbytné zabezpečit buď vhodnou obížděku, nebo zřídit plovoucí most. Kromě toho zničená mostní pole železobetonových mostů mohou způsobit zatarasení koryta vodního toku a tak dočasně místní zátopy, nebo zvýšení vodní hladiny protiproudě mostu. Vzhledem k tomu, že účinky tlakové vlny na ocelové mosty jsou jen neznamatelně větší než účinky na železobetonové mosty, bude z hlediska jejich snadnější opravy a obnovy za války výhodnější zřízovat zejména přes středně široké a široké vodní toky mosty ocelové, než železobetonové.

Vzhledem k poměrně snadné zranitelnosti mostů a tím i dočasnému vyřazení komunikací, bude nezbytné zabezpečit již v míru u příslušných KVS a OVS (v součinnosti s dopravními odbory KNV a ONV) trvalé získávání, upevňování a vyhodnocování těchto údajů:

- charakteristiky vodní překážky v místě mostu a nevhodnějších míst pro zřízení záložních přeprav (včetně základní technické a prováděcí dokumentace pro zřízení záložních mostů, i plovoucích);

- o stavu přisunových a odsunových komunikací do předpokládaných míst záložních přeprav;

- o vhodných obížděkách (včetně míst předpokládaných záložních mostů a již v míru budovaných stálých brodů);

- o materiálu z místních zdrojů, který je vhodný k opravě nebo obnově zničeného mostu, popř. ke zřízení náhradního mostu;

- o kapacitních možnostech mobilizo-

vaných teritoriálních útvarů a jednotek ministerstva dopravy a ministerstva stavebnictví, vyčleněných organizací silničních správ krajů nebo speciálních silničních nebo železničních teritoriálních útvarů a jednotek.

V rámci připravovaných opatření k zabezpečení obrany teritoria bude však nezbytné stanovit jednoznačnou odpovědnost za opravu a obnovu poškozených a zničených mostů na předurčených komunikacích, funkční zodpovědnost orgánů vojenských okruhů, KVS a OVS za řízení oprav a údržby těchto mostů, popř. za zřizování náhradních přeprav. Jak jsem již uvedl, za opravu a údržbu mostů přes úzké a středně široké řeky (do 150 m) — včetně zřizování záložních přeprav — by měly zodpovídat civilní teritoriální složky a přes ostatní řeky pak vojenské teritoriální složky. Tyto složky by měly již v míru zodpovídat i za přípravu podkladových materiálů k zajištění přeprav, za přípravu skládek vhodného materiálu k opravě a obnově, popř. ke zřízení náhradních mostů, a za přípravu záložních přeprav (včetně broďových) a přístupových komunikací k nim.

Železniční vojsko teritoria by mělo mít zodpovědnost za údržbu a obnovu přeprav ř. povodně na údržbu a obnovu přeprav přes střední a dolní Váh (prakticky počínaje Žilinou) a přes Vltavu a Labe (od soutoku s Vltavou). Zabezpečení přeprav přes tyto řeky bude kromě šířky jejich toku navíc ztíženo i velkým počtem vodních děl na těchto řekách. Jejich zničení může vyvolat vážné problémy jak v organizování přeprav, tak v údržbě a úpravě vhodných přístupů k nim.

Přitom předpokládám, že mobilizované útvary a jednotky ministerstva dopravy a ministerstva stavebnictví, popř. vyčleněné organizace silničních správ krajů a okresů, budeme využívat v rámci krajů a okresů k zabezpečení přeprav přes vodní toky užší než 100–150 m s důrazem na zabezpečení přesunů polních vojsk. Tomuto požadavku bude třeba přizpůsobit i vojenský výcvik předurčených příslušníků těchto jednotek a přehodnotit počty těchto útvarů a organizací vzhledem k jejich kapacitním možnostem.

Na základě zkušeností ze cvičení v PLR můžeme počítat s tím, že obnova a oprava zničených a poškozených mostů mobilizovanými útvary a jednotkami ministerstva dopravy a ministerstva stavebnictví bude zpravidla delší než při zasazení speciálních železničních jednotek. V PLR např. plánuj, že za 10 hodin práce jsou tyto útvary s to

— obnovit zničený most do 20 m rychlostí 0,8 hm/h,

— opravit poškozený most rychlostí 2,5 hm/h.

Při rozsáhlém zničení mostů na území státu (na začátku války) bude vhodné položit hlavní úsilí všech předurčených organizací především na opravu a obnovu mostů přes vodní toky širší než 40 m. Užší vodní překážky by mohly dočasně překonávat přesunující se polní vojska s využitím útočných popř. doprovodných mostů, brodění apod. I k tomuto účelu bude vhodné mít na vyhrazených místech v blízkosti předpokládaných přeprav zálohu tohoto mostního materiálu jako náhradu za vestavěné mosty.

K řízení prací spojených s údržbou přeprav na vyhrazených komunikacích bude účelné mít pro případ války vycvičené štáby. Tyto by v rámci kraje (popř. okresu) převzaly zodpovědnost za zabezpečení nepřetržitosti přeprav a za nejučinnější využití mobilizovaných útvarů a jednotek ministerstva dopravy a stavebnictví a vyčleněných organizací silničních správ krajů a okresů. Mohou též účinně za plnění těchto požadavků železniční náčelníky krajů, jejichž funkce v rámci KVS doporučuji zříditi již v míru (kromě požadavku zabezpečení přesunů polních vojsk na území kraje by zodpovíдали i za dodržování opatření k ochraně vojsk popř. i obyvatelstva před účinky ZHN a zejména za jejich včasnou likvidaci, jakož i za ostatní opatření železničního zabezpečení obrany a ochrany území kraje). K tomuto závěru mne vede skutečnost, že nepřítel v rámci izolace bojiště bude ničit komunikační síť v zápolí, jak o tom svědčí poznatky z války ve Vietnamu (Američané vyčlenili 40 % vzdušných sil k desorganizaci komunikačního systému).

Při použití jaderných zbraní může rozsah zamořeného území ČSSR být značný. Polní vojska budou nucena překonávat zamořené prostory a to jednorázově a při využití bojové techniky. Mobilizované útvary a jednotky ministerstva dopravy a stavebnictví a ostatní předurčené útvary a organizace budou nuceny v zamořených prostorech pracovat zpravidla další dobu bez možností využití ochranných vlastností bojové techniky (stroje pro úpravu a údržbu komunikací a mostů nejsou — kromě kolových dozerů — uzpůsobeny pro práci v zamořeném terénu). To si na jedné straně vyžadá velkých organizačních schopností řídicích funkcionářů (včasné střídání pracovních směn a jejich hygienickou očistu) a na druhé straně návyků a zkušeností pracovníků těchto útvarů a organizací a jejich dokonalého vybavení pro práci v zamořeném terénu.

Při jaderných úderech na důležité úseky komunikací a komunikačních objektů (přehrad a mosty přes široké řeky) nebudou moci útvary a jednotky zahájit práci na obnově ihned po jaderném úderu, ale až po snížení stupně radioaktivního zamoření. To pochopitelně může mít vliv na rychlost a plynulost přesunu polních vojsk.

Propočty zjistíme, že např. při jaderných úderech 20–75 kt mohou polní vojska pokračovat v přesunu přes zamořené prostory již za 4–6 hodin po jaderném úderu a obdrží průměrně po 25 r. Jednotky pro obnovu a údržbu komunikací a mostů mohou přikročit k práci nejdříve za 6 až 8 hodin a po jejich zasazení musíme zajistit včasné střídání a hygienickou očistu, aby jejich ozáření nepřekročilo stanovené normy. Připočteme-li k tomuto času ještě dobu potřebnou k obnově (opravě) zničené komunikace nebo mostu, vidíme, že zdržení přesunu polních vojsk může být značné. Přesun mohou zahájit až po poklesu radioaktivity a sjízdnosti komunikací.

Některé zvláštnosti zabezpečení manévru polních vojsk přes široké řeky

Jak jsem již uvedl, bude obnova a údržba přeprav přes široké řeky úkolem ženijního vojska teritoria. To bude k tomuto účelu využívat především pontonových souprav SMS a PMS. Při použití soupravy SMS počítám s tím, že dovolená rychlost přepravy po mostě (a to výhradně jednoproudové) bude 15 (pásky 10) km/h, zatímco u souprav PMS (dvouproudové přepravy kolových vozidel) se rychlost přesunu po mostě zvýší na 40 (pásky 30) km/h.

Požadovanou propustnost (viz tabulka 1) jsou mosty PMS s to (pokud bude zabezpečena dobrá regulační služba) zajistit a to při obousměrném přesunu kolových vozidel, zatímco mosty SMS sníží propustnost u kolové techniky asi o 25 % a u pásové techniky téměř o 60 %. Při použití jiných druhů přeprav (brodové, přívozové) se propustnost komunikací sníží ještě daleko více.

Vzhledem k nezbytnosti zabezpečení dlouhodobé mostové přepravy na vyhrazených komunikacích bez možnosti většího manévru plovoucím mostem se podstatně zvyšuje i jejich zranitelnost. Bude proto třeba vytvořit dostatečné zálohy pontonových souprav pro potřebu ženijních teritoriálních útvarů, aby mohly zabezpečit trvalost přeprav. Tyto zálohy pontonových souprav bude třeba skladovat v blízkosti Váhu, Vltavy a Labe v místech, odkud mo-

Příslušné teritoriální složky by měly již v míru zabezpečit pravidelný a trvalý výkon předurčených příslušníků mobilizovaných útvarů a jednotek ministerstva dopravy a stavebnictví a vyčleněných organizačních silničních správ krajů a okresů pro plnění úkolů v zamořeném terénu.

Jaký význam přikládají např. zabezpečení manévru na území NSR svědčí počet již v míru postavených (i když většinou rámcových) teritoriálních ženijních útvarů určených k údržbě a obnově komunikací a přeprav. K 1. 1. 1973 měli v rámci teritoriálního vojska Bundeswehru velitelé vojenských okruhů k dispozici 10 těžkých ženijních praporů, 15 ženijních praporů, 6 říčních rot, 9 ženijních přívozových rot a 10 těžkých žen. mostních rot, v podřízenosti velitelů krajů je pak celkem 31 ženijních praporů (každý kraj jeden ženijní prapor)⁶. Bývalý inspektor pozemních sil NSR genpor. Albert Schmetz v článku „Das Territorialheer“ v Truppenpraxis, září 1971, uvádí, že jedním ze tří hlavních úkolů teritoriálního vojska NSR je zabezpečit volnost manévru ozbrojených sil NATO na území NSR.

mou být snadno přesunuty k různým předpokládaným mostovým přepravištím přes tyto řeky. Navíc ihned, jakmile to situace dovolí, bude třeba plovoucí mosty nahrazovat mosty nízkovodními nebo alespoň kombinovanými. To si však vyžádá, aby ženijní teritoriální útvary byly kromě plovoucích mostů vybaveny i prostředky pro zřizování nízkovodních mostů. Materiál pro stavbu těchto mostů (dřevo, nosníky různého druhu apod.) bude třeba získávat výhradně z místních zdrojů. Na zřizování dřevozávodů nebudou síly a prostředky a zpravidla ani čas.

U plovoucích i kombinovaných mostů přes řeky Labe a Vltava měli bychom uvažovat se zřizováním propustí pro potřeby říční dopravy.

Vzhledem k potížím při zřizování a zejména dlouhodobé údržbě bude třeba počítat i s využitím brodů a jízdy tanků pod vodou. Pro zvýšení únosnosti a odolnosti přepravišt bude vhodné vybudovat již v míru nejen rozsáhlou síť přepravišť s využitím silničních panelů a zabezpečit jejich pravidelnou údržbu, ale i nezbytné přístupy k těmto přepravištím z komunikací předurčených pro přesuny a manévry vojsk na území ČSSR.

⁶) 1. vložka k Zprav-51-1.

K zabezpečení přeprav na řekách Váh, Vltava a Labe s využitím plovoucích mostů a již v míru připravených stálých brodů bude třeba rozvinout několik pontonových útvarů (v míru rámcových), které jsou podřízeny teritoriálnímu velení a mají dostatečné množství pontonových souprav. měli bychom současně zvážit možnost postupného mírového budování tunelů (zejména na řece Vltava a Labe), které by zabezpečily přesuny i manévry vojsk při zničení přehrad a to i v době působení přívalové vlny. Vzhledem k značnému rozbáhnění přilehlého terénu a břehů uvedených řek při zničení přehrad je třeba, aby pontonové útvary měly organizačně začleňeny i roty zemních strojů pro zabezpečení úprav přístupů k jednotlivým přepravištím.

Vyhodnocení z tohoto hlediska zaslужuje i oblast Východoslovenské nížiny (vzhledem k účinkům přívalové vlny vod-

ních děl Vihorlat na řece Laborec, Velká Domáša na řece Ondava a Ružín na řece Hornád). Tato skutečnost si navíc vyžaduje zabezpečit již v míru kapacitní rokádky jak v bezprostřední blízkosti, tak ve vzdálenosti 50—70 km od uvedených řek, aby byl zajištěn co nejrychlejší manévr polních vojsk na jednotlivá přepraviště.

Vzhledem k zásadní důležitosti zabezpečení přeprav přes uvedené řeky na území ČSSR bude nezbytné určit orgány, které by odpovídaly za udržení plynulosti přesunů přes tyto řeky. Mohou to být buď ženijní náčelníci vojenských okruhů, nebo náčelník ženijního vojska MNO. Těmto funkcionářům bude třeba podřídit pontonové útvary teritoriálního velení k údržbě přeprav přes tyto řeky. Zálohy pro tyto útvary můžeme cvičit v předpokládaných prostorech stavby plovoucích a nízkovodních (popř. kombinovaných) mostů.

UTAJENÍ MÍST VELENÍ

Velké útočné operace sovětských vojsk ve Velké vlastenecké válce se vyznačovaly rozsáhlým soustředěním vojsk i bojové techniky na velkém prostoru a byly náročné na materiální zabezpečení. Odborná literatura i válečná beletrie o těchto operacích dokazuje, že byly důsledně utajeny a jejich zahájení bylo pro nepřítele překvapením.

Z těchto faktů můžeme vyvodit závěr, že rozhodující pro řízení činnosti vojsk v těchto operacích — právě velitelů a štábů, realizovaná na místech velení — byla před nepřítelem přísně utajena jak při organizaci, tak i v průběhu operace.

O důslednosti a náročnosti utajení míst velení Sovětské armády za VVV nás přesvědčuje G. K. Žukov v knize „Vzpomínky a úvahy“, líčením situace při návštěvě velitelského stanoviště jedné tankové brigády. Píše: Po deseti až dvanácti kilometrech mne najednou v lese zastavili ozbrojení vojáci v kombinézách tankistů. Jeden z nich přistoupil k autu. „Dále jet nemůžete“, řekl. „Kdo jste?“. Řekl jsem

své jméno a na oplátku se zeptal, kde je jejich útvar.“ „Tady v lese, asi sto metrů odtud je štáb tankové brigády“. (Svoboda, Praha 1971).

Místa velení byla zařízena velmi jednoduše a účelně. Byla umístěna tak, aby měla co největší vliv na podřízená vojska a poskytovala co nejvhodnější prostředí pro práci velitele i štábu. Zvláštní důraz byl položen na maskovací opatření (světelná kázeň, pohyb osob a vozidel, zastírání příjezdových a odjezdových cest apod.) utajení spojení a na zabezpečení obrany a ochrany.

Úroveň strážní služby byla na vysoké úrovni.

Současný stav na místech velení nabytý na základě těchto zkušeností ještě větší kvality, o čemž se přesvědčujeme při společných cvičeních se Sovětskou armádou.

Význam míst velení jako koordinátora veškeré činnosti na bojišti vzhledem k používání jaderných zbraní, velkého počtu bojové techniky a vysoce manévrové činnosti vojsk podstatně vzrostl.

Místa velení budou s mnohem větší intenzitou středem pozornosti veškerého nepřátelského průzkumu, cílem úderů jaderných zbraní a nepřátelského letectva. Proto jsou současné požadavky na utajení míst velení a na jejich zvýšení odolnosti kvalitativně vyšší a náročnější, než tomu bylo v minulosti.

V operacích, především s ohledem na možnost použití jaderných zbraní a používání nejmodernějších prostředků průzkumu ke zjištění míst velení, je opatření k jejich utajení jedno z rozhodujících v činnosti velitelů a štábů.

Vychází z této reálné situace u štábů:

Místa velení jsou vybavena nejmodernější technikou a to pásovou i kolovou, vrtulníky, jejich činnost zabezpečuje rozsáhlá síť spojovacích prostředků.

Jsou centrem velení a proto nepřetržitě vyhledávaným místem podřízených velitelů a štábů z důvodů zabezpečení operace.

Tvoří celek, který má zvláštní specifické rysy:

- speciální vozidla (pro práci štábů a pro spojení),
- pořádkovou službu, rozmístěnou na omezeném prostoru,
- větší pohyb osobních vozidel i motospojek,
- lety vrtulníků nebo spojovacích letounů.

Vyznačuje se zvláštní „bojovou“ činností:

- relativně statická činnost, delší dobu pobyt ve stejném prostoru bez zvláštního pohybu začleněných vozidel, především nákladních;
- umístění v prostorech, které mají vždy stejnou charakteristiku (okraj lesa, kde je více cest; porost není hustý, stromy většinou odrostlé a tvořící ucelenou přírodní masku; vesnice, která bývá vysídlena nebo s menším počtem obyvatelstva);

— prostory (místa) umístění jsou relativně níže položeny než okolí, nejsou to přírodní nebo jiné dominanty apod.

V rámci operační sestavy vojsk je jejich rozmístění relativně stále v hloubce od prvosledových jednotek.

Místa velení se přesunují převážně v noci a samostatně, přičemž je částečně omezen provoz ve spojovacích sítích. Sestava je charakteristická speciální bojovou technikou, nejsou zde tanky, větší počet OT, chybí zde dělostřelectvo, převážnou část z počtu osob tvoří důstojníci. Přesun jde směrem k frontě a v týlovém prostoru. To všechno, kromě další činnosti identifikuje rozmístění i přesun míst velení.

Co znamená utajit místa velení.

Utajení míst velení je souhrn opatření v oblasti zabezpečení operační (bojové) činnosti, která ve svém důsledku zabraňuje jejich prozrazení a tím vyřazení činností nepřítel. Řeší je jak nadřízený štáb, především v rámci maskovacích opatření ve prospěch podřízeného štábu, utajení přesunu, zaujetí a opuštění místa velení, provozu rádiových stanic a ostatní speciální techniky, tak i náčelník příslušného štábu při organizaci zabezpečení bojové činnosti vojsk.

Zabezpečit maximální utajení znamená dodržovat a respektovat kromě jiného i tyto zásady v činnosti velitelů a štábů při přesunu, zaujetí nebo opuštění prostorů míst velení.

Např. rozmístění míst velení mají znát jen ti funkcionáři, kteří to nezbytně potřebují pro plnění služebních povinností. Je-li třeba, ostatním se v případě nutnosti udávají jen místa, která jsou nařizována pro příjem a doručování služebních dokumentů a jiných zásilek.

Správně je rozmístit vzhledem k uspořádání operační sestavy. Volit místa na odvrácených svazích, v členitém terénu mimo komunikační tahy, která nejsou přf-

rodními dominantami, tvoří ochranu proti účinkům zbraní hromadného ničení, jsou vhodná k obraně proti tankům a nejsou centrem pohybu civilních osob. Místa velení svou činností mají tvořit soulad s činností ostatních druhů vojsk a speciálních vojsk.

Rozhodující pro velení je spojení i zabezpečení štábů potřebnou bojovou technikou. Jejich neutajená činnost je především demaskujícím prostředkem. Z toho důvodu jsou veškeré nejmodernější identifikační prostředky nepříteli zaměřeny na jejich zjištění, zvláště na provoz spojovacích prostředků. Proto má rozhodující význam kázeň na pojičkách, utajení spojovacího provozu i celkového provozu veškeré bojové techniky.

Utajení míst velení zabezpečuje i organizace a dodržování přísného vnitřního režimu na velitelských stanovištích. Ten zabezpečíme vymezením pohybu vozidel a osob, světelnou kázní, zamezením vstupu nepovolaným osobám, pečlivým zacházením s bojovou dokumentací, vnějším i vnitřním střežením a obranou a ochranou míst velení. Velmi významné je zřídit na vhodné přístupové cestě místo pro příjem a doručení služebních dokumentů a zásilek a volit jejich vhodné označení ukazatelem. Pro zabezpečení celkové regulace použít jen ty nejdůležitější a nejpotřebnější ukazatele. Označit především stanoviště operačního dozorcího, dozorcího, velitelského stanoviště, dozorcího pro spojení, ošetřovny, úkrytů pro příslušníky štábů a parkoviště dopravních prostředků.

Zvláště je třeba zvážit, kde je pohyb vozidel a osob vůbec zakázán a tyto úseky pečlivě zvýraznit. Při celkovém rozmístění regulačních značek dodržovat určitý systém, charakteristický přehledností, účelností a utajením, zvláště při umístění světelných ukazatelů. Za zmínku stojí i vhodné umístění agregátů, protože jejich čin-

nost pomáhá bezprostředně identifikovat místa velení, stejně tak, jako neuvážené vedené spojovací kabely. Udržení vnitřního režimu zabezpečuje pořádková služba.

V současné době, kdy je používáno vrtulníků, je třeba organizovat maskovací opatření, zastírající jak směry letů, přistávání i vzlety, tak i rozmístění těchto prostředků na zemi.

Při dodržování všech zásad utajení musí být místa velení při rozmístění v terénu připravena okamžitě opustit zaujatá místa v případě napadení. Proto je nutné rekognoskovat i záložní prostor.

K zabezpečení velení podřízeným vojskům, spojení se spolupůsobilými svazy (svazky, útvary), s nadřízeným štábem a se sousedy se musí místa velení v průběhu operační (bojové) činnosti přesunovat v různých časových intervalech a na různé vzdálenosti. Vlivem tempa operace se časová potřeba přemístění projevuje u každého místa velení jinak. Normy bývají obvykle tyto:

VS frontu 1krát za 2—3 dny,

VS armády 1krát za 1—2 dny,

VS divize 2—3krát za den.

Příprava i přesun do nových prostorů, především velitelských a týlových stanovišť vyžaduje stejné zásady utajení. Pokud se VS nepřesunuje v rámci přesunu svazu (svazku), přesunuje se především v noci nebo za ztížené viditelnosti. Vzhledem k předpokládané situaci na komunikacích může se velitelské stanoviště přemístit do nového prostoru po sledech, mimo předsumuté a pomocné velitelské stanoviště.

Přesun jednotlivých míst velení se nemá časově shodovat. Přitom je třeba dodržovat spolehlivé spojení s vojsky i ostatními místy velení.

K zásadám utajení při přesunu kromě jiného patří tato opatření:

— osa přesunu a čísla pochodových

proudů se vydávají těsně před zahájením přesunu. Nelze udávat jako poslední místa na ose přesunu místo příslušného velitelského stanoviště. Posledním zveřejněným místem v plánu přesunu bude regulační místo, z kterého přesun řídí pořádkové orgány provozní jednotky do prostoru rozmístění VS;

- organizovat obranu a ochranu míst velení za přesunu;

- zabezpečit pořádkovou službu. K tomu využít nejen vlastní ale i pořádkovou službu podřízených jednotek i tzv. průvodců z řad příslušníků štábu, kteří v době přesunu jsou vzhledem k jejich předpokládanému použití k dispozici;

- dodržovat přísnou kázeň v zákazu používání spojovacích prostředků;

- přesun volit co nejkratším směrem, mimo důležité komunikační uzly, hospodářská centra, přírodní dominanty a v terénu, který zabezpečuje přirozenou ochranu proti zbraním hromadného ničení. Vzhledem k uspořádání bojové (operační) sestavy má jít mimo prostory soustředění vojsk, raketových vojsk apod.

Obrana a ochrana míst velení za přesunu proti nepřátelské diverzi je vždy složitější než při jejich rozmístění v terénu.

Zabezpečit utajení míst velení v současných podmínkách vedení operace (boje) je složitý problém, jehož zvládnutí vyžaduje maximální dodržování maskovací kázně, vysoké organizovanosti od velitelů i štábů, ale i uvědomělou kázeň od všech příslušníků velitelských stanovišť.

Zákony války —

— základ vědeckého velení

Velení je složitý a mnohostranný proces. Můžeme v něm vidět dva hlavní aspekty, dva typy činnosti

— myšlenkový postup velitelů, důstojníků a orgánů velení spojený s poznáním bojové situace, zpracováním rozhodnutí a plánováním bojové činnosti;

— praktickou organizátorskou práci, která směřuje k realizaci přijatého rozhodnutí, zabezpečení splnění bojového úkolu jak ve speciálně vojenském, vojenskotechnickém, tak i v ideologickém a morálně psychologickém směru.

Základ celého procesu velení tvoří rozhodnutí velitele. Proto charakter velení v celku do značné míry závisí na úrovni poznání a plánování bojové činnosti. Tato úroveň může být intuitivně empirická nebo vědecká, v závislosti na charakteru znalostí a metod, charakteru práce a technických prostředků, které používají velitelé a štáby v procesu zpracování rozhodnutí.

Vznik masových armád a jejich všestranná motorizace ve 20. století, narůstání rozměrů a složitosti vojenské činnosti, změny ve složení vojsk a charakteru vojenské činnosti měly za následek zvětšení podílu vědeckých poznatků a vědeckých metod ve velení. Nezbytnost vědeckého velení zvláště vystupuje do popředí v souvislosti s probíhající vědeckotechnickou revolucí.

Výchozí zásady o nezbytnosti a podstatě vědeckého řízení socialistické společnosti a jeho ozbrojených sil formuloval V. I. Lenin. Již v prvních dnech sovětské moci zdůrazňoval, že s vítězstvím revoluce je nutné organizovat „práci tak, aby skutečně stála na výši soudobé vědy a dávala nám všechny její dosažené výsledky“.

Nezbytnými předpoklady vědeckého řízení V. I. Lenin nazýval kompetentnost v té oblasti, v níž se uskutečňuje řízení, a vědecké znalosti širokého rozsahu. Napsal: „Abychom mohli řídit, musíme být kompetentními, musíme plně a přesně znát všechny podmínky výroby, musíme plně a přesně znát všechny podmínky výroby, musíme znát techniku této výroby na její soudobé úrovni, musíme mít určité vědecké vzdělání“. Kromě toho pro vědecké řízení je nezbytné chápat podstatu samotného procesu řízení, rozvoj vědy o řízení a její ovládnutí všemi vedoucími kádry.

Na čem závisí skutečně vědecká úroveň znalostí a metod používaných v řízení? Co charakterizuje a zabezpečuje hluboké chápání současnosti, správné zhodnocení minulosti a efektivní předvídání budoucnosti?

Vědu představuje systém rozvíjejících se znalostí, které zobecněně odrážejí nejpodstatnější stránky a vztahy objektu, jsou to znalosti získané a uspořádané s použi-

tím určitých metod, vyjádřené v přesných pojmech a ověřené společensko-historickou praxí. Je nutné zdůraznit, že určitou sumu znalostí stanoví věda, odráží-li objektivní zákony, přesně je formuluje a uvádí do jednotného systému; určitý souhrn dílčích poznání může si dělat nárok na status metody, jestliže ztělesňuje v sobě zákony pohybu objektu, jeho vnitřní logiku. Objasnění současných jevů, správné zhodnocení jejich historické minulosti a zdůvodnění předvídání budoucnosti není možné bez poznání a efektivního využití zákonů objektivního světa. Takovým způsobem, znalost obecných, nezbytných a podstatných vztahů — zákonů, metodologicky a metodicky správné využívání těchto znalostí v konkrétně vzniklé situaci vytvářejí obecný základ vědeckého řízení v libovolné sféře.

Na základě toho můžeme vyvodit tento závěr: Podstata vědeckého řízení tkví v tom, aby přijímalo a uvádělo do života rozhodnutí se znalostí věci, s využitím nejnovějších poznatků přírodních a technických, společenských a logickomatematických věd, tzn.:

— na základě znalostí zákonů objektivního světa a zákonů samotného procesu řízení;

— na základě prověřené informace o konkrétně vzniklé situaci;

— s využitím systému vědeckých metod, které umožňují aplikovat nahromaděné znalosti na konkrétní situaci, správně ji zhodnotit, udělat zdůvodněnou předpověď a zpracovat plán činnosti, blízký optimálnímu.

Specifika zákonů války jako regulátorů řídicí činnosti

V sovětské vojenské literatuře se pokoušeli nejméně jednou autoři o to odhalit a zformulovat nejdůležitější zákony války, které charakterizují její původ, vzájemný vztah v ní působících činitelů, jejich vliv na průběh a výsledek ozbrojeného zápasu. I když většina autorů měla různé přístupy a konkrétní formulace, přesto jejich většina přiznává, že nejzákladnější úlohu hrají např. takovéto závislosti:

— politický obsah války určuje charakter vojenských činností v ní;

— existující systém výzbroje a techniky a kvalita početního stavu ozbrojených sil určují formy a způsoby vedení ozbrojeného zápasu;

— průběh a výsledek války závisí na vzájemném vztahu vojenské síly (materiálních a duchovních sil) válčících států;

— průběh a výsledek bojové činnosti závisí na změně stavu a vzájemného vztahu bojové síly protistojících stran.

Tyto obecné zásady jsou plně použitelné pro sféru velení. Těžiště položené na marxisticko-leninské teorii, na učení o válce a armádě, na vojenské vědě, na určité a jasné závěry řady jiných společenských, přírodních, technických a logickomatematických věd, na objektivní zákony, které odrážejí — to je výchozí základ vědeckého velení.

Vědecké velení je nemyslitelné bez vysoké operativnosti a přesnosti zhodnocení vzniklých změn konkrétní bojové situace. Žádné teoretické znalosti nejsou nic platné, nemá-li velitel k dispozici takový druh informací. Využívání výsledků soudobé vědy a techniky ke zvýšení operativnosti a úplnosti sběru, předání — přijím, přeměnění a přehledného zobrazení těchto informací — je jedním z nejdůležitějších ukazatelů vědecké úrovně velení.

Vědecké velení je konečně charakterizováno používáním souhrnu přesně zdůvodněných metod a optimalizace rozhodnutí. Účinně velet v soudobé válce může jen velitel, který ovládá dialektickou metodu myšlení, zná obecné vědecké poznatky, metody poznání, a osvojil si speciální empirické a teoretické, kvalitativní a kvantitativní zásady optimalizace rozhodnutí.

Analýza předpokladů a podstaty vědeckého velení ukazuje, že získané vojenské znalosti a rovněž používané metody mají jednotný objektivní základ — zákony materiálního světa. Vlastní význam v takovéto specifické sféře jako je velení, mají všechny zákony války. Jejich hlubší znalost a správné využívání mají rozhodující úlohu.

Tyto závislosti ovšem nevyčerpávají všechny složité vztahy a faktory objektivního a subjektivního druhu, které mají vliv na charakter a způsoby, na rozvoj a výsledky vojenské činnosti. Proto ve vojenské literatuře nazývají se i ostatní zákonitě spojitosti jak obecné, tak i dílčího charakteru, které odrážejí různé stránky vojenské činnosti a války v celku.

Cílem tohoto článku je zkoumat předpoklady a cesty využití již známých zákonitých závislostí, ale v principu libovolných obecných a specifických zákonů války v praxi velení, v procesu rozpracování a zdůvodnění rozhodnutí. Vojenští teoretikové a praktikové, kteří uznávají existenci objektivních zákonů války, nezbytnost jejich poznání a kteří používají ty nebo jiné jejich formulace, téměř jednomyslně zdůrazňují toto: podstata hlavních zákonů známých ve vojenské vědě je dostatečně prostá, není těžké jí pochopit;

ovšem použití těchto zákonů k dosažení vítězství je neobyčejně složité a nejsou vždy jasné způsoby, které vedou od znalosti zákona k efektivnímu působení. To je také důvodem proto, že činnost při velení bude vždy oblastí umění, ve kterém vzájemně působí dovednost a vůle, logika a intuice, kombinace a riskování.

Průběh a výsledek ozbrojeného zápasu v podstatě závisí na poměru sil (bojové síle) protistojících stran. Z toho můžeme vyvodit závěr, že musíme být silnější než protivník, v krajním případě na nejdůležitějším místě a v potřebném okamžiku. Co máme zahrnovat do pojetí bojové síly, jak počítat reálný poměr sil, jak určit dobu a místo, způsob činnosti, aby poměr sil byl zachován nebo byl změněn ve prospěch vlastních vojsk — to jsou otázky, na které můžeme těžko najít přímou a jednoznačnou odpověď.

Abychom mohli určit podmínky, cesty a způsoby využití zákonů války v zájmu velení, musíme vzít v úvahu jejich specifiku jako objektivních vztahů a jako zásad vojenské vědy.

Tuto specifiku charakterizují tyto okolnosti:

1. Zákony války jsou objektivní vztahy, které vznikají nezávisle na poznání a vůli lidí. Kromě toho, i když nepoznané, působí živelně jako slepá síla, určují průběh událostí. Tak jako ostatní sociální zákony (na rozdíl od přírodních zákonů), neexistují mimo společnost, ale projevují se jen přes poznávací činnost lidí. Zejména lidé vytvářejí podmínky, v nichž začínají a končí svou činnost objektivní zákony války. Subjektivní faktor hraje podstatnou úlohu při jejich stanovení a charakteru jejich projevu.

2. Složitost a mnohostrannost jevů války, vliv na vývoj množství objektivních a subjektivních faktorů, významná úloha nahodilosti (nejen opakujících se, statisticky zachycených, ale i individuálních neopakovatelných) podstatně působí na formu projevu objektivních zákonů války. Vyjadřují se vně ne jako jednoznačné závislosti, které přesně určují přechod těch nebo jiných událostí, ale jako vztahy kvazistatického charakteru, jako tendence, které v konkrétních případech mohou být realizovány jen s určitou pravděpodobností. Např. vznik systému raketových jaderných zbraní neznamená, že ve všech případech budeme používat jen způsoby činnosti, které podmiňují zejména tyto zbraně. Dosažené převahy bojové síly na některém směru činnosti nevylučuje to, že útok z celé řady důvodů nebude pokračovat a vojska budou přecházet do obrany

atd. Tuto skutečnost nemůžeme nebrat v úvahu při předvídání, při řešení konkrétních úkolů velení.

3. Zákony války jako kompaktního jevu působí stejně pro obě protistojící strany, a proto nemohou být „zákony války“ pro jednu z nich. Každá strana jich může využívat více nebo méně účinně ke splnění všech cílů; to také závisí na subjektivních momentech — na uvědoměném a aktivním charakteru činnosti bojujících vojsk a na kvalitě velení. Uvedené zvláštnosti objektivních zákonů války určují tu formu, v níž jsou vyjádřeny nebo mohou být vyjádřeny ve vojenské vědě. Zákony vědy na rozdíl od intuitivně empirických chápání zákonitostí představují přesné formulace, v nichž jsou zakotveny

— prvky, které jsou ve vzájemné souvislosti;

— charakter vztahů mezi prvky (vznik, existence, podmíněnost, rovnost, analogie, vzájemné nebo jednostranné určení atd.);

— typ a usměrnění změn těchto vztahů, tj. dynamika závislosti.

Formulace, které nezahrnují všechny tyto prvky, zejména poslední, můžeme hodnotit jako pojmenný zákon, ale ne jako jeho plnou zásadu.

Formulace zákonů války uvedené v naší literatuře, v mnoha případech jasně ukazují, jak a čím jsou určeny, ale neobjasňují, jak jsou určovány jedny prvky druhými, jaká je dynamika závislosti mezi nimi. Pro praktické využití poznání zákonů při plnění úkolů velení je nedostatečné znát, že existují závislosti forem a způsobů ozbrojeného zápasu na vlastnostech zbraní a vojenské techniky, ale je nutné kromě toho stanovit samotnou tendenci forem a způsobů boje v závislosti na změnách systému zbraní. Přesně tak je nedostatečné říci, že průběh a výsledek bojové činnosti jsou určovány vztahem bojové síly stran; nezbytné je ještě určit tendenci dynamiky bojové činnosti v závislosti na dynamice poměru sil atd.

Všechny komponenty tvořící obsah zákona mají kvalitativní a kvantitativní přeznání. Zákony vědy musí ideálně vyjadřovat jak kvalitativní, tak i kvantitativní aspekt odražených závislostí. Dosahujeme toho ve mnoha případech a zákon nabývá podobu matematického vzorce, v němž prvky, vztahy mezi nimi a tendence změn těchto vztahů jsou vyjádřeny ve formě matematické symboliky.

V podstatě, teoreticky, taková možnost není ničím omezena; ovšem prakticky vyjadřovat zákon v podobě matematického vzorce se vždycky nepodaří v důsledku složitosti objektů, nedostatečné hloubky a

všestrannosti jejich poznání, nedokonalosti matematického aparátu atd. Ne každá, dokonce i dílčí zákonitost může být lehce vyjádřena v kvantitativní podobě. Zvláště charakteristické je to u zákonů velkého stupně obecnosti, částečně u zákonů sociální skutečnosti, včetně zákonů války.

I když jsou vztahy pravděpodobnosti, kvazistatického charakteru, zákony války ne vždy mohou být vyjádřeny prostředky teorie pravděpodobnosti a matematické statistiky. Nejobecnější zákonitosti, které charakterizují válku jako kompaktní jev, můžeme říci zákony první důležitosti, mají dnes jen kvalitativní formulace. Jejich kvantitativní aspekt si uchovává svou oby-

čejnou podobou a v nejlepším případě může být vyjádřen jen prostřednictvím kvantitativně kvalitativních termínů: „přímo proporcionálně“, „nepřímo proporcionálně“, „čím více... tím více“ atp. Značně větší možnosti vznikají při formulování dílčích zákonů (druhého, třetího pořadí); práce k realizaci těchto možností však teprve začíná.

K předvídání a velení je však neobyčejně důležité vyjádřit zákon nejen kvalitativní, ale i v kvantitativní podobě. Nemožnost nebo omezená možnost okamžitého řešení tohoto úkolu nutí hledat cesty řešení a vyjasnit způsoby využití již známých závislostí k optimalizaci velení.

Způsoby využití zákonů války ve velení

Znalost objektivních zákonů umožňuje hlouběji pochopit, objasnit jev, tj. odhalit jeho charakter, podstatu, příčiny změn a rovněž více nebo méně přesně předvídat vývoj jevu, vyjasnit některé závěry již známých příčin. Objasnění a předvídání otevírají cestu k cílevědomému působení na jev, na jeho řízení. Charakter a praktický význam objasnění a předpovědi závisí na tom, jaké zákony, nakolik hluboce a přesně jsou poznány a vyjádřeny jazykem vědy.

Zákony odhalené vojenskou vědou mohou mít různý stupeň obecnosti, různou šíři činnosti. Čím obecnější je ale poznatý zákon, tím hlouběji, ale méně detailně objasňuje jev, dává více dalekou v perspektivě, ale méně konkrétní předpověď průběhu jeho změn. Zákony vojenské vědy mohou ve větší nebo menší míře vyjadřovat kvantitativní aspekt závislosti; totéž můžeme říci o důslednosti a přesnosti objasnění a prognózy.

Z obecných zákonů války nejbezprostředněji reguluje řídicí činnost zákon závislosti a výsledku ozbrojeného zápasu na změně poměru bojové síly protistojících stran. Jeho obsah můžeme vyjádřit zásadou: efektivnost bojové činnosti každé z bojujících stran je proporcionální stupni převahy v bojové síle, dosažené v procesu přípravy a vedení bojové činnosti. Tento stupeň převahy může se pohybovat od jedné [rovnosti sil] do nekonečna [úplné zničení nepřítele, jeho kapitulace].

Tento zákon objasňuje vnitřní mechanismus vývoje vojenské činnosti, opakuje obecné příčiny vítězství a porážek, umožňuje v abstraktní podobě udělat prognózu: zvítězí ten, kdo zabezpečí změnu poměru sil ve svůj prospěch. Současně ale tento zákon neobjasňuje, z jakých prvků

je složen poměr sil, kdo a jakým způsobem a jak rychle zvítězí.

Jaké jsou možnosti použití obecného zákona v procesu velení? Jeho obecnost má tu přednost, že zahrnuje všechny druhy a měřítka ozbrojeného zápasu, a proto nutí o něm neustále přemýšlet a ve všech případech organizovat velení s přehlednutím k jeho požadavkům, které je nutné v první řadě vyjádřit a přesně určit. Hlavním předpokladem a způsobem praktické aplikace obecného zákona na úkoly velení je především formulování jeho obsahu, vyvození z něho vůdčích myšlenek, principů, pravidel, norem a jejich zakotvení v usměrňujících dokumentech, vojenských řádech, v metodách zpracování rozhodnutí.

Principy a pravidla spojují jak objektivní, tak i subjektivní moment; zahrnují znalost objektivních vztahů, vyjádřených zákonem a ideu, myšlenku o tom, jak je třeba jednat v souladu se zákonem, aby- chom dosáhli úspěchu. Z obsahu výše uvedeného zákona vyplývají požadavky (principy)

— nerovnoměrného rozdělení sil po frontě a do hloubky;

— hromadění sil a prostředků na hlavním směru;

— manévru silami, prostředky, palbou, dýhání letu raket ke změně poměru bojové síly ve svůj prospěch a jiné.

Tvůrčí zhodnocení těchto požadavků v konkrétní situaci je základem efektivního velení.

Některé nejobecnější principy vojenského umění byly začleněny mnohem dříve do vědeckého zkoumání objektivně působících zákonů. Tím se ovšem nepopírá objektivní podmíněnost principů. Ve všech případech vyjadřují požadavky zá-

konů, jejichž hlavní obsah může být „zachycen“ i na intuitivně empirické úrovni, i když nabývá plně přesného a promyšleného charakteru jen v procesu vědeckoteoretického odrazení skutečnosti.

Ale k vědeckému velení, ke zdůvodnění a optimalizaci připravených rozhodnutí je nedostatečné řídit se zákonem v jeho obecné podobě, je nedostatečné brát v úvahu vyplývající z něho obecné vývoje a principy. Je nezbytné hledat mezi blízké stupně ulehčující přechod k podrobnému zhodnocení situace a zpracování rozhodnutí, blízkého optimálnímu. Způsobem takového druhu přechodu je pohyb od obecného k dílčímu, jehož hlavními momenty jsou

- členění obecného zákona na jeho jednotlivé prvky a vyjádření těch faktorů, které jsou v něm obsaženy jen v zobecněné podobě,

- nalezení dílčích zákonitostí, které odrážejí spojitosti jednotlivých prvků ozbrojeného zápasu.

Analýza např. ukazuje, že bojovou sílu protistojících stran charakterizují tyto hlavní parametry:

- množství osob, zbraní a techniky, bojových jednotek, které má k dispozici každá strana;

- kvalita osob (morální duch, vycvičenost, bojové zkušenosti aj.) a rovněž výzbroje a vojenské techniky (mohutnost, délka působení, mobilita atp.);

- síla organizace — zvláštní kvalitativně kvantitativní ukazatel, který charakterizuje organizační strukturu, systém velení „sjednocení“ útvarů a jednotek, účinnost bojové sestavy atd.

Již samo vyjádření těchto ukazatelů a jejich souhrnných prvků konkretizuje obecný zákon a otevírá možnost přímějšího jeho využití při řešení úkolů velení. Je ovšem třeba jít dále, k hledání závislosti mezi vytyčenými parametry a jejich prvky, tj. jít k dílčímu, specifickým zákonům druhého a třetího pořadí. Tento proces je charakteristickým rysem soudobého rozvoje vojenství. Jasně je obsažen ve speciálních vojenskoteoretických pracích sovětských autorů.

Dochází k pokusům zformovat specifické zákonitosti vedení soudobého střetného boje, útočné a obranné činnosti na taktickém, operačním a strategickém stupni s použitím různých systémů zbraní. Vojenská věda se snaží odhalit závislost mezi kvalitativními a kvantitativními ukazateli bojové síly, mezi účinností používaných zbraní a kvalitativně kvantitativními charakteristikami osob, mezi silou orga-

nizace, systémy a metodami velení a ostatními parametry. Vyjasňují se zákonitosti soudobého manévru, úderu a jiných prvků bojové činnosti. Tyto zákonitosti a z nich vyplývající zásady, zakotvené v řádech a předpisech, stávají se základem zhodnocení situace a správnosti rozhodnutí v konkrétních podmínkách vojenské činnosti.

Zvýšení praktické úlohy poznání zákonů války je takto sloučeno s pohybem od obecného k dílčímu, od ozbrojeného zápasu jako dvoustranného procesu k jednotlivým prvkům a činnostem, z nichž sestává tento proces.

Znalost obecných a dílčích závislostí usměrňuje činnost velitele. Dokud však tyto závislosti jsou vyjádřeny jen v kvalitativní podobě, v podobě slovních popisů, mohou velmi omezeně být využity ke zdůvodnění přijímaných rozhodnutí, k vědecké prognóze vývoje událostí. Velení v soudobých podmínkách čím dále tím více potřebuje kombinace a použití speciálních matematických metod.

Proto dalším krokem v poznání a využití zákonů války musí být jejich vyjádření v kvantitativní podobě, v podobě matematických rovnic, vzorců, grafů, matric atp. Uskutečnění tohoto požadavku vyjadřuje řadu speciálních opatření a činností. Před vojenskou vědou a ostatními vědami, které mají vojensky praktický význam, vyvstává především úkol nepřetržitého obnovování, shromažďování a systemizace empirických kvantitativních údajů o nejruznejších stránkách vojenství — o zbraních, technice, způsobech činnosti atd. Spolu s tím je nutná další teoretická analýza vojenských objektů a procesů, nalezení takových závislostí, které vyžadují a umožňují jejich matematické vyjádření. Konečně je nezbytný rozvoj matematického aparátu, který je schopen odrazit specifiku jevů války a vojenství.

Ke kvantitativnímu vyjádření zákonů a zákonitých jevů je nedostatečný jen pohyb od obecného k dílčímu. Na první místo tu vystupuje cesta od konkrétního k abstraktnímu, formalizace zkoumaných jevů, sestavení jejich logických schémat — modelů. V tomto směru se projevují elementární procesy, které se opakují v mnoha bojích a sraženích, např. zkoumání a zjišťování protivníka, rozdělení cílů, uskutečnění úderu, přesuny na válčišti atp. Tyto procesy se vzdalují od jiných procesů a podmínek, zjednodušují se a schematizují, aby bylo možné použít k jejich popisu prostředky matematiky. Proto se vybírají z dosavadních nebo se nově rozpracovávají matematické metody, s jejichž po-

mocí se popisují a analyzují zkoumané procesy. Souhrnně vyjádřené zákonitosti budou zobrazeny ve svém matematickém vyjádření a mohou být využity ke kvalitativnímu zdůvodnění přijímaných rozhodnutí.

Hlavním nástrojem kvantitativního popisu a analýzy jevů války jsou matematické metody operačního výzkumu, k nimž patří některé dílčí součásti funkční analýzy, zejména Lancasterovy rovnice a rovněž teoreticko-pravděpodobnostní metody: teorie her, teorie bojové efektivity, teorie hledání, teorie hromadné obsluhy, matematické programování aj. Lancasterovy rovnice byly např. svérázným pokusem vyjádřit matematickým jazykem zákonitost změn poměru sil v palebném boji v závislosti na takových faktorech, jako jsou účinnost zbraní a množství živé síly, která se zúčastní sražení.

Z takticko-pravděpodobnostních metod upoutává největší pozornost teorie her — matematická disciplína, speciálně zpracovaná pro analýzu konfliktních situací, pro matematické vyjádření zákonitostí zpracování rozhodnutí v podmínkách protipůsobení důmyslného a prozřevého nepřítele. V některých poměrně jednoduchých situacích teorie her umožňuje vypracovat správnou linii jednání, naléztí bezztrátové řešení nebo přivést ztráty na minimum.

Podobné použití teorie her je metodologicky neprůkazné. Nemůže zaměnit celý komplex ekonomických, politických a ideologických úvah, které jsou nezbytné při zpracování odpovídajících vojenskopolitických rozhodnutí. Ovšem to nesmí vést k nihilistickému vztahu k teorii her. Teorie her ukazuje směr a způsob aplikace matematiky na jeden z nejsložitějších jevů skutečnosti. Rozvoj aparátu teorie her a překonání metodologických potíží umožní širěji používat této metody k optimalizaci bojových rozhodnutí.

To, co jsme řekli o teorii her, můžeme aplikovat i na ostatní metody operačního výzkumu. Každá z nich odráží určité zákonitosti ozbrojeného zápasu a vhodné řídicí činnosti, slouží jako zdůvodnění optimalizace přijímaných rozhodnutí. Všechny tyto metody se nacházejí ovšem ve stavu vzniku a rozvoje a ne vždy mohou být s plným účinkem využity pro optimalizaci rozhodnutí v bojových podmínkách. Vojenská věda stojí před potřebou zdokonalovat způsoby použití matematických metod ve spojitosti s ostatními součástmi vědeckého zdůvodnění přijímaných rozhodnutí.

Efektivní využití obecných a dílčích zákonů ozbrojeného zápasu k optimalizaci

bojových rozhodnutí vyžaduje určité návyky a znalosti nejen teoretických, ale i praktických zásad vypracovaných v průběhu dlouhotrvajícího rozvoje vojenského myšlení.

Začátkem procesu optimalizace je zobrazení bojové situace a variant vlastního rozhodnutí na mapách, na projekčních stěnách, v operačně taktických dokumentech. Zobrazení takového druhu a popisu jevů války umožňuje zkušenému veliteli (štábu), který se opírá o znalosti zákonů války, udělat kvalitativní a částečně i kvantitativní analýzu situace, přehledně vyjádřit prostorové a časové charakteristiky nastávající bojové činnosti, předvídat v obecných rysech vývoj událostí.

Srovnání výsledků analýzy dvou i více variant rozhodnutí umožňuje zvolit nejefektivnější z nich. V tom pomáhají velitel operace taktické propočty času, potřebných prostředků, možných ztrát a v souladu s tím očekávaných změn poměru sil. Přesto zdůvodnění rozhodnutí v tomto případě není úplné, všestranné. Hlavní úlohu hraje přitom osobní zkušenost a intuice velitele, který si umí v duchu představit možnou činnost protivníka.

Nezbytnost všestrannějšího zdůvodnění rozhodnutí s přihlédnutím k činnosti protivníka vyžaduje modelování nastávajícího boje, operace ve formě štábních cvičení a her. Hra skutečně vystupuje jako zvláštní model války, sražení, boje. Umožňuje ve zkrácené době, při nevelkých výdajích a bez reálných ztrát více nebo méně věrně rozehrát průběh bojové činnosti.

Ve hře přijaté rozhodnutí je podrobováno zkoumání z hlediska solidnosti. Dohodnutý protivník opírající se o znalost zákonů ozbrojeného zápasu, snaží se jich využít ke svým zájmům, aby zabránil protistojící straně splnit její úkoly. Nesprávné nebo nedostatečně účinné rozhodnutí v procesu hry prokáže své slabé prvky. To umožňuje rozhodnutí opravit, rozehrát novou variantu a takovým způsobem zvýšit efektivnost a zdůvodněnost přijatého rozhodnutí.

Hry, organizované podobným způsobem, nedávají však možnost vyzkoušet mnohokrát několik variant rozhodnutí, neboť by to vyžadovalo příliš velkou spotřebu času a prostředků. Jednorázové rozehrání (jedné nebo dvou variant rozhodnutí) neuvěřují v tom, že byl nakonec přijat nejlepší způsob činnosti. To je důvod, proč vojenské hry na jedné straně stále více doplňujeme teoretickou analýzou rozhodnutí s pomocí matematických metod operačního výzkumu, na druhé straně — postupně je automatizujeme; tím přerůstají v dyna-

mické modelování bojové činnosti na samočinných počítačích.

Ovšem i tato metoda není zdaleka dokonalá. Programování reálné bojové situace ve vší její složitosti je věc velmi obtížná. Další rozvoj samočinných počítačů, zdokonalování úkolů programování a automatizace tohoto procesu, formalizace a

logickomatematické vyjádření nejdůležitějších zákonitostí ozbrojeného zápasu, vytvoření programů řešení stále složitějších logických a matematických úkolů dávají naději, že modelování boje, operace na samočinném počítači stane se účinným prostředkem vypracování a optimalizace bojového rozhodnutí.

Vědecky zdůvodněné rozhodnutí je nezbytnou podmínkou efektivního velení v průběhu bojové činnosti. Ovšem vypracováním a optimalizací rozhodnutí nevyčerpává se využití vědy ve velení. Praktická a organizátorská řídicí činnost jak vojenskotechnického, tak i ideologicko-psychologického zaměření je požadavkem vědeckého zdůvodnění a může být užitečnější, bude-li se opírat o výsledky soudobé vědy.

Objektivní základ myšlenkové a praktické organizátorské řídicí činnosti tvoří zákony materiálního světa, především zákony války. Poznání těchto zákonů, objasnění konkrétních zvláštností jejich projevu, jejich vyjádření jak v kvalitativní, tak i kvantitativní formě, zdokonalování teoretických a praktických zásad, jejich využívání k optimalizaci velení — takové jsou požadavky soudobé etapy vojenskotechnické revoluce.

Upraveno ze sovětského tisku

O P R A V A

Redakce uveřejnila v 8. čísle našeho časopisu v rubrice ze socialistických armád článek na téma „Ideově teoretické základy sovětské vojenské doktríny.“ Převzala jej ze sovětské Vojenské mysli a neuvedla jméno autora generálmajora V. I. Zemskova.

Omlouváme se tímto jak autorovi, tak čtenářům.

Redakce Vojenské mysli

Použití dělostřelectva při průzkumu bojem

Vedení bojové činnosti vojsk k úspěšnému zničení nepřítele závisí rozhodující měrou na tom, jak a v jakém rozsahu se podaří průzkumu dodat včas všechny potřebné údaje. K tomu využíváme všech druhů průzkumu a používáme všech možných způsobů. Stejně jako celá bojová technika a výzbroj, tak i prostředky průzkumu se rok od roku neustále rozvíjejí. Dnes mají pozemní vojska i letectvo k dispozici moderní průzkumnou techniku, která při účelném a koordinovaném použití umožňuje získat potřebné průzkumné údaje o nepříteli. Přesto se může stát, že velitelé a štáby nemají v určité době dostatek informací o skutečném uskupení nepřítelů, o vybudování jeho systému obrany a o průběhu předního okraje a nemají ji-

nou možnost, než získat chybějící údaje průzkumem bojem.

Zkušenosti Sovětské armády z Velké vlastenecké války ukazují, že průzkum bojem byl jedním z nejdůležitějších způsobů průzkumu, který měl často rozhodující podíl na úspěšném průběhu bojů a operací. Údaje získané průzkumem bojem ukazovaly v plném rozsahu skutečnou situaci nepřítele. Příklady uvádí **tabulka 1**.

I v soudobých podmínkách mají zkušenosti z průzkumu bojem plnou platnost. Ve srovnání s druhou světovou válkou ovšem značně vzrostly možnosti vojsk rychle manévrovat, vykonávat rozsáhlé ženijní práce a ve velkém měřítku uskutečňovat maskovací opatření k oklamání nepřítele. Právě to klade nové požadavky na průzkum.

Kdy se používá průzkumu bojem, co je jeho cílem a jaké má řešit úkoly?

Průzkumu bojem budeme vždy používat tehdy, nebudeme-li moci včas anebo vůbec získat ostatními silami a prostředky průzkumu potřebné údaje pro všestranné zdůvodnění rozhodnutí. Přitom budeme sledovat cíl odhalit celou taktickou hloubku obrany nepřítele. Jen tak můžeme zaručit, že vlastní dělostřelecká a letecká příprava, stejně jako úder hlavního uskupení motostřeleckých jednotek a tanků, budou směřovat na zaujaté prostory a že veškerá další činnost proběhne úspěšně.

Úkolem průzkumu bojem, v závislosti na konkrétní situaci a na vlastních záměrech o činnosti, je:

- stanovit systém obrany nepřítele;
- zjistit charakter ženijního vybudování systému obrany nepřítele;
- odhalit palebný systém nepřítele, což je hlavním úkolem každého průzkumu bojem.

Kromě toho:

- určit bojové možnosti nepřítele a jeho případné záměry (zda je s počty a

prostředky, které má k dispozici, vůbec s to klást odpor nebo se vyhnout vzhledem k nedostačujícím možnostem našemu útoku, zda se nepokouší nás oklamat];

— získat zajatce (získání informací o číslování nepřátelského útvaru či svazku, o náladě mezi vojsky nepřítel, naplnění vojáky a technikou, o záměrech nebo opatřeních nařízených velením nepřítel, které mohou mít vliv na splnění vlastního úkolu);

— ukořistit dokumenty (získání informací o plánovaných opatřeních nepřítel, která mohou ovlivnit splnění stanovených úkolů);

— obsadit důležité nebo vhodné úseky terénu k zabezpečení přechodu vlastních hlavních sil do útoku.

Síly a prostředky pro průzkum bojem

Použití sil a prostředků pro průzkum bojem závisí na konkrétní situaci, především však na úkolu, který máme plnit. Máme-li např. získat jen zajatce, budeme potřebovat přirozeně značně méně sil a prostředků, než k odhalení systému palby nepřítel.

Sovětská armáda používala ve Velké vlastenecké válce k průzkumu bojem rozdílné síly a prostředky. Jejich síla kolísala mezi zesílenou střeleckou rotou až dvěma střeleckými prapory z divizí prvního sledu. Řešení úkolů při průzkumu bojem se zúčastnily v široké míře i průzkumné prapory. To všechno si zachovalo svou platnost i v soudobých podmínkách.

Motostřelecké, tankové, popřípadě průzkumné jednotky, které mají vést průzkum bojem, mají být bezpodmínečně posíleny dělostřeleckými nebo minometnými jednotkami (útvary). Přitom dbáme na to, aby bojovou činnost roty podporoval palbou alespoň jeden dělostřelecký oddíl. K usnadnění činnosti motostřeleckých, tankových, popřípadě průzkumných jednotek kromě toho umlčuje divizní dělostřelecká skupina (armádní dělostřelecká podskupina) nepřátelské prostředky jaderného napadení a dělostřelecké baterie.

Rozhodující úlohu hrají při průzkumu bojem protitankové zálohy pluků a divizí prvního sledu. V každém případě jsou připraveny zaujmout palebné čáry v pásmu činnosti jednotek, které vedou průzkum bojem.

Použijeme-li k průzkumu bojem motostřelecké nebo průzkumné jednotky, bezpodmínečně je zesílíme tanky. Motostřelecké (průzkumné) rotě přidělujeme nejméně jednu četů tanků. Obráceně je to v případě, kdy průzkum bojem vedou tankové jednotky. Zesílujeme je motostřeleckými jednotkami tak, aby společně s tan-

kovou rotou působila nejméně jedna motostřelecká četa. Všem jednotkám přidělujeme ženijní síly v hodnotě jedné čety až jedné roty.

Organizace průzkumu bojem

Průzkum bojem se vede v závislosti na jeho cíli, úkolech a použitých silách a prostředcích na široké frontě podle rozhodnutí velitele armády. Přirozeně je také možno, že se pro něj rozhodne velitel divize. Je-li tomu tak, pak toto rozhodnutí schvaluje velitel armády. Průzkum bojem organizuje vždy velitel divize.

Na dobře promyšlené organizaci závisí podstatně i úspěch. Je-li cílem průzkumu bojem např. odhalení systému palby nepřítel, použité síly a prostředky a způsoby působení na nepřítel volíme tak, aby nepřítel pokládal zahájení průzkumu bojem za zahájení našeho útoku. Za těchto okolností použije nepřítel všechny zbraně, aby odrazil předpokládaný útok našich vojsk. Jen tak můžeme zjistit spolehlivě nepřátelské dělostřelecké a minometné baterie, určit jejich souřadnice a tak upřesnit plánování palby pro vlastní dělostřeleckou přípravu. Velmi důležité je také rozmístění (poloha) opěrných bodů a palebných prostředků (jako PTK, PTRS, těžkých kulometů, tarasnic a jiných palebných stanovišť), stanovení jejich souřadnic a jejich předání štábům k dalšímu zpracování.

Při organizaci a vedení průzkumu bojem neustále dbáme na to, aby všichni velitelé — velitelem armády počínaje — stejně jako všechny průzkumné síly a prostředky byli v pohotovosti na pozorovatelných. Každou činnost nepřítel a změnu situace tyto ihned hodnotíme, abychom mohli učinit rychlá rozhodnutí která mohou být rozhodující jak pro úspěšný průběh průzkumu bojem, tak i pro vlastní útok.

Ve Velké vlastenecké válce přinesl průzkum bojem často takové výsledky, že vojska přešla z této činnosti bezprostředně k všeobecnému útoku. Vezmeme-li v úvahu tyto skutečnosti, měla by být při zahájení průzkumu bojem všechna ostatní vojska v plné pohotovosti k útoku, aby mohla případně ihned přejít do útoku. Taková vysoká bojová pohotovost, stejně jako bezprostřední přechod hlavních sil do útoku, může vést k tomu, že ušetříme nejen palebnou přípravu, nýbrž i palebnou podporu. Tím bychom uspořili značné množství střeliva, což může při zvlášť ovlivnit činnost týlu.

Výsledky průzkumu bojem, stejně jako všechny průzkumné údaje získané

Operace front, armáda, sbor divize	Úkoly průzkumu bojem	Počet průzkumných jednotek
Protiofenzíva u Stalingradu listopad 1942 Stalingradský front 57 A, 422 sd 51 A, 15 gsd	Upřesnění průběhu předního okraje, systému palby, rozmístění ženijních zátarasů a uskupení vojsk nepřítele	Zesílený spr, zesílená sr
Ofenzíva a protiofenzíva u Kurska Západní front 11 GA, 8 gsa, 11, 83 gsd 16 gsa, 169; 16 gsd 36 gsa, 18 gsd	Upřesnění průběhu předního okraje obrany nepřítele, uskupení jeho vojsk, systému palby, charakteru ženijních zátarasů	U každé divize zesílený spr
Běloruská útočná operace 3. Běloruský front 11 GA, 36 gsa, 18 gsd 8 gsa, 5 gsd 5 A, 65 ss, 371, 97 sd	Zjistit, zda nepřítel obsadil protilehlý břeh řeky SUCHODROVKA Vytvořit předpoklady pro přechod hlavních sil do útoku	U každé divize zesílený spr
Odersko-viselská útočná operace 1. Ukrajinský front 52 A, 73 ss	Upřesnění průběhu předního okraje, systému palby, ženijních zátarasů a vytvoření výhodných podmínek pro přechod hlavních sil do útoku	U každé divize jeden zesílený spr, prapory byly zesíleny odminovacími tanky a údernými rotami
Berlínská útočná operace 1. Běloruský front 47 A	Upřesnění hustoty vojsk na prvním postavení nepřítele, získání zajatců	Od 260, 60, 175, 132 a 82 sd po dvou zesílených spr, od 230 sd jeden zesílený spr

během této činnosti v každém případě neprodleně hlásíme příslušným orgánům ve štábu, které je upraví pro hlášení veliteli. Velitel je zhodnotí a srovná s vlastními pozorováními a na základě toho přijme rozhodnutí, popřípadě upřesní své dřívejší rozhodnutí. V návaznosti na to vydá nezbytné rozkazy ke zpracování, popřípadě k upřesnění bojových dokumentů a stanovení úkolů podřízeným velitelům. Štáb všechny údaje pečlivě rozebere a na základě rozhodnutí velitele plánuje boj hlavních sil; někdy plán jen přepracuje. Neustále dbáme na to, aby údaje, které získal průzkum bojem, byly rychle zpracovány a časový rozdíl mezi získáním údajů o nepříteli a zahájením vlastního útoku byl co nejmenší. Nepřátelské dělostřelecké a minometné baterie od okamžiku jejich zjištění neustále kontrolujeme a pozorujeme, abychom zjistili, zda nemění po průzkumu bojem své postavení. Zanedbáme-li to, musíme počítat s tím, že během vlastní dělostřelecké přípravy neumlčíme dělostřelecké a minometné baterie nepříteli, nýbrž neobsazené prostory. Tím bychom přirozeně nedosáhli cíle dělostřelecké přípravy.

Mimořádný význam pro použití dělostřelectva mají podmínky, za nichž průzkum bojem organizujeme a vedeme.

Další část článku obsahuje dvě varianty, které mohou být pro průzkum bojem charakteristické:

— na organizaci průzkumu bojem je poměrně dosti času;

— průzkum bojem organizujeme a vedeme v průběhu bojové činnosti ve značné časové tísní.

Máme-li k dispozici poměrně dosti času na organizaci a vedení průzkumu bojem, můžeme plně využít zkušeností, získaných Sovětskou armádou ve Velké vlastenecké válce. Průzkum bojem by cvšem nesměl být veden několik dnů před vlastním útokem. Nejlépe je volit takový časový rozdíl, který dovoluje vyhodnotit všechny průzkumné údaje a využít jich pro upřesnění plánu boje. Průtahy s útokem by nepříteli umožnily určitě přeskupení; tím by průzkumné údaje zastaraly.

V první variantě všechny baterie a oddíly, které se zúčastní dělostřelecké přípravy a dělostřelecké podpory průzkumu bojem, stejně jako několik dělostřeleckých oddílů, které mají umlčovat překvapivě se objevivší cíle, včas přemístíme do připravených prostorů dočasných palebných postavení. Včas při tom znamená, že dělostřelecké jednotky mají dosáhnout nařazených prostorů palebných postavení,

Tabulka I

Prostředky a způsob podpory	Doba zahájení vzhledem k začátku útoku	Výsledky průzkumu bojem
2 až 3 dělostřelecké, po případě minometné oddíly, palebné přepady	16,00 15. 11. 1942, pět dnů před zahájením útoku 16,00, 11. 11. 1942, deset dnů před zahájením útoku	Byly upřesněny některé úseky předního okraje, odhalen systém palby, určen charakter ženijních zátarasů
Každý spr 3 až 4 dělostřelecké, popřípadě minometné oddíly, 1 četa tanků, palebný přepad 10 minut	03,30 11. 7. 1943, jeden den před zahájením útoku	Byl určen průběh předního okraje nepřitele na široké frontě, zjištěno jeho uskupení, systém palby a některé ženijní zátarasy
U každého sboru byla vytvořena ze 2 dělostřeleckých pluků speciální skupina pro podporu útočících praporů, letectvo	Ráno 22. 6. 1944, jeden den před zahájením ofenzivy	Na protilehlém břehu řeky SUCHODROVKA byla vytvořena předmostí a tím i výhodné podmínky pro útok hlavních sil
3 až 4 dělostřelecké, popřípadě minometné oddíly a všechny palebné prostředky pluků a divizí prvního sledu	05,00, 12. 1. 1945, bezprostředně před přechodem vojsk do útoku	Bylo zjištěno, že hlavní síly nepřitele byly v druhém zákopu a za ním, byl odhalen systém palby a vzati zajatci
3 až 4 dělostřelecké brigády (pluky)	14. a 15. 4. 1945	Byl obsazen první a druhý zákop a získán terén do hloubky 2 až 3 km, v některých směrech až 5 km

rozvinout se do bojové sestavy a být v pohotovosti k palbě v nařizenou dobu.

Přemístění dělostřelecké jednotky do dočasných palebných postavení dříve je neúčelné, neboť tím bychom nepříteli poskytl čas pro jeho průzkum.

Jakmile dělostřelectvo splnilo své úkoly při podpoře průzkumu bojem, ihned zaujímá svá hlavní palebná postavení, z nichž plní úkoly dělostřelecké přípravy a začátky dělostřelecké podpory. Tento manévry má vzít nepříteli možnost odhalit včas vlastní systém palby.

Čas na tento manévry přesně propočítáme. Manévry zabezpečuje pořádková služba. Dělostřelectvo řídí dělostřelečtí velitelé z pozorovatelů. Štáby jsou připraveny neprodleně zpracovávat přicházející průzkumové údaje a brát je v úvahu při plánování palby.

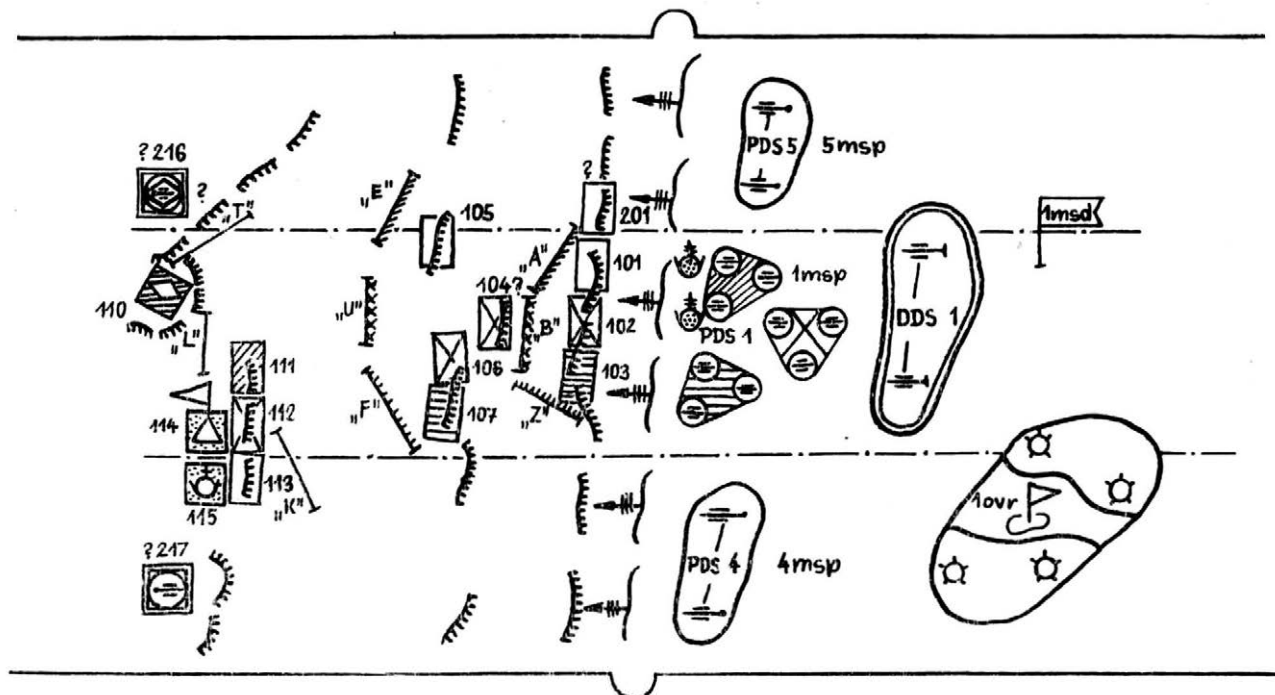
Dělostřelectvo, které se nezúčastní průzkumu bojem zůstává v hlavních palebných postaveních a je připraveno zahájit dělostřeleckou přípravu a dělostřeleckou podporu útoku.

Vedeme-li průzkum bojem v průběhu vlastní útočné činnosti, vyplývají z toho pro dělostřelectvo některé zvláštnosti. Tak např. na organizaci průzkumu bojem je k dispozici jen omezený čas, který neumožňuje manévrovat s dělostřelectvem

takovým způsobem, jako v první variantě. V těchto podmínkách dělostřelectvo — až na několik málo výjimek — podporuje průzkum bojem z palebných postavení zaujatých během útoku.

Dělostřelectvo řídí stejně tak dělostřelečtí velitelé z pozorovatelů. Rovněž průzkumové údaje zpracovává štáb stejně jako v první variantě.

Při průzkumu bojem v průběhu vlastní útočné činnosti plní dělostřelečtí velitelé a jejich štáby, kromě organizace dělostřelecké přípravy a podpory průzkumu bojem, ještě důležité úkoly. Pro dělostřelecké jednotky, které podporují průzkum bojem, zabezpečují např. palbu a připojení záložních palebných postavení a splánování manévru. Do ukončení průzkumu bojem dostanou dělostřelečtí velitelé úkoly pro změnu palebných postavení tak, aby dělostřelecké jednotky a útvary, které splnily své palebné úkoly při průzkumu bojem, mohly začít s manévrem. Jen tak můžeme zaručit, že dělostřelectvo může plnit své úkoly během dělostřelecké přípravy před přechodem hlavních sil do útoku z nových palebných postavení. V opačném případě má nepřítel možnost odhalit během průzkumu bojem náš systém palby a při zahájení dělostřelecké přípravy střelby pro-

Během průzkumu bojem má být veškeré dělostřelectvo v pohotovosti k palbě

Bezprostřední podpony se zúčastní: PDS 1 (tři oddíly)
PDS 1 (dva oddíly)
dvě minometné baterie

Obr. 1. Dělostřelecké zabezpečení průzkumu bojem v pásmu činnosti divize

tipřípravu, která nám může způsobit značné ztráty.

Dělostřelectvo, které nepoužijeme k podpoře průzkumu bojem, působí stejně jako v první variantě.

Hlavní úkoly dělostřelectva při průzkumu bojem

Zahájení průzkumu bojem zabezpečuje dělostřelectvo dělostřeleckou přípravou, popřípadě palebným přepadem. Dále zabezpečuje dělostřeleckou podporu průzkumu bojem a je připraveno podporovat boj motostřeleckých jednotek (tanků) k udržení obsazených úseků (opěrných bodů). V rámci řešení těchto hlavních úkolů plní řadu úkolů, jako např.:

- umlčovat zjištěné prostředky jader-
ných zbraní, dělostřelecké a minometné
baterie;

- umlčovat vojska a zbraně nepřítel
(zvláště jeho protitankové prostředky)
v ohniscích odporu před vlastními ú-
točnými vojsky a na bocích;

- umlčovat pozorovatelný a velitelská
stanoviště.

Jakmile splní úkoly v rámci dělostřelecké přípravy, má dělostřelectvo podporovat bojovou činnost motostřeleckých jednotek a tanků. Přitom je nejúčelnější použít postupného soustředování palby popřípadě soustředování palby. K zabezpečení obsazených úseků, popřípadě opěrných bodů, předvídáme přehradné palby, viz obr. 1.

Z úkolů, které řeší dělostřelectvo, vyplývají některé zvláštnosti:

1. Plánujeme-li palebné úkoly pro dělostřeleckou přípravu a podporu průzkumu bojem (umlčování dělostřeleckých a minometných baterií a jiných cílů), máme často k dispozici jen omezené průzkumné údaje. To vyžaduje od všech dělostřeleckých velitelů zvýšené nároky při opravování palby a při plánování úkolů jejich jednotkám a útvarům. O části nepřátelských baterií nebudeme mít vůbec žádné údaje, neboť je zjistíme až během průzkumu bojem.

2. Dělostřelečtí velitelé, štáby, útvary a jednotky musí pracovat při řízení palby a při jejím vedení mimořádně rychle. Palby na neplánované cíle budeme používat zvláště v období dělostřelecké podpory, více než při běžné útočné činnosti.

3. Nejasná situace a často nedostačující údaje o nepříteli vyžadují co největší použití všech sil a prostředků průzkumu, abychom zjistili přesné souřadnice cílů pro palbu k bezprostřední podpoře průzkumu bojem a abychom stanovili rozmístění (polohu) cílů a objektů nepřítel pro přijetí rozhodnutí a plánování útoku vlastními hlavními sil.

4. K zajištění úspěchu průzkumu bojem musí být dělostřelectvo ve větší míře než při každém běžném útoku připraveno k odražení protiútoků silných sil nepřítel.

5. Kromě úkolů, které řeší dělostřelectvo v rámci bezprostřední podpory průzkumu bojem, mělo by být připraveno zúčastnit se palbou přímo dělostřelecké přípravy útoku hlavními sil.

6. Situace nepřítel je často nejasná, takže cíle se mohou objevit překvapivě. To vyžaduje nepřetržitou součinnost mezi motostřeleckými jednotkami a tanky a podporujícím dělostřelectvem. Abychom toho dosáhli, jsou u velitelů motostřeleckých, popřípadě tankových rot, dělostřelečtí důstojníci pro řízení palby.

Průzkum bojem je jedním z nejúčinnějších, avšak i nejnákladnějších způsobů průzkumu. Jeho prostřednictvím můžeme získat nejpřesnější údaje o systému obrany nepřítel, které jsou potřebné pro přijetí všestranně zdůvodněného rozhodnutí.

Aby mohla vlastní vojska přejít k útoku dříve než se nepřítel přeskupí nebo uskuteční jiné změny ve své sestavě, štáby rozpracovávají průzkumné údaje, získané průzkumem bojem, v co nejkratší době.

Dělostřelectvo je nejdůležitější palebný prostředek pro všestrannou podporu bojové činnosti motostřeleckých jednotek a tanků při průzkumu bojem.

Často nedostačující údaje o nepříteli vyžadují od všech dělostřeleckých velitelů, štábů, útvarů a jednotek vysokou operativnost, velkou iniciativu a obratnost při řešení všech plánovaných i neplánovaných úkolů.

Základním předpokladem úspěchu je úzká součinnost všech druhů vojsk, které se zúčastní průzkumu bojem a jejich cílevědomé řízení vojskovými veliteli.

Upraveno z tisku NDR

Pohotovost týlu a pohotovost vojsk

Jedním z podstatných problémů týlového zabezpečení je pohotovost týlu ve spojitosti s pohotovostí vojsk. Nejde totiž jenom o závislost týlu a vojsk, ale též ozbrojených sil a národního hospodářství. Stupeň organizačních a mobilizačních příprav ovlivňuje dosažení pohotovosti týlu a tato zase rozhoduje o plnění bojových úkolů vojsk.

Je známá teze, že týly musí mít takový stupeň bojové pohotovosti, aby mohly úplně a včas uspokojovat všechny potřeby vojsk a tím jim umožnit splnění úkolů. Z toho vyplývá závislost vojsk na činnosti týlu, ale z druhé strany zase úkoly vojsk mají vliv na organizaci, vybavení a zásady činnosti týlů. Tudiž vzájemná závislost je nesporná. Odtud pochází nutná starostlivost o všechny prvky sestavy vojsk, které se podílejí na plnění úkolů. Každý přispívá k dosažení úspěchu svým způsobem. Týly tudíž musí odpovídat potřebám vojsk, aby byly vždy včas a v určeném prostoru připraveny uspokojovat potřeby vojsk.

Jde o to, aby týly byly připraveny (po organizační stránce, mobilnosti, pohotovosti apod.) zahájit svou činnost na určitém stupni včas, v odpovídajícím tempu a požadovaném prostoru a to jak za pohybu, tak i na místě.

Zejména týly na operačním stupni musí se přizpůsobit úkolům polních vojsk a požadavkům soudobého boje. Proto musí mít odpovídající organizační strukturu, být na vysokém stupni pohotovosti a mo-

bilnosti, aby mohly zabezpečit manévrový charakter boje svazků a uskupení vojsk.

Předpokládáme, že týly taktického stupně (i rozvinovaných taktických svazků) budou dosahovat pohotovosti ve stejném čase jako vojska. Jejich organizace a vybavení musí zaručovat taktickým svazkům, aby mohly bojovat samostatně po dobu 4—5 dní. Týly armády, které budou rozvíjeny za mobilizace, musí dosáhnout pohotovosti během 1—2 dnů, tak, aby mohly podporovat činnost vojsk armády na další 3—4 dny operace. Podobné požadavky můžeme klást i na první sled týlu frontu. Druhý sled týlu frontu bude rozvíjen za mobilizace v delších lhůtách; nebude tak pohyblivý a organizačně bude odpovídat předpokládané činnosti frontu.

Polní vojska na operačním stupni mohou vést bojovou činnost nepřetržitě v rámci frontu. Vzhledem k narůstání sil na určitých operačních směrech, musí týly jednotlivých stupňů velení dosahovat takové pohotovosti, aby byly včas na potřebném místě.

Je otázka, zda můžeme pohotovost týlů řešit jiným způsobem než doplňováním a to zejména na operačním stupni. Je totiž dobře se podívat na současnou strukturu týlů, tj. velikost, vybavení a zásady jejich činnosti (jak v celku, tak jejich jednotlivých prvků) a to z hlediska bojové činnosti vojsk a jejich požadavků a z druhé strany vzhledem k možnostem národního hospodářství.

Tato otázka vyplývá též z předpokladů doktrinární povahy. Jde tu totiž o přehodnocení funkce a role vojsk frontu v soudobých operacích. Určité současné názory tvrdí, že vojska frontu nebudou již hlavním a rozhodujícím článkem při ničení nepřítelů. Hlavní role zde připadá raketovým vojskům strategického určení, raketovým silám námořnictva a dálkového letectva. Proto do popředí vystupuje problém manévrovosti a pohyblivosti vojsk na operačním a strategickém stupni a také bojová činnost na různých směrech.

Jaké důsledky to bude mít pro týly zvláště na operačním stupni? Odpověď vyplývá z předpokladů, že armády v sestavě frontu mohou změnit podřízenost a přejít na jiný operační směr. Může to mít vliv na změnu role frontu a na nutnost univerzálnosti týlů frontového stupně. Pohyblivost a manévrovost vojsk by měly odpovídat parametry týlů, aby mohly odpovědně plnit úkoly. V tomto směru si musíme odpovědět na základní otázku — jaká bude příští možná válka? Všeobecně je přijato, že válka mezi socialismem a kapitalismem bude světová a jaderná. Zároveň je třeba rozehrát dobu jejího trvání, což bude mít vliv na stav a stupeň příprav týlů.

Vezmeme-li všechno v úvahu a k tomu geografické položení Polska, budou z toho vyplývat určité doktrinární závěry i pro oblast týlů. Tyto bude třeba postavit jinak. Úkol je jistě složitý a cestu řešení budeme hledat ve vojenskovevědeckých pracích a ověřovat na cvičeních jak na mapách, tak v terénu. Je třeba převalyzovat zejména činnost operačních týlů vzhledem k přehodnocení role frontu.

Proč se soustřeďujeme při řešení pohotovosti týlů právě na týly operačního stupně? Vyplývá to z faktu, že tato část ozbrojených sil je hlavním prvkem jak úderným, tak obranným. Tato vojska jsou určena pro koaliční činnost na vnější frontě a proto se na tuto otázku musíme zvlášť zaměřit. Mimo to současné týlové orgány a jednotky již v míru na centrálním stupni, u okruhu u druhů vojsk, svazků a útvarů jsou na takovém stupni připravenosti, který zaručuje samotné zabezpečení těchto svazků a útvarů a také realizaci přípravných prací pro mobilizačně operační rozvinutí ozbrojených sil včetně týlů.

Na základě těchto pravd pokusíme se odpovědět na otázku — co musíme mít již v míru v oblasti týlového zabezpečení ozbrojených sil pro válku? Jde též o podíl — co v ozbrojených silách a co v národním hospodářství.

V míru máme na jednotlivých stupních týlů, které zaručují ve spolupráci s prvky národního hospodářství uspokojování běžných potřeb ozbrojených sil. Tvoří zároveň základnu pro vlastní rozvinutí a rozvinutí polních vojsk operačního stupně. V tomto systému pracují výlučně pro potřeby vojsk s využitím materiálně technické základny národního hospodářství a přitom nenarušují integritu a samostatnost zásobovacího systému v ozbrojených silách.

Je třeba podtrhnout, že dynamický proces rozvoje národního hospodářství vytváří předpoklady k širšímu jeho využití i pro ozbrojené síly na těch nejnižších stupních velení. Tak útvary a jednotky mohou využívat služeb jednotlivých podniků a opraven v civilním sektoru. Nemusí udržovat ve skladech některé prostředky všeobecného použití; nejvíce zde jde o PHM.

Tyto tendence považujeme za správné, protože vyplývají ze socialistického charakteru našeho hospodářství a z jednoty cílů a úkolů našeho státu k obraně. Odtud vyplývá zásada udržovat minimum sil a prostředků tzv. zmrazených v míru určených pro válku. Přitom musíme dbát, abychom vytvořili takové podmínky v rámci národního hospodářství i v ozbrojených silách, aby kdykoliv byly připraveny dostatečné síly a prostředky pro válku.

V ozbrojených silách musíme udržovat takové množství sil a prostředků, aby to zaručovalo mobilizační rozvinutí vojsk, jejich přeskupení a první frontovou operaci.

V národním hospodářství měli bychom:

- vytvořit takové podmínky, abychom mohli udržovat zásoby materiálových prostředků obecného užitku pro vojska na operačním stupni;

- mít zaručeno, že civilní sektor vydělí včas pro potřeby ozbrojených sil potřebné dopravní prostředky všeho druhu, např. sanitní, pro převoz tekutých a plyných paliv, mechanické soupravy a technická zařízení atd.;

- mít připraveny jednotky polního typu jako např. opravny, laboratoře určených odborností, stanice dárků krve, kyslíkové stanice, jednotky pro vytvoření skladu PHM, chladiřské vozy, přepravní a překládací zařízení, jednotky a prostředky protipožární ochrany a jiná polní zařízení.

Proto je účelné, aby vojenský materiál udržovaný v nedotknutelných zásobách byl ve stálém, nebo částečném používání. Toto se již praktikuje u některých jednotek národního hospodářství, při zvláštních akcích, v boji proti živeln-

ným pohromám, při budování velkých staveb, cest, dálnic apod.

Hlavní zásada přitom je, aby materiál a technika jak morálně, tak technicky nezastaraly. Při běžném jeho používání je udržován materiál v použitelném stavu a jsou vytvořeny podmínky pro jeho stálou rotaci, tj. obměnu za nový a technicky lepší. Je to též jeden z činitelů, který rozhoduje o pohotovosti týlů a přitom využívá možnosti stálé obnovy a zlepšování v technickém vybavení (modernizace techniky).

Zkušenosti a závěry z mnoha spojeneckých cvičení ukazují na vysoký stupeň organizace a schopnost narůst a udržovat v pohotovosti týlový systém teritoria. Přesto je nutné, aby týlové svazky a zařízení na teritoriu byly rozvinuty a uvedeny v činnost dříve, než doposud se děje. Je to třeba z dvou důvodů — jednak je třeba zabezpečit přeskupení vojsk do výchozích prostorů materiálně technicky, zdravotnický a dopravní a dále vytvořit materiální základny v těch prostorech, které odpovídají použití vojsk na vnější frontě.

Vzhledem k tomu měly by se vědecké kádry a štáby týlů zabývat problémy jako:

1. Zvýšení mobility a manévrovosti týlů operačního stupně a jejich životnosti od doby zahájení mobilizace.

2. Nahromadění zásob operačního stupně u vojsk a v národním hospodářství. Vytvoření systémů k vyčlenění, naložení a přesunutí na určené směry.

3. Řešení dopravního systému pro potřeby mobilizace a přeskupení vojsk.

4. Řešení zdravotnického zabezpečení silami vojskové a civilní zdravotnické služby.

5. Možnost zastoupení týlových jednotek polního typu stálými zařízeními jak na teritoriu, tak v prostorech rozmístění vojsk. Na teritoriu by měla být dodržena zásada, že bude polním vojskům poskytnuta veškerá pomoc a služby jako např. ubytování, oprava vozidel a nářadí, hospitalizace raněných a nemocných apod. tak, aby vojska byla plně bojeschopná a připravena plnit bojový úkol.

Cílem těchto opatření musí být nejen maximálně využít stacionárních zařízení, ale i zachovat veškerý potenciál týlu vojsk v pohotovosti k zabezpečení bojové činnosti vojsk. To vyžaduje předvídat a perspektivně myslet, abychom mohli použít minimum prostředků, ale co nejracionalněji.

Jsou v podstatě dva problémy, které ovlivňují pohotovost týlů vzhledem k jejich bojové činnosti. První je oblast ko-

munikací. Zde je třeba přehodnotit funkci a roli jednotlivých druhů transportu ve smyslu komplexního řešení a využití. Jistě hlavním druhem dopravy bude automobilní a železniční ji může jen doplnit. Proporce těchto přeprav na teritoriu bude však nutné znovu upřesnit. Základní teze, že hlavní funkci v přisunu a odsunu bude plnit automobilní doprava zůstává. Z toho musíme vyvodit závěry i pro organizaci, funkci a normativy. Bude třeba přehodnotit strukturu i funkční pojetí a využití civilní automobilní přepravy za války, zvláště pro potřeby ozbrojených sil. Bude třeba řešit i silniční zabezpečení přeskupení a přeprav — jako rozvoj sítě a jednotek obsluhy, řízení dopravy, úpravy komunikací, jejich obnovy atd.

Druhá je oblast zdravotnického zabezpečení. Vzhledem k velikosti předpokládaných ztrát v příští možné válce jsou síly a prostředky zdravotnické služby prozatím nepostačující. Proto se ukazuje potřeba hledat nové řešení a přehodnotit současný systém zdravotnického zabezpečení. Návor, abychom soustředili maximální úsilí do prostorů taktické bojové činnosti zdá se plně zdůvodněná, ale je třeba zvážit i návor na přenesení úsilí zejména při léčení do zápolí — na teritoriu. Pro tuto variantu je třeba řešit maximální odsun raněných a nemocných z bojiště, což z hlediska životních podmínek těchto ukazuje se jako méně reálné. Neznamená to, že není třeba raněné a nemocné evakuovat (odsunovat na teritorium). Je to třeba a bude to nutné, ale jen ve zdůvodněných případech a v určitých počtech (měřítkách).

Stojí za to promyslet variantu vytvořit bezprostředně za vojsky (za bojištěm) nemocniční základny, umístěné ve stálých obydlích, které by organizovaly a řídily zdravotnické soubory frontu s využitím místních zařízení a pomocných sil. Pak ranění a nemocní, kteří se nebudou moci vrátit v krátkém čase na frontu a nebudou schopni převozu na teritorium, mohou být hospitalizováni v těchto základnách. Samozřejmě je to velký problém. Víme, že naplněním nemocnic jsou zdravotnická zařízení frontu nepohyblivá (nemocnice) do doby vyléčení raněných a nemocných, tj. na dlouhý čas. Proto umístění nemocnic do stálých zařízení v bezprostředním zápolí nejen pomůže vytvořit výhodné podmínky k léčení, ubytování a ochraně, ale dovoluje frontu použít vlastních polních nemocnic k dalším účelům.

Upraveno z polského tisku

z kapitalistických armád

BÍLÁ KNIHA O OBRANĚ FRANCIE

Podplukovník PhDr. Josef Mertlík

V letech 1972/73 vydala francouzská vláda Bílou knihu o obraně Francie. Jde o dvoudílnou publikaci, v níž vláda podává, poprvé od přijetí prvního plánu výstavby ozbrojených sil v roce 1963, ucelený oficiální výklad své vojenské politiky a z ní vyplývající vojenské doktríny.

Prvý svazek, vydaný již v minulém roce, pojednává v pěti kapitolách o vojenských aspektech francouzské zahraniční politiky, o požadavcích na kapacitu ozbrojených sil, o branné povinnosti a vojenské službě i o vyzbrojování a finančním zabezpečení ozbrojených sil.

Druhý svazek, který vyšel počátkem letošního roku, v sedmi kapitolách objasňuje otázky organizace velení ozbrojeným silám, kádrové otázky, problematiku vojenského zdravotnictví, školství, výstavby infrastruktury i vědeckotechnického vojenského výzkumu. Cílem každé kapitoly je podat ucelený přehled vždy o jedné otázce francouzského obranného systému.

Vydávání bílých knih je obvyklé v mnoha kapitalistických státech, jako např. v NSR, Velké Británii a jiných. K těmto státům se nyní připojila i Francie. Jejich společným cílem je psychologicky ovlivňovat veřejnost a získávat ji pro podporu vojenskopolitických zájmů vládnoucích špiček monopolistické buržoazie. Proto je charakteristickým rysem všech bílých knih výrazně obranný charakter, zdůrazňující zájmy při prosazování dalšího vyzbrojování a výstavby ozbrojených sil. Knihy vyzvedávají zejména stránky výstavby ozbrojených sil směřující k obraně proti vnějšímu ohrožení, zatímco stále výraznější přírůstek armády k plnění vnitřní funkce buď přecházejí, nebo zamlčují. Rovněž vojenskopolitická opatření, z jejichž rozboru by byly příliš zřejmé imperialistické cíle vládnoucích tříd, zjednodušují a důležité skutečnosti utahují. Přesto však můžeme z rozboru bílých knih vyvodit převládající tendence ve vojenské politice i ve výstavbě a přípravě ozbrojených sil daného státu. To se týká i Bílé knihy o obraně Francie.

Bílá kniha o obraně Francie v podstatě uzavírá desetileté období vývoje francouzské vojenské politiky a výstavby ozbroje-

ných sil, od ukončení koloniální války v Alžírsku, a vytyčuje bližší perspektivu dalšího vývoje. Již z první části je zřejmé, že základní vojenskopolitická linie, přes všechny odchylky, vycházela a vychází v zásadních otázkách z vojenskopolitické linie Spojených států. Uvádí že „zachování tradičních a spojeneckých vztahů zůstává základním činitelem naší (tj. francouzské) politiky, jakož i budoucnosti západního světa, ke kterému my (Francouzi) patříme.“ Na této skutečnosti nic nemění fakt, že Francie i nadále zdůrazňuje labilitu tohoto spojení, zejména pokud jde o ochotu USA účastnit se v každém případě obrany zájmů svých atlantických spojenců v Evropě. Bílá kniha připomíná že „Spojené státy neskrývají evropským národům, jejichž jsou spojenci, že jejich spojení má svoje hranice v přirozené preferenci specificky amerických zájmů a cílů.“ Tímto argumentem zdůvodňuje francouzská vláda výstavbu svých národních strategických jaderných sil, které vydává za nejvýznamnější záruku francouzské bezpečnosti.

Ve skutečnosti však mají tyto síly **zajistit Francii především výhodnější moreské postavení** vůči jejím evropským spojencům. To je ostatně zřejmé i ze tří základních cílů vojenské politiky, obsažených v Bílé knize:

„V první řadě je nezbytné zajistit bezpečnost národního území a jeho obyvatelstva. V tom je srdce politické, psychologické i morální reality obrany. Politicky obrana přispívá k ochraně nezávislosti národa.“ Jestliže má být ovšem této bezpečnosti dosaženo především zvyšováním kapacity strategických jaderných sil, pak se opírá o faktor přímo protikladný zájmům francouzského lidu. V dalším Bílá kniha pokračuje:

„Na druhém místě je nutné podílet se na zajištění bezpečnosti v Evropě a kolem Evropy, zejména ve Středomoří... Některé národy mohou zakládat svoji obranu na neutralitě, avšak to nikdy není případ Francie. Naše zeměpisná a strategická situace na okraji evropského kontinentu je taková, že se na jejím vývoji nezbytně podílíme, ať již jde o situaci na souši nebo na moři.“ Z druhého bodu je zřejmé nejen snaha Francie upevnit svoje mocenské postavení, ale i jednoznačné **odmítnutí myšlenky neutrality**. Tím se rozptyluje všechny úvahy a pochyby o jejím místu a účasti v eventuálním ozbrojeném konfliktu.

„Na třetím místě je nutné chránit vzdálená území, jejichž lid vyžaduje svoji příslušnost k Francii. Rovněž je nutné

plnit i závazky, které jsme převzali vůči africkým státům s francouzsky mluvícím obyvatelstvem nebo vůči Madagaskaru.“ Třetí bod naznačuje, že se Francie **nehodlá vzdát udržování a posilování svého vlivu v zámoří**, v zemích, v nichž již nemůže prosazovat své cíle obvyklými formami.

Z těchto vojenskopolitických cílů vyplývají pro ozbrojené síly **čtyři základní úkoly: odstraňovat protivníka národních strategickými jadernými prostředky, zajistit obranu teritoria, vést vojenské operace v Evropě a plnit intervenční úkoly v zámoří.**

Aby však bylo možné vytyčit širší vojenskopolitické cíle a rozsáhlejší úkoly ozbrojeným silám, bylo nutné především zvýšit kapacitu ozbrojených sil v jaderné oblasti, vybudovat síly pro obranu teritoria a tím zabezpečit vnitřní politickou stabilitu současného politického režimu, a tak uvolnit podstatnou část ozbrojených sil i pro plnění úkolů mimo národní území. Tato situace se podle francouzských názorů vytvořila teprve koncem roku 1970 a v průběhu roku 1971.

Počátkem hodnoceného období byla francouzská armáda vojensky vyčerpána a morálně politicky rozložena více než 8 let trvající koloniální válkou v Alžírsku. Francouzské svazky, které se postupně vracely z Alžírsku do metropole, byly prakticky nebojeschopné. Teprve v druhé polovině šedesátých let bylo možné zahájit jejich reorganizaci a přezbrojování. V této době se také zrodila francouzská koncepce „hromadné odvety“, která nebyla výrazem síly, ale slabosti francouzských ozbrojených sil. Teprve v průběhu roku 1971, kdy byly uvedeny do pohotovosti další systémy strategických jaderných zbraní a v hlavních rysech ukončena výstavba sil operační obrany území i reorganizace a přezbrojování bojových svazků, dosáhly ozbrojené síly potřebné úrovně. V tomto období došlo i k řadě organizačních změn, z nichž k nejzávažnějším patří nové operační rozčlenění ozbrojených sil.

Až do roku 1971 se francouzské ozbrojené síly členily na strategické jaderné síly, tvořené 36 letouny — nosiči udržovanými v bojové pohotovosti a menším počtem letounů — nosičů v záloze, manévrové síly, zahrnující svazky 1. armády, taktické letectvo, část vojenského námořnictva a 11. lehkou intervenční divizi, určenou pro plnění intervenčních úkolů v zámoří, a další složku — síly operační obrany území, tvořené teritoriálními voj-

skem — pozemní složkou sil operační obrany území, národním četnictvem a menšími jednotkami letectva a námořnictva, s kterými se počítalo až za války.

Nové členění má místo dosavadních tří systémů čtyři. Na prvním místě zůstávají strategické jaderné síly. Změnilo se však prostavení sil pro obranu teritoria, které přešly v pořadí důležitosti ze třetího na druhé místo a dále se rozšířily. Právě tato změna podtrhuje význam, který přikládá francouzská vláda pevnosti zázemí a tím i vnitřní funkci ozbrojených sil. A konečně poslední změnou je osamostatnění intervenčních sil, po reorganizaci 11. lehké intervenční divize na 11. vzdušnou výsadkovou divizi.

V novém členění zahrnují **strategické jaderné síly** nejen letouny — nosiče, ale i pozemní řízené střely SSBS a ponorky

s jaderným pohonem vyzbrojené řízenými střelami MSBS, dále **bezpečnostní síly**, určené k obraně národního území, národního vzdušného prostoru a námořních přístupů, jejichž základ tvoří síly operační obrany území, vojska protivzdušné obrany a část námořních prostředků. **Manévrové síly** se ve svém složení zásadně nezměnily. Pouze 11. vzdušná výsadková divize přešla po reorganizaci do složení nové složky označované **síly v zámoří a intervenční síly**. K silám v zámoří patří posádky ve francouzských zámořských územích a v zemích s francouzsky mluvícím obyvatelstvem, s nimiž má Francie vzájemné dohody. Naproti tomu intervenční síly jsou umístěny v metropoli. Jejich základ tvoří 11. vd, operační skupení Cizinecké legie a námořní výsadkové skupení. Při plnění intervenčních úkolů mohou být posíleny 9. obojživelnou brigádou.

Strategické jaderné síly

Změny ve složení a v bojových možnostech strategických jaderných sil patří podle Bílé knihy k nejvýznamnějším. Je všeobecně známo, že odpůrci jaderného vyzbrojování argumentovali především relativní slabostí strategických jaderných sil. Nyní Bílá kniha jejich námitky oslabuje zdůrazňováním, že koncem roku 1970 a v průběhu roku 1971 došlo ke kvalitativnímu zvratu charakterizovanému několika násobným **zvýšením kapacity strategických jaderných prostředků**, zajištěním jejich bezpečnosti a zvýšením jejich schopnosti pronikat obranou protivníka. Tím se podle francouzských názorů zvýšila i věrohodnost jaderného odstrašování.

Bílá kniha uvádí, že koncem roku 1970 měly francouzské strategické jaderné síly tři pluky letounů — nosičů. Každý pluk o třech letkách letounů MIRAGE IV, z nichž každá vyčleňovala jeden roj o čtyřech letounech, vyzbrojených jadernými pumami ráže asi 100 kt. V pohotovosti bylo tedy udržováno pouze **36 letounů — nosičů**, zatímco zbývající tvořily zálohu. Počátkem roku 1971 byly však uvedeny do operační pohotovosti **dva oddíly strategických řízených střel SSBS**, každý o 9 odpalovacích zařízeních, umístěné v prostoru St. Christol v jihovýchodní Francii. Kromě toho byly do systému bojového hlídování postupně začleněny první **dvě ponorky s jaderným pohonem** — LE REDOUTABLE a LE TERRIBLE, z nichž každá je vyzbrojena 16 strategickými řízenými střelami MSBS. Vezmeme-li v úvahu, že kapacita prvního jaderného úderu 36 letouny MIRAGE IV mohla činit přibližně

3,6 mt, pak při ráži jaderných hlavic střel SSBS asi 150 kt a MSBS asi 450 až 500 kt stoupala asi na pětinašobek.

Dále došlo podle Bílé knihy i k podstatnému **zvýšení bezpečnosti jaderných prostředků**. Bezpečnost spočívá jednak v jejich rozptýlení a jednak v různorodosti. Francouzské velení pokládá za prakticky vyloučené, aby protivník mohl současně a v okamžiku, který by si sám zvolil, zničit všechny jaderné prostředky a tím zabránit druhému úderu.

Letouny MIRAGE IV jsou rozptýleny na 9 různých letištích. Pokud jde o střely SSBS, jsou umístěny v podzemních odpalovacích zařízeních, jejichž základny síce protivník zná, avšak musel by zasadit mimořádně silné prostředky, aby je vyřadil z činnosti. A konečně by musel zničit ponorky, hlídkující v předem stanovených a přísně utajovaných čtvercích na dně oceánu. Bílá kniha se však nezmínuje, že ponorky se pravidelně střídají a že právě v době, kdy vplouvají na základnu na Île Longue, mohou být snadno zničeny. Je všeobecně známo, že moře v tomto prostoru je natolik mělké, že musí ponorky překonat vzdálenost nejméně 100–150 km plavbou na povrchu nebo zpola ponořený. Francouzské velení si toto nebezpečí uvědomuje, avšak ani výstavba eskadry speciálních minolovek typu CIRCE ani vyčlenění letky těžkých vrtulníků, speciálně přizpůsobených pro boj proti ponorkám, nemohou toto nebezpečí zcela odstranit.

Pokud jde o další činitel, týkající se **schopnosti jaderných prostředků pronikat obranou protivníka**, je účinnost řízených

střel ve srovnání s pilotovanými prostředky zřejmá.

Kapacita jaderných prostředků se má dále zvýšit kolem roku 1976, kdy mají být dosavadní jaderné hlavice řízených střel nahrazeny termonukleárními, ráže asi 1 mt. V další perspektivě se uvažuje i o vybavení střel vícenásobnými hlavice-mi. Kromě toho budou do roku 1980 postaveny tři další ponorky s jaderným pohonem, čímž se zvýší jaderný potenciál o dalších 48 střel.

Nové složení a úkoly sil pro obranu teritoria

Síly určené pro obranu teritoria, nově označované jako **bezpečnostní síly**, pokládá francouzské velení za **druhou nejdůležitější složku ozbrojených sil**. K jejich hlavních úkolům patří zabezpečit obranu prostorů rozmístění, objektů a zařízení strategických jaderných sil, pozemní i protivzdušnou obranu národního území a obranu pobřežních vod. Až dosud plnily tyto úkoly pouze síly operační obrany, které zůstávají i nadále hlavní složkou bezpečnostních sil.

Po zavedení nových systémů strategických jaderných zbraní se stala obrana těchto prostředků nejdůležitějším úkolem bezpečnostních sil. Vnitřní obrana objektů a zařízení se zajišťuje systémem střežení překážek, zátarasů a jiných prostředků pasivní obrany. Pro vnější obranu jsou vyčleněny jednotky teritoriálního vojska a národního četnictva ze složení sil operační obrany území, které mohou být podporovány vojenským letectvem. Slabým místem zůstává jejich protivzdušná obrana, která disponuje v současné době pouze prostředky pro boj proti cílům ve středních a velkých výškách. Prostředky proti nízkolétajícím cílům budou v omezeném rozsahu k dispozici až koncem 3. dlouhodobého plánu výstavby ozbrojených sil.

Síly operační obrany území plní **kromě obrany prostředků jaderného napadení i další úkoly pozemní obrany teritoria** k nimž podle Bílé knihy patří „čelit všem útokům protivníka, ať by pronikl na teritorium infiltrací nebo vysazením ze vzduchu, popřípadě z plavidel, na kterémkoliv místě... Tyto síly, kromě své úlohy v případě invaze, by se staly přirozeným tmelem národního odporu proti eventuálnímu okupantu...“. Hrozba možností okupace národního území se stala základem koncepce „lidového odstrašování“.

„Koncepce lidové odstrašování má platnost ve více oblastech,“ uvádí Bílá kniha, „na ní se zakládá nepřetržitá obrana

Realizace této koncepce další výstavby strategických jaderných sil si vyžádá obrovské částky ze státního rozpočtu a bude zřejmě prosazována nejen na úkor životní úrovně francouzského lidu, ale i ostatních složek ozbrojených sil. Přes všechnu snahu francouzského velení zůstanou však strategické jaderné síly relativně slabé, a podle názoru odpůrců jaderného vyzbrojování již sama jejich existence by mohla přivést zemi na pokraj jaderné katastrofy.

našeho území, věrohodnost našich jaderných zbraní i vůle odporu proti uchvateli, jestliže by zvolil jadernou katastrofu. Lidové odstrašování je moderní formou vůle národa přežít.“

Zdůrazňování možnosti okupace francouzského národního území není náhodné. Má působit na nacionální citění francouzské veřejnosti v duchu tradice národního odboje proti hitlerovským okupantům za 2. světové války. Mnozí francouzští vojenští publicisté toto obranářské pojetí odmítají s tím, že Francie si nemůže dovolit připustit okupaci národního území, jako tomu bylo v roce 1940. Podle jejich názorů vedou obdobné závěry jen k pasivitě, zatímco všechny francouzské řady a předpisy zdůrazňují, že hlavním druhem bojové činnosti je útočný boj. A tak se francouzská veřejnost v Bílé knize dále utvrzuje v názoru, že síly operační obrany území budou plnit výlučně obranné úkoly, zatímco výstavba těchto sil prozrazuje jiné záměry.

Třetí dlouhodobý plán výstavby ozbrojených sil počítá s podstatným **zkvalitněním výzbroje horských brigád, průzkumných obrněných pluků i pěších pluků teritoriálního vojska**, které tvoří hlavní složku sil operační obrany území. **Posiluje se i národní četnictvo**, jehož početní stav se má zvýšit o dalších 8000 mužů. Četnické jednotky budou přezbrojeny moderními bojovými vozidly, výkonnějšími vrtulníky i dopravními a spojovacími prostředky. **Zkvalitňuje se i systém mobilizačního rozvinování sil operační obrany území** a kádrové útvary rozvíjejí spolupráci se záložníky s cílem získat je již v míru pro dobrovolnou účast na přípravě mobilizace své jednotky.

Přezbrojováním a postupnou reorganizací se do značné míry **sníží rozdíly mezi útvary teritoriálního vojska a útvary ze složení bojových svazků**. Tím se vytvoří nezbytné předpoklady pro **případné po-**

užití teritoriálního vojska i mimo národní území, a to buď samostatně, nebo ve složení bojových svazků. Z Bílé knihy je zřejmé, že francouzská vláda obdobně použít teritoriálního vojska mimo národní území v zásadě připouští. Uvádí: Intervence v Evropě... „by se mohly zúčastnit další jednotky, buď ze složení intervenčních sil pro zámorí, nebo popřípadě ze sil operační obrany území“. Použití sil operační obrany území zřejmě plně závisí na konkrétní situaci. V případě úspěšného postupu francouzských svazků, v situaci kdy by nebylo přímo ohroženo národní území, by mohla být značná část sil operační obrany území — především část teritoriálního vojska — využita k případnému doplnění bojových svazků. Část jejich úkolů by převzaly četnické jednotky, se kterými se pro použití mimo národní území nepočítá. Naproti tomu při přímém ohrožení teritoria by síly operační obrany území společně s bojovými svazky zabezpečovaly obranu národního území.

K dalším složkám bezpečnostních sil patří síly protivzdušné obrany a část námořních sil.

Protivzdušnou obranu národního vzdušného prostoru zabezpečují letky stíhacího letectva podřízené velitelství PVO a posílené taktickým letectvem. Velení PVO má podle Bílé knihy v současné době k dispo-

zici tři letky MIRAGE III C, dvě VAUTOUR a tři SUPER MYSTERE SM B2. Kromě toho je osm letek MIRAGE III E taktického letectva zvlášť přizpůsobeno pro plnění úkolů PVO a také trvale poskytuje část svých prostředků podporu Velitelství PVO.

Také PVO má být v příštích letech podstatně zkvalitněna zavedením nové radiolokační techniky a posílením leteckého parku asi 100 letouny MIRAGE F-1, objednanými v rámci 3. plánu výstavby ozbrojených sil.

Obranu pobřeží a námořních přístupů zajišťují lehké námořní jednotky v součinnosti s letectvem. Na hlídkování se však má podílet i těžké válečné loďstvo, pokud proplová pobřežními vodami, nebo se v nich zdržuje. Počítá se s rozšířením pásma střežení. Rovněž hlídkování se již nebude omezovat jen na teritoriální vody, ale bude uskutečňováno již na vzdálených přístupech k národnímu území.

Bílá kniha se zmiňuje i o možnosti eventuálního napadení národního území z kosmického prostoru, ať již družicemi jako orbitálními bombardéry, nebo prostými balistickými střelami. Obrana proti těmto prostředkům ve Francii neexistuje. Počítá se však s tím, že náklady spojené s vedením takového útoku a pochyby o jeho účinnosti, činí tento způsob napadení málo pravděpodobným.

Úkoly manévrových sil v Evropě

Z nových úkolů manévrových sil v Evropě, a zejména na středoevropském válečném území, je zřejmá snaha přenést těžiště činnosti těchto sil již na vzdálené přístupy k francouzskému národnímu území, popřípadě do příhraničních prostorů. Zcela novým prvkem je však závěr o možnosti použít tyto síly i k likvidaci omezených konfliktů v Evropě.

K hlavním úkolům manévrových sil Bílá kniha uvádí:

„Francie musí organizovat svoji obranu na hranicích a na jejich přístupech proti každé agresi, která by ji přímo ohrožovala a tam vést operační činnost v souladu se svojí strategií jaderného odstrašování. Kromě toho, jako součást evropského kontinentu, se musí podílet na obraně Evropy jak v případě místního konfliktu, tak i v podmínkách globálního ohrožení. Naše síly mají za úkol vést rozhodný a účinný boj, který by dal vládě dostatek informačních podkladů a poskytl ji nezbytnou dobu k eventuálnímu rozvíjení svého strategického manévru.“

Síly k jejich plnění zahrnují: pozemní (polní) vojsko, které je hlavní složkou

manévrových sil, taktické letectvo a část vojenského námořnictva.

Z pozemního vojska jde o 1. francouzskou armádu o dvou armádních sborech s celkovým počtem 5 mechanizovaných divizí. Každá divize má tři brigády, z toho dvě mechanizované a jednu dočasně pouze motorizovanou. V posledních letech byly divize reorganizovány z dřívějšího typu divize 1959 na jednotypové divize typu 1967 a do značné míry i přezbrojeny. V průběhu 3. dlouhodobého plánu se však počítá s dalším zvýšením jejich pohyblivosti i palébné a úderné síly. K zásadnímu zvýšení jejich bojové hodnoty má dojít v roce 1974, kdy budou sborové i divizní dělostřelecké pluky reorganizovány na pluky řízených střel a postupně vyzbrojeny řízenými střelami PLUTON. Jde o řízené střely s jadernou hlavicí ráže asi 15 až 20 kt s dostřelem do 120 km, umístěné na podvozku tanku AMX 30. Brigádní tankové pluky budou v plném rozsahu přezbrojeny moderními středními tanky AMX 30. U mechanizovaných pluků se podstatně zvýší pohyblivost mechanizovaných jedno-

tek dodáním značného počtu moderních obrněných transportérů AMX 10. Zkvalitnění se i výzbroj jednotek vojskové PVO zavedením protiletadlových řízených střel proti nízkoletajícím cílům typu ROLAND. Nebude však dostatek finančních prostředků pro komplexní modernizaci spojujících prostředků, proto se s ní počítá až v letech 1976 až 1980.

Taktické letectvo manévrových sil má podle Bílé knihy 6 leteckých pluků o 14 letkách k plnění průzkumných a bojových úkolů a krytí a podporu bojových svazků, 3 průzkumné letky letounů MIRAGE III R a RD, 8 letek MIRAGE III E, 3 letky F 100 a 2 letky MYSTERE IV, které mohou být posíleny letouny téhož typu z prostředku velitelství škol.

Také taktické letectvo bude v průběhu 3. plánu výstavby podstatně posíleno. Do roku 1975 bude část jednotek taktického letectva vyzbrojena taktickými jadernými pumami. Počet letounů MIRAGE III E se částečně zvýší po splnění dodávek, které nebyly realizovány v průběhu 2. plánu výstavby. Nové bude začleněno do výzbroje 50 letounů MIRAGE V a postupně i určitý počet letounů JAGUAR, kterých je 3. plánem výstavby objednáno 160 kusů. Celkový počet letounů taktického letectva se však významněji nezvýší, protože zastaralé letouny různých typů budou z výzbroje vyřazeny.

Z jednotek vojenského námořnictva budou podle situace začleněny do složení manévrových sil jednotky Atlantické i Středomořské námořní eskadry a eskadry ponorek.

Zvláštní pozornost věnuje Bílá kniha **místu a úloze jednotek operačně taktických řízených střel PLUTON**. „Existence těchto jednotek, tím že používají jaderných náloží s mohutnou destrukční silou, dává boji nový charakter. Jestliže náš manévr v terénu musí počítat s rozptýlením, které nám vnucuje protivník svým vlastnictvím jaderných zbraní, nutíme také my jeho k obdobnému manévru, který snižuje význam naší početní slabosti a zaručuje nám lhost, kterou potřebuje vláda. Kromě

toho rozhodnutí o použití taktických jaderných zbraní proti protivníkovi, který by nemohl být jinak zadržen, dává vládě možnost naznačit mu, že jestliže jeho vojenský tlak se zvýší, bude nutné sáhnout ke strategickým jaderným zbraním. Z toho je zřejmé důležité místo, které zaujímá taktická jaderná výzbroj v tom, co se označuje nejvyšším odstrašujícím manévrem vlády“.

Z těchto závěrů je zřejmá revize strategické koncepce „hromadné odvety“, zastávané dřívějším náčelníkem generálního štábu ozbrojených sil generálem Aillere-tem, a **příklad ke strategické koncepci pružné reakce**, přijaté ostatními členskými státy NATO. Zcela novým prvkem, poprvé zveřejněným v Bílé knize je **záměr použít manévrové síly pro plnění intervenčních úkolů v Evropě**. I když se všeobecně připouští, že dochází ke snižování mezinárodního napětí a k prohlubování spolupráce mezi SSSR a USA, nelze podle francouzských názorů zcela vyloučit možnost vzniku krizové situace v Evropě. K vzniku takové situace nehodlá Francie nečinně přihlížet. To zdůrazňuje i v Bílé knize, kde uvádí: „Francie musí mít možnost účastnit se v rámci svých možností a se svými spojenci na předcházení a na likvidaci takové krize. Intervenční kapacita by byla omezena pokud jde o rozsah i o dobu, neboť je důležité nepřipustit vyčerpání sil nutných k obraně hranic a jejich přístupu“.

Na případné intervenci by se kromě vojsk 1. armády a taktického dopravního letectva mohly podílet i jednotky intervenčních sil (11. vzdušná výsadková divize a 9. obojživelná brigáda) nebo jednotky operační obrany území. Jestliže by to bylo nutné, bylo by použito i vojenské námořnictvo, které má Francie silnější než její evropské spojenci.

I když Bílá kniha zdůrazňuje, že by šlo o intervenci omezenou v rozsahu i v čase, již z výčtu sil je zřejmé, že se k plnění tohoto úkolu připravují téměř všechny konvenční síly s výjimkou malé části bezpečnostních sil trvale umístěných v zámoří.

Úkoly vojsk v zámoří

Úkoly v zámoří plní **smíšené jednotky pozemního vojska, vojenského letectva a vojenského námořnictva**. Jde asi o 12 000 osob pozemních jednotek a několik letek stíhacích bombardovacích letounů AD 4 a F 100, dopravních letounů, strážních člunů a výsadkových plavidel. Kromě toho je k dispozici asi 8000 osob **Cizinecké legie**.

Hlavním úkolem těchto vojsk je likvidovat konflikty a střežit důležité zařízení, letiště, sklady a jiná, nezbytná pro přijetí a vybavení intervenčních sil z metropole. Pro jejich přepravu je k dispozici 50 dopravních letounů typu TRANSALL. Všeobecně však převládá názor, že i pro řešení rozsáhlejšího konfliktu by postačilo

přepravit do zámoří nejvýše jednu brigádu 11. vzdušné výsadkové divize.

Z vojenského letectva se na intervenčních úkolech v zámoří mohou podílet dvě letadlové a dvě vrtulníkové lodi, dvě fregaty a asi 40 oceánských strážních člunů. Tyto síly budou v průběhu 3. plánu výstavby posíleny několika menšími plavidly

a později i další vrtulníkovou loď, jejíž výstavba se připravuje.

Úkoly francouzských ozbrojených sil v zámoří se nesnižují, avšak vzhledem k politickému vývoji v afrických zemích jsou považovány za druhořadé. **Proto se intervenční síly v posledních letech více připravují pro činnost na středoevropském válčišti.**

Další kapitoly Bílé knihy řeší specifické otázky francouzského obranného systému. Každá z nich by si vyžádala samostatný rozbor.

Při hodnocení Bílé knihy o obraně Francie jako celku je třeba mít na zřeteli, že vychází z vojenskopolitické linie francouzské vlády, která je určována kapitalistickým společenským zřízením Francie a z něho vyplývajících zájmů francouzské buržoazie. Z těchto zájmů vyplývají i základní cíle, které si Bílá kniha klade v psychologickém ovlivňování francouzské veřejnosti. Přesto však Bílá kniha napomáhá blíže osvětlit některé další stránky složitého vojenskopolitického vývoje ve Francii.

Není pochyb o tom, že Francie významně přispívá k rozvoji mírového soužití a k prohlubování spolupráce mezi národy, což potvrzuje i v Bílé knize. Zvláštní místo zaujímají sovětsko-francouzské vztahy, které navazují na rozsáhlou historickou tradici a úspěšně se rozvíjejí. Dochází k navazování a rozšiřování kontaktů nejvyšších představitelů obou zemí, ke sbližování stanovisek na některé zásadní mezinárodní problémy a rozvíjejí se i hospodářská, vědeckotechnická a kulturní spolupráce. Všechny pozitivní kroky Francie lze jen uvítat, ale je nutné mít při tom na zřeteli, že mají své hranice, dané třídní podstatou francouzského politického zřízení.

Nemůžeme tedy přehlédnout, že **Francie neskrývá svoji příslušnost k Atlantickému paktu**, pokračuje i přes odpor světové veřejnosti v pokusech s jadernými zbraněmi, udržuje i nadále Cizineckou legii a konečně intenzivněji než dříve připravuje vojska k vedení války v Evropě, především na středoevropském válčišti. **Bílá kniha svým obsahem znovu potvrzuje, že i přes všechny pozitivní kroky zůstává Francie i nadále potenciálním protivníkem.**

PROGNÓZA V OBLASTI VOJENSKÉ TECHNIKY V RÁMCI RVHP

Podplukovník ing. Jan Juříček

XXIII. zasedání Rady vzájemné hospodářské pomoci (RVHP) upozornilo přijatými rozhodnutími na novou etapu ve vzájemných stycích členských států. Stálá komise RVHP pro obranný průmysl, jako jeden z orgánů Rady, považovala za nejdůležitější úkol vypracovat a realizovat opatření, vyplývající ze XXIII. zasedání Rady a usměrňovat tuto činnost jako nezbytný přínos do Komplexního programu, který má za cíl další koordinaci snahy o zvýšení obranyschopnosti členských států Varšavské smlouvy (VS). Na základě rozhodnutí členských států VS, přijatých na zasedáních Politického poradního výboru, RVHP, Výkonného výboru RVHP a s přihlédnutím ke zvláštním podmínkám výroby vojenské techniky, vypracovala Komise obranného průmyslu (KOP) doporučení k řadě otázek, z nichž jako základní můžeme považovat prognostickou činnost ve vývoji a výrobě vojenské techniky.

Vypracování prognóz technického rozvoje a výroby vojenské techniky je novou etapou při spolupráci členských zemí VS. Spolupráce se uskutečňuje v těsné součinnosti se Spojeným velením, v rámci přijatých zásad spolupráce mezi Technickým výborem Spojených ozbrojených sil (TV SOS) zemí Varšavské smlouvy a KOP RVHP a slouží jako výchozí základna pro dlouhodobé plánování vývoje a výroby vojenské techniky. KOP při rozpracování metodických otázek prognózy dochází k poznání, že prognostická činnost je nezbytným základem pro rozvoj jiných forem spolupráce, zejména pro koordinaci plánů, specializaci a kooperaci výroby, vědeckovýzkumných a vývojových prací.

Prognóza vývoje a výroby vojenské techniky je prvotní etapou celého plánovacího procesu a jedním z předpokladů pro sestavení dlouhodobých a pětiletých plánů vývoje, výroby a vzájemných dodávek. Spolupráce v oblasti prognózy je nezbytným podkladem pro zajišťování a řešení nejdůležitějších hospodářských a vědeckotechnických úkolů k zabezpečení armád členských zemí VS moderní vojenskou technikou.

Při vypracování prognóz vývoje a výroby vojenské techniky se přihlíží ke zvláštním podmínkám této výroby, kterými se liší od civilní průmyslové výroby. K faktorům, které specifikují tyto zvláštní podmínky, patří:

- bezprostřední závislost na přijaté vojenské doktríně;

- státní úkoly k upevnění obrany země a podpoře bojeschopnosti vojsk na patřičné úrovni;

- vzájemné závazky členských zemí Varšavské smlouvy u společných akcí;
- potřeba urychleného využití a praktické realizace vědeckotechnických úspěchů a objevů;
- potřeba rozboru a evidence tendencí rozvoje výzbroje a vojenské techniky potenciálního protivníka a včasného vývoje a výroby příslušných umlčovacích a ochranných prostředků;
- vysoká kvalita, relativně rychlá zaměnitelnost mnoha druhů současně vojenské techniky, jakož i nezbytnost jejího doplnění takovými prostředky, jejichž vznik je podmíněn změnami světové vojenskotechnické situace. Součástí úvahy jsou i požadavky zvláštních bezpečnostních opatření, která zajišťují zachování vojenského tajemství, o jehož odhalení se snaží vojenské rozvědky kapitalistického světa.

KOP RVHP usměrňuje členské země ke spolupráci v oblasti prognózy, s přihlédnutím ke zvláštnostem vývoje a výroby vojenské techniky, na mnohostranném a dvoustranném základě, s využitím těchto forem:

- výměna zkušeností v oblasti metod a organizace vypracování prognóz v členských zemích KOP, zobecnění těchto zkušeností, jakož i zkušeností jiných zemí;
- vzájemná informovanost o výsledcích národních prognóz;
- společné prognózy.

Cílem prognózy je napomáhat dalšímu zdokonalování koordinace perspektivních a pětiletých plánů vývoje, výroby a vzájemných dodávek vojenské techniky, zvýšení ekonomické efektivity funkce průmyslu a lepšímu využití prostředků vyčleňovaných na vybavení armád zemí vojenskou technikou. K dosažení tohoto cíle je žádoucí, aby prognóza zajišťovala řešení těchto základních úkolů:

- stanovení hlavních směrů vývoje a rozvoje výroby vojenské techniky;
- stanovení nejúčelnějšího rozvoje specializace výroby vojenské techniky v zemích;
- vytvoření podmínek pro vypracování a zavedení nejprogresivnějších technologických procesů;
- stanovení orientačních potřeb základních druhů surovin, výchozích materiálů a kompletačních výrobků.

KOP RVHP navrhuje, aby prognóza vývoje a výroby vojenské techniky zahrnovala období nejméně 15 let a byla nepřetržitým procesem. Výsledky prognózy se využívají pro práce na koordinaci pětiletých plánů, při čemž prognózy se upřesňují pokračující na dalších 15 let.

Při prognostické činnosti se počítá se dvěma vzájemně souvisejícími oblastmi:

- vývoj vojenské techniky,
- výroba vojenské techniky.

KOP RVHP usměrňuje spolupráci členských zemí na úseku prognózy do oblasti:

- stanovení směrů technického rozvoje vojenské techniky — v rámci Spojeného velení;
- rozvoje výroby vojenské techniky — v rámci KOP.

Metodiku, postup a termíny prací na prognóze technického rozvoje vojenské techniky stanoví Spojené velení a generální štáby armád členských států VS.

K pracím na prognóze výroby vojenské techniky je nutné vypracovat úvahy o nejdůležitějších tendencích rozvoje jednotlivých druhů vojenské techniky a orientačních kvantitativních změnách vybavenosti armád touto technikou, jakož i o základních směrech vědeckovýzkumných prací, na kterých je společný zájem a o orientační úrovně základních takticko-technických požadavcích (TTP) na vojenskou techniku.

Vypracování prognóz rozvoje výroby vojenské techniky spadá do okruhu kompetence plánovacích orgánů a průmyslových ministerstev zemí a uskutečňuje se zejména na základě státních úkolů k upevnění obranyschopnosti každé země, potřeb armád, doporučení Spojeného velení a hospodářských možností země. Prognostickou činnost řeší každá země samostatně v souladu s prognózami rozvoje národního hospodářství, zejména těch odvětví, která zajišťují vojenskou výrobu kompletními výrobky, zařízeními nebo materiály.

Během vypracování prognóz KOP RVHP doporučuje a usměrňuje členské země, aby stanovily:

- celkový objem očekávaných nákladů na vojenskou techniku v prognózním období;
- orientační rozdělení vyčleňovaných prostředků podle jednotlivých druhů vojenské techniky;
- orientační objemy vlastní potřeby, možného vývozu a dovozu podle jednotlivých druhů vojenské techniky;
- optimální objemy průmyslové výroby a orientační úvahy o neefektivnější specializaci výroby;
- rozsah nezbytného rozvoje výrobních kapacit a orientační objemy investic.

Současně s těmito pracemi každá země interně zajišťuje problémy styčných průmyslových odvětví, která zajišťují vývoj a výrobu soudobých druhů vojenské techniky potřebnými materiály, zařízeními a kompletačními výrobky.

Pokud jde o základní metodické zásady při prognostické činnosti při vývoji a výrobě vojenské techniky, vede KOP RVHP členské země, aby interně řešily zejména tyto výpočty:

- objem nákladů na úhradu výrobků vojenské techniky z celkového objemu nákladů na obranu;

- rozdělení celkového objemu nákladů na úhradu techniky podle druhů vycházející z úkolů v oblasti vybavení armády technikou a na základě doporučení Spojeného velení;

- eventuální výroba výrobků vojenské techniky vlastním průmyslem podle jednotlivých druhů pro uspokojení vlastních potřeb a na export s přihlédnutím k předpokládané specializaci a možnému rozvoji výrobních kapacit;

- objem dovozu podle jednotlivých druhů vojenské techniky k uspokojení potřeb své armády;

- rozbor dynamiky vývozně dovozního objemu a složení dodávek vojenské techniky za posledních 10 let;

- rozbor technicko-ekonomických charakteristik základních vyráběných výrobků vojenské techniky, včetně studia tendencí jejich technického rozvoje a dynamiky hodnotových ukazatelů.

K realizaci těchto výpočtů je nezbytné, aby každá země vypracovala příslušné normativy a koeficienty na základě již nahromaděných zkušeností, dále zpracovala analýzu finančních a statistických údajů. KOP RVHP na základě bohatých zkušeností získaných dílčími pracemi v minulosti, doporučuje zaměřit pozornost členských zemí např. na tyto normativy a koeficienty:

- výroby jednotlivých druhů vojenské techniky na jednotku základních fondů výrobních;

- objemu investic pro vytvoření výrobních kapacit, odvozených z jednotky vyráběné produkce podle druhů vojenské techniky;

- pracovních nákladů a spotřeby zá-

kladních materiálů na jednotku vyráběné produkce podle jednotlivých druhů vojenské techniky apod.

Při výpočtu je účelné, aby normativy byly stanoveny v příslušném vyjádření ukazatelů výroby. Tak např. bude-li se v počáteční etapě prognózy výpočet řešit pouze na základě objemových ukazatelů výroby vojenské techniky — ve finančním vyjádření — příslušné normativy je účelné stanovit také na objemovou jednotku ve finančním vyjádření.

Na základě výsledků prací na prognóze rozvoje výroby vojenské techniky a potřeby dovozu, jakož i možnosti vývozu vojenské techniky, uskutečňují členské země dvoustranné nebo mnohostranné konzultace. K problémům, vzniklým při konzultacích, které vyžadují společné posouzení principiálních a metodických otázek, společných pro všechny země, KOP RVHP organizuje potřebná jednání pracovních orgánů pro přípravu příslušných návrhů. Organizaci prací u otázek, společných pro všechny země, realizuje na požadavek KOP RVHP odbor obranného průmyslu Sekretariátu RVHP ve spolupráci s Technickým výběrem SOS. Vypracování prognóz u otázek, společných pro všechny země, doporučuje KOP RVHP řešit v souladu s jednotným kalendářním plánem, který připravuje odbor obranného průmyslu Sekretariátu RVHP za účasti představitelů Technického výboru SOS a příslušných odborníků, vyčleňovaných za interesovanými zeměmi.

Na základě těchto otázek z oblasti prognostické činnosti rozvoje výroby vojenské techniky, KOP RVHP doporučuje členským zemím, aby vypracovaly prognózy rozvoje výroby u těchto základních druhů vojenské techniky: letecká, tanková, spojovací a radiolokační prostředky včetně prostředků pro automatizované velení vojskům, protirádiové prostředky a prostředky rádiového průzkumu, raketa-ová technika, lodě a plavidla, dělostřelecká a pěchotní výzbroj, prostředky ženijní techniky.

СОДЕРЖАНИЕ

Кандидат общественных наук, доцент полковник Владислав Рыбецки
кандидат общественных наук, доцент подполковник Олдржих Малер

Военнополитическая линия XIV съезда КПЧ 3

Автор характеризует военнополитическую линию XIV съезда КПЧ и её дальнейшую реализацию в постановлениях отдельных заседаний пленума ЦК КПЧ и в основных документах Министра национальной обороны, как конкретную программу развития чехословацких вооруженных сил. Анализирует требовательные и важные задачи, намеченные для ЧНА съездом для дальнейшего этапа.

Кандидат военных наук, доцент подполковник Карел Новотны

Психологическая подготовка – неотъемлемая часть подготовки войск 10

Автор объясняет значение психологической подготовки войск в связи с изменениями, осуществленными за последнее время в области вооружения войск и вследствие того и в области военного дела в целом. В дальнейшем анализирует роль, место и суть психологической подготовки в современных условиях.

Полковник Милослав Бузек

Морально-политическая и психологическая подготовка и боеготовность ЧНА . . . 15

Автор занимается проблематикой сочетания политической и психологической подготовки с боеготовностью войск и указывает мероприятия, в которых в полном объеме применяется.

Анализирует моральное и политическое сознание войск, дисциплину, знания о противнике, обученность и слаженность подразделений, подготовленность командиров и штабов, боеготовность транспортной и боевой техники. Заключение статьи содержит задачи политической и психологической подготовки в начале войны.

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

Полковник Франтишек Рейман
подполковник Владимир Коварж
подполковник Йосеф Чигула

Влияние средств вооруженной борьбы на ведение войны 23

Авторы подчеркивают, что характер войны определяют факторы политического, экономического, географического и сугубо военного характера. С времени прошлой войны все факторы значительно изменились. Изменились также и средства вооруженной борьбы. Будущая возможная война может быть термоядерной с применением ракетных средств. Эти факторы принципиально влияют на характер и способ ведения войны.

Кандидат военных наук, полковник Мирослав Недвед

Переход к обороне 29

Автор рассматривает возможности и способы перехода общевойсковой армии к обороне в ходе наступательной операции фронта. Подчеркивает инициативу командиров дивизий первого эшелона при организации круговой обороны. Более подробно разбирает подготовку решения при переходе к обороне. В заключение описывает ведение оборонительной операции без применения ядерного оружия и с применением ядерного оружия.

Полковник Штефан Марко	
Ликвидация десантов противника на территории	35

Автор приводит некоторый опыт приобретенный в учении по вопросам ликвидации десантов противника на территории. Анализирует возможности применения десантов на территории ВВО, указывает силы и средства для ликвидации десантов противника и принципы боя с ними. В отдельной статье занимается обеспечением защиты важных военных объектов против деятельности десантов противника.

Коллектив штаба I-ой танковой дивизии	
Опыт из учения «ДРУЖБА»	46

Дело касалось передвижения танковой дивизии в район выжидания в сложных условиях, введения дивизии в наступление с хода, развития наступления в глубине в временного перехода к обороне с целью отразить контрудар противника. Ценным является опыт по организации передвижения, в особенности обеспечение связи в ходе передвижения. Авторы занимаются работой штаба при планировании боевой деятельности, уделяя особое значение организации взаимодействия с соединением Советской Армии. Указывают также и некоторый опыт по преодолению минных заграждений противника и по инженерном оборудовании обороны тактовых полков.

Кандидат военных наук, доцент полковник Франтишек Цврчек	
Взаимодействие между органами разведки и артиллерийской разведкой	56

Автор указывает объем вопросов, которые с точки зрения оценки противника необходимо соблюдать для успешного выполнения целей боя и операции. Вышеуказанные вопросы автор описывает в качестве исходных материалов для общего решения и также для нужд ведения огня и ударов средствами ракетных войск и артиллерии. При этом определяет сферу взаимодействия и сферу обязательного приема данных разведки и их оценки для пужд ракетных войск и артиллерии.

Полковник Владимир Годбодь	
Инженерное обеспечение передвижения войск на территории	62

Автор анализирует оперативно тактические и технические требования к сети коммуникаций с точки зрения нужд передвижения и маневра полевых войск. Разбирает обеспечение восстановления и содержания коммуникаций и некоторые особенности обеспечения маневра полевых войск на широких водных препятствиях.

Подполковник Йосеф Влтавски	
Скрытие пунктов управления	69

Автор указывает некоторый опыт Советской Армии из Великой Отечественной Войны. Описывает демаскирующие элементы пунктов управления и разбирает мероприятия для скрытия пунктов управления.

ИЗ АРМИЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОГО ЛАГЕРЯ

Законы войны – основа научного командования	73
--	----

Статья включает мнения о предпосылках и способах использования известных закономерных зависимостей, общих и специфичных законов практического управления в процессе разработки и обоснования решения.

Применение артиллерии при разведке боем	80
--	----

Статья решит цели и задачи разведки боем, силы и средства нужные для её ведения, принципы организации. Занимается возможностями применения артиллерии в зависимости от боевой деятельности и рассматривает задачи артиллерии при разведке боем.

Готовность тыла и готовность войск	86
---	----

В статье разбираются требования, которым должны отвечать организация и структура тыла, чтобы обеспечить деятельность подразделений и группировки войск в сражении и также высокую степень готовности и мобильности.

ИНФОРМАЦИИ

Подполковник Йосеф Мертлик	
Белая книга об обороне Франции	89

Автор объясняет значение издания т. наз. белых книг в некоторых западноевропейских государствах и в дальнейшем информирует о содержании французской «белой книги». Указывает недавнее развитие французской военной политики и замечает роль отдельных родов вооруженных сил Франции. В согласии с французской политикой последовательно разбирает состав и задачи стратегических ядерных сил, территориальных сил, маневренных сил и интервенционных сил.

Подполковник Ян Юржичек	
Прогноз в области военной техники в рамках СЭВ	96

Автор рассматривает некоторые основные проблемы разработки технического развития и производства военной техники, в особенности методику этих работ в рамках Постоянной комиссии СЭВ в области оборонной промышленности.

Vydává ministerstvo národní obrany ve Vydavatelsví MAGNET,
n. p., Vladislavova 26
113 66 Praha 1

Vychází v Redakci vojenských odborných časopisů, šéfredaktor plukovník ing. Branislav
RAPOŠ, tel. 2191/2293, zástupce plukovník ing. Jindřich MALINA, tel. 2191/2611.

Administrace Praha 1, Vladislavova 26, tel. 261551—7, 260651—9.

Vychází 10X ročně.

Je rozesílána podle zvláštního rozdělovníku.

Tiskne Naše vojsko, závod 01 Praha.

Redakce (tel. 2191/2611; 261551—7, l. 380). Plukovník Jindřich Malina (vedoucí redak-
tor), podplukovník ing. Vladimír Grubner, Soňa Šimandlová (technická redaktorka).

Redakční rada: Podplukovník ing. Ladislav ČECH, podplukovník ing. Miloš
DOLEŽAL, plukovník gšt. ing. Zdeněk HAVALA, plukovník ing. Bohuslav HAVLÍČEK,
generálmajor ing. Jaromír JASEK, podplukovník ing. Jaromír LANK, CSc., plukovník
gšt. ing. Ján MARTINSKÝ, generálmajor doc. ing. Václav MATIČKA, CSc., podplukovník
PhDr. Alois MICHŇÁK, CSc., podplukovník ing. Jan PAPÍK, plukovník doc. PhDr. Zdeněk
PROCHÁZKA, CSc., plukovník PhDr. ing. Václav SMETANA, plukovník ing. Václav
VĚBR, plukovník ing. Otakar VLACH, plukovník ing. Jaroslav VOLEK, CSc., plukovník
ing. Jaromír VYHNANOVSKÝ, plukovník ing. Jiří ZELENKA.

Ročník XXIII. Toto číslo bylo dáno do tisku 26. října 1973.